

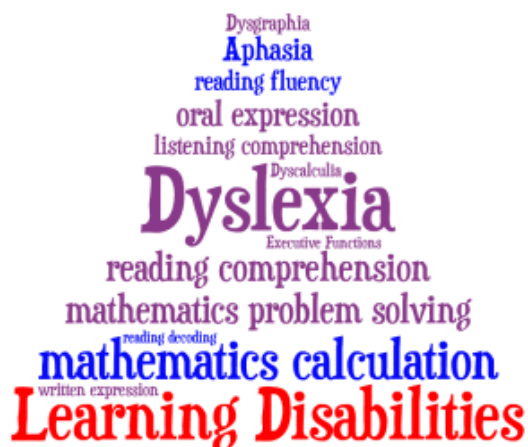
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πιλοτική μελέτη προσαρμογής και χορήγησης διαγνωστικών κλιμάκων *ESSENCE* σε περιπτώσεις παιδιών ηλικίας 5-15 ετών με αναπτυξιακές διαταραχές.

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ζακοπούλου Βικτωρία

Επιμέλεια: Καράμπελα Αλεξάνδρα (Α.Μ.16228)

Σαχινίδου Μαρία (Α.Μ.16225)

Τσέκη Αρετή (Α.Μ. 16219)

Ιωάννινα, 2017

Περίληψη

Η παρούσα εργασία μελετά τη προσαρμογή και χορήγηση διαγνωστικών κλιμάκων ESSENCE σε περιπτώσεις παιδιών ηλικίας 5-15 ετών με αναπτυξιακές διαταραχές. Δίνεται έμφαση στη διαταραχή των Μαθησιακών Δυσκολιών. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας παρουσιάζονται τα είδη των αναπτυξιακών διαταραχών και κυρίως στις Μαθησιακές Δυσκολίες. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι ορισμοί των διαταραχών που έχουν χρησιμοποιηθεί, τα κλινικά συμπτώματα και όσον αφορά τις μαθησιακές δυσκολίες γίνεται αναφορά στα αίτια, στη διάγνωση και στις μορφές αντιμετώπισης της. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Επίσης, αναφέρεται η μέθοδος ESSENCE, οι αρχές και τα χαρακτηριστικά της προσέγγισης. Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, το ερωτηματολόγιο το οποίο χρησιμοποιήθηκε, ο πληθυσμός αναφοράς καθώς και η πιλοτική χορήγηση. Στόχος της έρευνας είναι η εύρεση ενός νέου τρόπου διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών. Στη συνέχεια γίνεται η στατιστική ανάλυση των δεδομένων και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων. Τέλος, πραγματοποιείται συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για περαιτέρω συζήτηση και σκέψη σε θέματα που αφορούν τη διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών.

Λέξεις-κλειδιά: μαθησιακές δυσκολίες, διαγνωστικά εργαλεία, είδη, συμπτώματα, πιλοτική χορήγηση, Essence

Abstract

The current research paper examines the adaptation and administration of diagnostic Essence scales among children from 5 to 15 years old who have developmental disorders. Emphasis is placed on the disturbance of learning abilities. The theoretical part of this study presents the types of developmental disorders, mostly in learning disabilities. More specifically, it shows the definitions of disorders that have been used and the clinical symptoms. Regarding the learning abilities, reference is made to the causes, diagnosis and treatment. Greek and foreign bibliography has been used for the collection of data. Furthermore, reference is made on the Essence method, its principles and characteristics. The research part of the study, presents the survey that has been conducted, the questionnaire that has been used, the reference reporting population and the pilot grant. The objective of this study is to find a new way of diagnosing learning disabilities. Afterwards, a statistical analysis of data has been made and a presentation of results. At the end of the study, there is a discussion of the research findings and results, as well as proposals for further discussion and critical thinking issues, concerning the diagnosis of learning disabilities.

Key words: learning disabilities, diagnostic tools, types, symptoms, pilot grant, Essence

Πρόλογος

Η έρευνα που ακολουθεί πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας στο τμήμα Λογοθεραπείας του Τεχνολογικού Ιδρύματος Ηπείρου στα Ιωάννινα. Αφορά τις αναπτυξιακές διαταραχές και συγκεκριμένα τη διάγνωση των Μαθησιακών Δυσκολιών. Οι Μαθησιακές Δυσκολίες αποτελούν μία διαταραχή που απασχολεί τα τελευταία χρόνια γονείς, ειδικούς που σχετίζονται με αυτό και ερευνητές. Ο όρος μαθησιακές δυσκολίες χρησιμοποιείται στην Ελλάδα κυρίως τις τελευταίες δύο δεκαετίες για να περιγράψει τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις σχολικές δεξιότητες είτε στην πρωτοβάθμια, είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η δυσκολία στις σχολικές δεξιότητες έχει ως αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να αισθάνονται άγχος, απογοήτευση και απομόνωση. Ο ρόλος του γονέα και του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός για την πρόμη διάγνωση και αντιμετώπιση της δυσκολίας του παιδιού με τη βοήθεια των κατάλληλων θεραπειών.

Σκοπός της συγκεκριμένης πτυχιακής είναι να αναλυθούν και να κατανοηθούν τα χαρακτηριστικά των Μαθησιακών Δυσκολιών. Μέσα από την έρευνα έγινε προσπάθεια να εξακριβωθεί εάν το συγκεκριμένο διαγνωστικό εργαλείο έχει τη δυνατότητα να εντοπίσει τις Μαθησιακές δυσκολίες στην ελληνική κοινωνία. Τέλος η συγκεκριμένη εργασία μας βοήθησε να μάθουμε περισσότερα για την έρευνα και να εμπλουτίσουμε τις γνώσεις.

Σε αυτό το σημείο, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια της πτυχιακής μας εργασίας κ. Ζακοπούλου Βικτορία για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση της. Ακόμη, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όσους συνέβαλαν και βοήθησαν για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας και ειδικά τους γονείς των παιδιών που μας χάρισαν λίγο από τον χρόνο τους για να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια που τους χορηγήσαμε και έτσι μας βοήθησαν να διεξάγουμε την έρευνά μας.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract	4
Πρόλογος.....	5
Εισαγωγή.....	8
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	10
1. Αναπτυξιακές διαταραχές	10
1.1 Είδη διαταραχών σύμφωνα με το μοντέλο ESSENCE	10
1.1.1 Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές	11
1.1.2 Ειδική γλωσσική διαταραχή / Γλωσσική διαταραχή.....	13
1.1.3 Μαθησιακές δυσκολίες	15
1.1.4 Αναπτυξιακή διαταραχή συντονισμού	20
1.1.5 Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής / Υπερκινητικότητα	22
1.1.6 Νοητική υστέρηση	24
2. Μαθησιακές Δυσκολίες.....	26
2.1 Η έννοια των Μαθησιακών Δυσκολιών	26
2.2 Ορισμοί για τις Μαθησιακές Δυσκολίες	27
2.3. Αποσαφήνιση όρων και εννοιών	28
2.4. Χαρακτηριστικά παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες.....	28
2.4.1. Δυναμικό επίπεδο δραστηριότητας.....	28
2.4.2. Χαρακτηριστικά Γλώσσας	29
2.4.3. Απαιτήσεις γλωσσικής παραγωγής	31
2.5. Διαγνωστικά κριτήρια μαθησιακών δυσκολιών με ICD10	31
2.5.1 Ειδική διαταραχή ανάγνωσης - δυσλεξία.....	32
2.5.2 Ειδική Διαταραχή Ορθογραφίας - Δυσγραφία.....	33
2.5.3 Διαταραχές Αριθμητικών Δεξιοτήτων - Δυσαριθμία.....	33
2.5.4 Μικτή διαταραχή των σχολικών δεξιοτήτων	34

2.5.5 Γλωσσικές δυσκολίες μάθησης.....	34
3. Πολυπαραγοντική διάγνωση ESSENCE.....	36
3.1 Αρχές – Χαρακτηριστικά προσέγγισης.....	36
3.2 Διαγνωστικά εργαλεία – Πρόσθετοι έλεγχοι – Εξετάσεις	36
3.3 Κέντρα Διάγνωσης Μαθησιακών Δυσκολιών	37
3.4 Μοντέλο ESSENCE	38
B. ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	39
1. Ερωτηματολόγιο <<5-15>>	39
1.1 Σκοπός και Πληθυσμός αναφοράς.....	49
1.2 Πιλοτική προσαρμογή χορήγηση	49
1.2.1 Στατιστική ανάλυση	49
1.3 Αποτελέσματα.....	77
1.4 Συζήτηση.....	88
Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	90
Δ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91
Ε. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	94

Εισαγωγή

Ερευνώντας κανείς τις Μαθησιακές Δυσκολίες διαπιστώνει ότι η εμφάνιση τους στα μικρά παιδιά γίνεται ολοένα και εντονότερη. Μελετώντας τη διεθνή βιβλιογραφία αντιλαμβανόμαστε πως ακόμα και σήμερα δεν υπάρχει μια κοινή γραμμή όσον αφορά τη διάγνωση και την αντιμετώπιση της δυσκολίας. Αυτό είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών προσεγγίσεων που υπάρχουν και εστιάζουν σε διαφορετικούς παράγοντες όπως είναι η κληρονομικότητα και το περιβάλλον. Μέσα από την διεθνή έρευνα παρατηρείται η ανομοιογένεια των παιδιών αυτών όσον αφορά τα μαθησιακά τους χαρακτηριστικά. Το κάθε παιδί είναι διαφορετικό, έχει το δικό του ρυθμό και ποιότητα των δυσκολιών γι' αυτό και η παρέμβαση καλό είναι να εστιάζει στο χαρακτήρα και τις ανάγκες του κάθε παιδιού.

Στην παρούσα έρευνα γίνεται αναφορά στις αναπτυξιακές διαταραχές με κύριο στόχο την ανάλυση των Μαθησιακών Δυσκολιών καθώς και μία έρευνα που αφορά την παραπάνω διαταραχή. Στο πρώτο μέρος της εργασίας περιγράφονται οι ορισμοί των αναπτυξιακών διαταραχών και η συμπτωματολογία τους. Στο κεφάλαιο των μαθησιακών δυσκολιών παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των παιδιών αυτών το οποίο περιλαμβάνει το δυναμικό επίπεδο δραστηριότητας (υπερδραστηριότητα, προσοχή, κινητικά προβλήματα, οπτικά προβλήματα αντίληψων, ακουστική αντίληψη, γλωσσικά προβλήματα, κοινωνικοσυναισθηματικά προβλήματα, προβλήματα προσανατολισμού), τα χαρακτηριστικά της γλώσσας (ακουστικές-συμβολικές μονάδες, σημασιολογικές μονάδες, σημασιολογικές σχέσεις, σημασιολογικά συστήματα, σημασιολογικοί σχηματισμοί) και τις απαιτήσεις της γλωσσικής παραγωγής. Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα διαγνωστικά κριτήρια των μαθησιακών δυσκολιών με βάση το ICD-10. Το τρίτο κεφάλαιο αφορά την πολυπαραγοντική διάγνωση ESSENCE. Αρχικά παρουσιάζονται οι αρχές και τα χαρακτηριστικά της προσέγγισης, οι εξετάσεις οι οποίες γίνονται από τον παιδίατρο και το πόσο σημαντικές είναι. Στην συνέχεια αναλύονται τα διαγνωστικά εργαλεία και οι πρόσθετοι έλεγχοι (κλίμακα 5-15 (FTF / Five to Fifteen) ερωτηματολόγιο που αφορά τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες 5-15 ετών). Έπειτα αναφέρονται τα κέντρα διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών και τέλος, γίνεται αναφορά στο μοντέλο ESSENCE. Το μοντέλο ESSENCE αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό διαγνωστικό εργαλείο στο οποίο απεικονίζονται συμπτώματα που πιθανόν έχει ένα παιδί με αναπτυξιακή διαταραχή. Τα συμπτώματα περιλαμβάνουν τους τομείς της γενικής εξέλιξης, τον κινητικό έλεγχο και την αισθητηριακή αντίληψη, την επικοινωνία και τη γλώσσα, την κοινωνική αλληλεπίδραση, την προσοχή, τη δραστηριότητα, τη συμπεριφορά, την αλλαγή της διάθεσης, τον ύπνο και τη διατροφή.

Το δεύτερο και ερευνητικό μέρος της εργασίας περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα το οποίο παρουσιάζεται στην τυπική του μορφή. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το ερωτηματολόγιο στην πορεία της έρευνας μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα και στην συνέχεια χορηγήθηκε στους γονείς.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στον σκοπό της έρευνας καθώς και στον πληθυσμό αναφοράς που περιελάμβανε 20 γονείς παιδιών ηλικίας 5-15 ετών που έχουν είτε μόνο μαθησιακές δυσκολίες είτε συννοσηρότητα με μία άλλη αναπτυξιακή διαταραχή. Στο κεφάλαιο πιλοτική προσαρμογή χορήγηση παρουσιάζεται η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων και η συζήτηση δεδομένων. Το κεφάλαιο της στατιστικής ανάλυσης αφορά τα ποσοτικά αποτελέσματα των ερωτηματολογίων τα οποία απεικονίζονται σε πίνακες και χωρίζονται ανά τομέα. Οι τομείς είναι οι εξής: κοινωνικές δεξιότητες-δεξιότητες αδρής κινητικότητας, κινητικές δεξιότητες-δεξιότητες λεπτής κινητικότητας, προσοχή και συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα και παρορμητικότητα, παθητικότητα/υποτονικότητα,

σχεδιασμός/οργάνωση, αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων, έννοιες του χώρου, αντίληψη του σώματος του/της, αντίληψη οπτικών μορφών και σχημάτων, μνήμη, κατανόηση ομιλούμενης γλώσσας, εκφραστικός λόγος, λεκτική επικοινωνία, κατάκτηση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, μαθαίνοντας νέα πράγματα και εφαρμόζοντας τη σχολική γνώση, επίλυση προβλημάτων στο σχολείο και προσέγγιση καινούργιων μαθησιακών συνθηκών, κοινωνικές δεξιότητες, συναισθηματικά προβλήματα, έμμονες πράξεις ή σκέψεις. Στο κεφάλαιο της συζήτησης δεδομένων πραγματοποιείται μία σύγκριση των αποτελεσμάτων με το ICD-10. Συγκεκριμένα σχολιάζονται και συγκρίνονται τα χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών με βάση το ICD-10 με αυτά του ερωτηματολογίου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης όπου αναφέρονται τα υψηλότερα και χαμηλότερα ποσοστά σε κάθε τομέα. Τέλος περιγράφονται τα συμπεράσματα,, οι γενικές διαπιστώσεις και παρατηρήσεις που προέκυψαν μέσα από την παρούσα έρευνα.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Αναπτυξιακές διαταραχές

1.1 Είδη διαταραχών σύμφωνα με το μοντέλο ESSENCE

Η έννοια του ESSENCE (Πρώιμα συμπτωματικά σύνδρομα που προκαλούν νευροαναπτυξιακή καθυστέρηση στις κλινικές εξετάσεις), είναι ένα αρκτικόλεξο που δημιουργήθηκε πριν από μερικά χρόνια με σκοπό την προβολή της πολυπαραγοντικής κλινικής πραγματικότητας των παιδιών (και των γονέων τους) που παρουσιάζουν πολύπλοκα, αναπτυξιακά συμπτώματα σε πρώιμο στάδιο στην παιδική ηλικία (Gillberg, 2010). Αναφέρεται ότι τα παιδιά έχουν προβλήματα στα πεδία α) της γενικής ανάπτυξης, β) της επικοινωνίας και της γλώσσας, γ) της κοινωνικής αλληλεξάρτησης, δ) του κινητικού συντονισμού, ε) της προσοχής / ακρόασης, στ) της δραστηριότητας, ζ) της συμπεριφοράς, η) της διάθεσης, και / ή θ) του ύπνου. Παιδιά με μεγάλες δυσκολίες σε ένα ή περισσότερα (συνήθως αρκετά) από αυτά τα πεδία θα παρατηρηθούν από τους επισκέπτες της υγείας, τους νοσηλευτές, τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους εκπαιδευτές (συμπεριλαμβανομένου του νηπιαγωγείου), τους ειδικούς, τους παιδίατρος, τους παθολόγους, τους λογοθεραπευτές, τους παιδικούς νευρολόγους, τους παιδοψυχίατρος, τους ψυχολόγους, τους νευροφυσιολόγους, τους οδοντίατρος, τους κλινικούς γενετιστές, τους επαγγελματίες θεραπευτές και φυσιοθεραπευτές. Ωστόσο στη συντριπτική πλειοψηφία τα παιδιά αυτά θα προβληθούν μόνο από έναν από αυτούς τους ειδικούς, όταν, στην πραγματικότητα, θα χρειαζόταν την είσοδο δύο ή περισσότερων (περιστασιακά ακόμη και όλων) των "εμπειρογνομώνων" που αναφέρονται (Gillberg, 2010).

Η διάγνωση σε κατηγορίες αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας της κλινικής και ερευνητικής πρακτικής. Είμαστε τόσο επιρρεπείς στη διάκριση μεταξύ διαταραχής και όχι διαταραχής (φυσιολογίας) που οι κλινικές και οι κλινικοί γιατροί γίνονται ολοένα και περισσότερο εξειδικευμένοι και καλύπτουν τις ανάγκες των παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ASD), Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ADHD), Γλωσσική Διαταραχή, Διαταραχές της Αντιδραστικής προσκόλλησης της παιδικής ηλικίας (RAD) ή σύνδρομο Tourette. Αυτό έχει οδηγήσει σε μια κατάσταση στην οποία η τυπική κλινική διάγνωση της διαταραχής έχει υποτιμηθεί.

Ταυτόχρονα, γίνεται ολοένα και περισσότερο αποδεκτό ότι η συνύπαρξη διαταραχών και η κατανομή των συμπτωμάτων μεταξύ των διαταραχών (η επονομαζόμενη συννοσηρότητα) είναι ο κανόνας μάλλον από την εξαίρεση, το οποίο επισημάνθηκε περισσότερο από ένα τέταρτο του προηγούμενου αιώνα, αλλά στην κλινική πρακτική αυτή η εικόνα δεν οδήγησε σε νέες προσεγγίσεις όταν προσπαθούσε να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των παιδιών και οικογένειες με «σύνθετες ανάγκες». Αντ' αυτού, η διαφοροποίηση έχει ξεπεραστεί (Gillberg, 1983).

Υπάρχουν νομοθετικές, επιστημονικές και κλινικές προσπάθειες διαχωρισμού των παιδιών με ορισμένες διαταραχές/ διάγνωση. Για παράδειγμα, η ASD (Διαταραχή αυτιστικού φάσματος) από αυτούς που δεν πληρούν τα κριτήρια για τη διαταραχή / διάγνωση. Ο στόχος είναι συνήθως να παρέχονται καλύτερες κοινωνικές κατευθυντήριες γραμμές, πιο εστιασμένες προσπάθειες για την εξεύρεση αιτιών και πιο συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ο παραπάνω στόχος και τα παιδιά με ADHD (ΔΕΠ-Υ) με παρόμοιους τρόπους, παρόλο που η νομοθεσία δεν έχει ακόμη καλύψει τις απόψεις τους. Το ίδιο ισχύει και για τα παιδιά με Γλωσσική διαταραχή, προβλήματα όρασης και ακοής (παιδιά που ενδέχεται να έχουν

πρόσθετες βλάβες όσον αφορά τη γενική γνώση, την κινητικότητα, την ADHD ή την ASD) (Gillberg, 1983).

Η ASD και η ADHD, που αντιμετωπίζονται επί μακρόν και θεωρούνται εντελώς ξεχωριστές και αναγνωρίσιμες διαταραχές, διαγιγνώσκονται όλο και πιο συχνά στο ίδιο άτομο και αυξάνεται η συνειδητοποίηση ότι μερικές φορές αλληλεπικαλύπτονται, αποτελούν αμάλγαμα προβλημάτων και ότι σε ορισμένες οικογένειες χωρίζονται μαζί και πιθανώς αντιπροσωπεύουν διαφορετικές πτυχές της ίδιας υποκείμενης διαταραχής (Reiersen et al.,2007).

Οι επικαλύψεις, τα κοινά και τα μη μοιρασμένα συμπτώματα και η αιτιολογία αυτών των ονομασιών των διαταραχών βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του ειδικού θέματος.

1.1.1 Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές

Ο όρος διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (ΔΑΔ) με βάση το ICD-10 περιλαμβάνει μία ομάδα διαταραχών που χαρακτηρίζεται από ποιοτικές ανωμαλίες στις κοινωνικές συναλλαγές, στους τρόπους επικοινωνίας όπως και στερεότυπες και επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές σε ενδιαφέροντα και δραστηριότητες. Οι ποιοτικές ανωμαλίες αποτελούν χαρακτηριστικό και επηρεάζουν την λειτουργικότητα του κάθε ατόμου, ωστόσο ποικίλλουν σε βαρύτητα. Όσον αφορά τη φυσιολογική ανάπτυξη ήδη από την πρώτη πενταετία της ζωής, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, εμφανίζεται διαφοροποίηση σε συνδυασμό με ανεπάρκεια στις γνωστικές λειτουργίες ανάλογα με το άτομο. Η διάγνωση της διαταραχής είναι σημαντικό να γίνεται με βάση την διαφοροποίηση στη συμπεριφορά του ατόμου σε σχέση με τη νοητική του ηλικία.

Σύμφωνα με το ICD-10 οι διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές έχουν τις εξής υποκατηγορίες:

- F84.0 Αυτισμός της παιδικής ηλικίας
- F84.1 Άτυπος αυτισμός
- F84.2 Σύνδρομο Rett
- F84.3 Άλλη αποδιοργανωτική διαταραχή της παιδικής ηλικίας
- F84.4 Διαταραχής υπερδραστηριότητας σχετιζόμενη με νοητική καθυστέρηση και στερεοτυπικές κινήσεις
- F84.5 Σύνδρομο Asperger

Αυτισμός της παιδικής ηλικίας (F84.0)

Βασικό χαρακτηριστικό της διαταραχής αυτής είναι η μη φυσιολογική ή/και διαταραγμένη ανάπτυξη μέχρι την ηλικία των 3 ετών καθώς και η μη φυσιολογική λειτουργικότητα στην α) κοινωνική συναλλαγή, β) την επικοινωνία και γ) την περιορισμένη επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά. Συγκεκριμένα τα άτομα αυτά παρουσιάζουν ελάχιστη χρήση κοινωνικών σημάτων, μειωμένη ικανότητα για παιχνίδι που χρειάζεται κοινωνική μίμηση και προσποίηση, έλλειψη αμοιβαιότητας στη συναλλαγή μέσω διαλόγου όπως και ανεπαρκή γλωσσική εκφραστική ευελιξία και δημιουργικότητα. Όσον αφορά τη συμπεριφορά συχνά ακολουθούν μία συγκεκριμένες καθημερινές πρακτικές σε τελετουργίες μη λειτουργικού χαρακτήρα. Παράλληλα μπορεί να υπάρχουν διαταραχές ύπνου ή διατροφής, εκρήξεις θυμού, φόβος και επιθετικότητα. Τα ελλείμματα αυτά παραμένουν στην ενήλικη ζωή στους τομείς της κοινωνικοποίησης, της επικοινωνίας και των ενδιαφερόντων. Τέλος ο δείκτης νοημοσύνης αν και μπορεί να βρίσκεται σε οποιαδήποτε επίπεδο συνήθως

υπάρχει νοητική υστέρηση. Η συχνότητα εμφάνισης είναι 3-4 περισσότερη στα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια.

Περιλαμβάνονται:

1. Αυτιστική διαταραχή
2. Βρεφικός αυτισμός
3. Βρεφική ψύχωση
4. Σύνδρομο του Kanner

Άτυπος αυτισμός (F84.1)

Ο άτυπος αυτισμός αποτελεί μία αναπτυξιακή διαταραχή στην οποία η μη φυσιολογική ή/και διαταραγμένη ανάπτυξη γίνεται αντιληπτή μετά την ηλικία των 3 ετών ή/και υπάρχουν ένα ή δυο από τα διαγνωστικά κριτήρια του αυτισμού. Συνήθως εμφανίζεται σε άτομα με χαμηλό νοητική υπόβαθρο και πολύ χαμηλή λειτουργικότητα με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί η διάγνωση της. Επίσης εμφανίζεται σε άτομα με βαριά αναπτυξιακή διαταραχή της γλώσσας, αντιληπτικού τύπου. Συνεπώς αποτελεί μία διαταραχή με διαφορετικά χαρακτηριστικά από τον αυτισμό.

Περιλαμβάνει:

1. Άτυπη ψύχωση της παιδικής ηλικίας
2. Νοητική καθυστέρηση με αυτιστική χαρακτηριστικά

Σύνδρομο Rett (F84.2)

Η διαταραχή αυτή εμφανίζεται μόνο σε κορίτσια και διαφοροποιείται με βάση την έναρξη, την πορεία και την συμπτωματολογία της. Το αίτιο της διαταραχής είναι ακόμα και σήμερα άγνωστο. Συγκεκριμένα για τη διαταραχή, η φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού διακόπτεται και υπάρχει μερική ή πλήρη απώλεια των επίκτητων ικανοτήτων των χεριών και της ομιλίας όπως και επιβράδυνση της ανάπτυξης του κρανίου. Η έναρξη της διαταραχής ξεκινά μεταξύ του 7^{ου} και 24^{ου} μήνα. Χαρακτηριστικά της διαταραχής είναι οι στερεοτυπικές κινήσεις συστροφής των χεριών, ο υπεραερισμός και η απώλεια των σκόπιμων κινήσεων των χεριών. Όσον αφορά την κοινωνική ανάπτυξη παρουσιάζεται αναστολή κατά τα 2-3 πρώτα έτη αλλά το κοινωνικό ενδιαφέρον διατηρείται. Τέλος, συνήθως εμφανίζονται σκολίωση ή κυφοσκολίωση, χοριοαθετωσικές κινήσεις και σπασμοί.

Άλλη αποδιοργανωτική διαταραχή της παιδικής ηλικίας (F84.3)

Η διάχυτη αυτή διαταραχή χαρακτηρίζεται από μια περίοδο φυσιολογικής ανάπτυξης πριν από την έναρξη και από οριστική απώλεια, μετά από διαδρομή μερικών μηνών επίκτητων ικανοτήτων τουλάχιστον σε μερικούς τομείς της ανάπτυξης. Παράλληλα συνοδεύεται από έναρξη ανωμαλιών στην κοινωνική λειτουργικότητα, την επικοινωνία και την συμπεριφορά. Αρχικά το παιδί είναι ανήσυχο, κακοδιάθετο, αγχώδεις και ευερέθιστο ενώ στη συνέχεια υπάρχει πτώχεια των εκφράσεων και απώλεια της ομιλίας και της γλώσσας. Η πρόγνωση της διαταραχής είναι δυσμενής. Όσον αφορά τη διάγνωση η φυσιολογική ανάπτυξη πρέπει να υπάρχει μέχρι την ηλικία των 2 ετών μέχρι τη στιγμή που εμφανίζεται η απώλεια των ικανοτήτων. Συχνά παρατηρείται απώλεια των κινήσεων, γενικευμένη απώλεια του ενδιαφέροντος για το περιβάλλον, στερεότυπες επαναλαμβανόμενες κινήσεις και μείωση της κοινωνικής συναλλαγής και επικοινωνίας. Σε πολλές περιπτώσεις η διαταραχή μοιάζει με

την άνοια των ενηλίκων, ωστόσο διαφέρει σε 2 σημεία: δεν υπάρχουν ενδείξεις οργανικής νόσου ή βλάβης και η μειωμένη κοινωνικοποίηση και επικοινωνία εμφανίζει ποιοτικά χαρακτηριστικά παρέκκλισης τυπικά του αυτισμού και όχι νοητικής υστέρησης.

Περιλαμβάνονται :

1. Βρεφική άνοια
2. Αποδιοργανωτική ψύχωση
3. Σύνδρομο του Heller
4. Συμβιωτική ψύχωση

Διαταραχής υπερδραστηριότητας σχετιζόμενη με νοητική καθυστέρηση και στερεοτυπικές κινήσεις (F84.4)

Πρόκειται για διαταραχή με αβέβαιη νοσολογική εγκυρότητα. Στη διαταραχή αυτή παιδιά με βαριά νοητική υστέρηση παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα υπερδραστηριότητας και απροσεξία σε συνδυασμό με στερεότυπες συμπεριφορές. Στην εφηβική ηλικία η υπερδραστηριότητα αντικαθίσταται από υπερδραστηριότητα. Παράλληλα στο σύνδρομο αυτό εμφανίζεται καθυστέρηση στην ανάπτυξη είτε γενική, είτε ειδική. Δεν είναι ακόμα σίγουρο αν ο συγκεκριμένος τύπος συμπεριφοράς διαμορφώνεται λόγω του χαμηλού δείκτη νοημοσύνης ή λόγω κάποια εγκεφαλικής βλάβης. Τέλος όσον αφορά τη διάγνωση η έντονη υπερδραστηριότητα, οι στερεοτυπικές κινήσεις και η βαριά νοητική υστέρηση μας οδηγούν στο προφίλ της διαταραχής.

Σύνδρομο Asperger (F84.5)

Η διαταραχή αυτή χαρακτηρίζεται από ποιοτικές ανωμαλίες της κοινωνικής συναλλαγής μαζί με περιορισμένο, στερεότυπο επαναλαμβανόμενο ρεπερτόριο ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων. Το σύνδρομο Asperger διαφέρει από τον τυπικό αυτισμό διότι στο πρώτο δεν υπάρχει γενική καθυστέρηση ή επιβράδυνση στην γλωσσική ανάπτυξη ή την ανάπτυξη των γνωστικών λειτουργιών. Οι ανωμαλίες αυτές συνήθως ακολουθούν το άτομο μέχρι την ενήλικη ζωή ωστόσο είναι μεμονωμένα χαρακτηριστικά που δεν επηρεάζονται από το περιβάλλον.

Περιλαμβάνονται:

1. Αυτιστική ψυχοπαθητική διαταραχή
2. Σχιζοειδής διαταραχή της παιδικής ηλικίας

1.1.2 Ειδική γλωσσική διαταραχή / Γλωσσική διαταραχή

Ο όρος Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (Specific Language Impairment) (ΕΓΔ), σύμφωνα με το ταξινομικό σύστημα ICD-10, χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια διαταραχή, κατά την οποία η προφορική έκφραση του παιδιού δεν αντιστοιχεί στη νοητική του ηλικία. Κατά αυτόν τον τρόπο η κατάκτηση της γλώσσας είτε καθυστερεί, είτε δυσλειτουργεί, είτε και τα δύο. Βασική προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί ένα παιδί με αυτή τη διαταραχή είναι να μην συνυπάρχουν άλλες διαταραχές, όπως η νοητική υστέρηση, η βαρηκοΐα, ο αυτισμός κ.α.. Η παραπάνω διαταραχή είναι μία αναπτυξιακή διαταραχή στην οποία, η γλωσσική έκφραση και

αντίληψη θα είναι πάντα το αδύνατο σημείο του συγκεκριμένου ατόμου και θα επηρεάζει οποιαδήποτε ενέργειά του, στην οποία εμπλέκεται η γλωσσική επεξεργασία (Βογινδρούκας, 2005).

Σύμφωνα με το ICD-10 για να διαγνωστεί ένα παιδί με ΕΓΔ θα πρέπει:

- στην ηλικία 2 ετών να μην μπορεί να προφέρει λέξεις
- στην ηλικία των 3 ετών να μην μπορεί να σχηματίσει φράσεις με 2 λέξεις
- στη μετέπειτα ζωή του να έχει δυσκολίες στο εύρος του λεξιλογίου και των προτάσεων, στην τοποθέτηση κατάλληλης λέξης στην πρόταση, στην γραμματική, στην σύνταξη, στη ροή του λόγου και στην αντίληψη της χρονικής σειράς.

Γενικά, για την καλύτερη κατανόηση της ΕΓΔ, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα παιδιά με αυτού του τύπου τη διαταραχή μαθαίνουν τη γλώσσα με την ίδια σειρά με τους συνομηλίκους τους με τυπική ανάπτυξη, αλλά με διαφορετικό ρυθμό.

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή μπορεί να είναι εκφραστικού ή αντιληπτικού τύπου ή μικτή. Με τον όρο «ειδική» προσδιορίζεται ότι δεν υπάρχουν νοητικές, αισθητηριακές ή και νευρολογικές καταστάσεις που να εξηγούν την απόκλιση στην ανάπτυξη της γλώσσας, με τον όρο «γλωσσική» τονίζεται ο αναπτυξιακός τομέας που παρουσιάζει δυσκολίες και με τον όρο «διαταραχή» επισημαίνεται η σημαντικότητα της κατάλληλης παρέμβασης με στόχο τη βελτίωση των δυσκολιών (Βογινδρούκας, 2005).

Τα προβλήματα της γλώσσας και της επικοινωνίας εμφανίζονται σε διαφορετικές διαταραχές και ποικίλλουν στη συμπτωματολογία. Η γλώσσα είναι μια πολύπλοκη δεξιότητα που καλύπτει την αντίληψη καθώς και την παραγωγή της γλώσσας και περιλαμβάνει τόσο τις δομικές πτυχές όπως η φωνολογία, η μορφολογία, η σύνταξη και οι λειτουργικές πτυχές, όπως η χρήση της γλώσσας σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια, που συχνά αναφέρεται ως ρεαλιστική ικανότητα ή την ικανότητα της κοινωνικής επικοινωνίας. Μια άλλη γλωσσική δεξιότητα αντανακλά την έννοια των λέξεων, το περιεχόμενο της γλώσσας, τόσο για να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε, όσο και για να ανακτήσουμε λέξεις στην αφήγηση, μια δεξιότητα που έχει πολλές ετικέτες, δηλαδή δεξιότητα, ή λεξιλόγιο.

Μια από τις συνηθέστερες ανησυχίες των γονέων των μικρών παιδιών αφορά την ανάπτυξη των γλωσσών και της επικοινωνίας των παιδιών τους και γι' αυτό συγκαταλέγονται στις πρώτες πτυχές που επικεντρώνονται οι γονείς καθώς και οι νοσηλευτές στα κέντρα παιδικής υγειονομικής περίθαλψης στις αναπτυξιακές διαδικασίες διαλογής. Οι γλωσσικές καθυστερήσεις είναι αρκετά συνηθισμένες αν και υπάρχει τεράστια ποικιλία

Η Γλωσσική Διαταραχή (ΓΔ) μπορεί να αποτελεί πρώιμο σημάδι μιας σοβαρής αναπτυξιακής διαταραχής, όπως η νοητική αναπηρία ή / και η διαταραχή του φάσματος του αυτισμού (Trillingsgaard et al., 2004), παρόλο που συνήθως είναι μόνο μια ένδειξη σχετικά με τα προβλήματα της γλωσσικής ανάπτυξης. Η ΕΓΔ χρησιμοποιείται ως διάγνωση για σημαντικά μειωμένη εκφραστική γλώσσα όταν η μη λεκτική νοημοσύνη έχει δοκιμαστεί και βρίσκεται εντός της κανονικής εμβέλειας και εάν δεν υπάρχουν εμφανείς αισθητικές ή νευρολογικές δυσλειτουργίες. Όπως επισημαίνεται, η ΕΓΔ δεν χρησιμοποιείται εάν υπάρχει διαταραχή που σχετίζεται με τον αυτισμό, αλλά σχολιάζεται επίσης το γεγονός ότι "μια αξιοσημείωτη μειονότητα ατόμων με ΕΓΔ κινείται σε υποτύπους καθ' όλη την ανάπτυξη" (Williams, Botting, Boucher, 2008). Αυτοί οι συγγραφείς προέβησαν σε ανασκόπηση των πιθανών δεσμών μεταξύ διαφορετικών γλωσσικών διαταραχών και τις διαταραχές αυτιστικού

φάσματος και κατέληξαν στη σύσταση να «επικεντρωθούμε σε εκείνες τις πτυχές της γλωσσικής δυσλειτουργίας που κυριαρχούν σε κάθε διαταραχή και όχι στις σχετικά μικρές περιοχές πιθανής αλληλεπικάλυψης». Ως εκ τούτου, τα παιδιά με γλωσσικά προβλήματα θα πρέπει πάντα να αξιολογούνται ευρέως όπως επισημάνθηκε στην διατύπωση των πρώιμων συμπτωματικών συνδρόμων που προκαλούν κλινικές εξετάσεις νευροεπεξεργασίας, ESSENCE. Ωστόσο, σύμφωνα με το σκεπτικό της ESSENCE, η ομάδα παρακολούθησης του θεραπευόμενου πρέπει να περιλαμβάνει εκτός από τον λογοθεραπευτή και επιστημονικούς κλάδους που εκπροσωπούν την παιδική ανάπτυξη καθώς και κλινικούς ψυχολόγους, φυσιοθεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς. Η ομάδα πρέπει να έχει πρόσβαση σε πολλούς άλλους συμβούλους, που είναι νευρολόγοι, παιδοψυχίατροι και μερικές φορές ακόμη και ενήλικοι ψυχίατροι. Οι τελευταίοι θα πρέπει κατά προτίμηση να έχουν εμπειρία αναπτυξιακών διαταραχών σε ενήλικες, καθώς οι γονείς αντιλαμβάνονται μερικές φορές ότι έχουν ή είχαν παρόμοια προβλήματα με τα παιδιά τους (Williams, Botting, Boucher, 2008).

Σύμφωνα με το σκεπτικό της ESSENCE, το παιδί συχνά παρουσιάζεται στον παιδίατρο ως παιδί με καθυστέρηση στην καθαρής κινητικής λειτουργίας, ιδιαίτερα καθυστερημένη ικανότητα περπατήματος, συχνά πριν από την ηλικία των δύο ετών. Έχει μεγάλη σημασία για τον παιδίατρο όχι μόνο να αναλύσει και ενδεχομένως να αποκλείσει κάθε νευρολογική παθολογία πίσω από αυτό, αλλά και σε συνεργασία με τον φυσιοθεραπευτή, να καθοδηγεί τους γονείς πώς να τονώσουν την ανάπτυξη της κινητικής λειτουργίας του παιδιού κατά τις καθημερινές δραστηριότητες. Είναι επίσης σημαντικό να αξιολογηθεί το επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού σε όλες τις πτυχές, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής παραγωγής καθώς και της κατανόησης, της όρασης και της ακοής και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Καθώς οι γονείς συχνά κατά την πρώτη επίσκεψη γνωρίζουν κυρίως την ολική κινητική λειτουργία και τη γλωσσική παραγωγή του παιδιού, το παιδί πρέπει να τηρείται και οι γονείς πρέπει να καλούνται να περιγράψουν το επίπεδο των άλλων ικανοτήτων. Συνιστάται ιδιαίτερα να βλέπετε τακτικά το παιδί κατά τα επόμενα χρόνια, για να παρακολουθείτε την εξέλιξη σε όλες τις λειτουργίες και, σε περίπτωση καθυστερήσεων σε οποιαδήποτε ικανότητα, να συμβουλευτείτε άλλους ειδικούς (Stothard, 1998).

1.1.3 Μαθησιακές δυσκολίες

1.1.3.1 Γενικά

Είναι ένας άγνωστος παράγοντας η διαταραχή που επηρεάζει την ικανότητα του εγκεφάλου να λαμβάνει και να επεξεργάζεται πληροφορίες. Αυτή η διαταραχή μπορεί να δυσχεράνει ένα άτομο να μάθει τόσο γρήγορα ή με τον ίδιο τρόπο όπως κάποιος που δεν επηρεάζεται από μια μαθησιακή αναπηρία. Τα άτομα με μαθησιακή δυσκολία έχουν πρόβλημα με την εκτέλεση συγκεκριμένων τύπων δεξιοτήτων ή την ολοκλήρωση των καθηκόντων, αν αφηθούν να καταλάβουν τα πράγματα από μόνοι τους ή αν διδαχθούν με συμβατικούς τρόπους.

Τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπίσουν μοναδικές προκλήσεις που συχνά διαχέονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Ανάλογα με τον τύπο και τη σοβαρότητα της αναπηρίας, οι παρεμβάσεις και οι τρέχουσες τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν το άτομο να μάθει στρατηγικές που θα προωθήσουν τη μελλοντική επιτυχία. Ορισμένες παρεμβάσεις μπορεί να είναι αρκετά απλοϊκές, ενώ άλλες είναι πολύπλοκες και σύνθετες. Οι δάσκαλοι, οι γονείς και τα σχολεία μπορούν να δημιουργήσουν μαζί σχέδια που προσαρμόζουν την παρέμβαση και τα καταλύματα για να

βοηθήσουν τα άτομα να γίνουν επιτυχημένοι ανεξάρτητοι εκπαιδευόμενοι. Οι σχολικοί ψυχολόγοι και άλλοι ειδικευμένοι επαγγελματίες συμβάλλουν πολύ συχνά στο σχεδιασμό της παρέμβασης και στο συντονισμό της εκτέλεσης της παρέμβασης με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς (Wadsworth,2008).

Οι επιπτώσεις της ύπαρξης μαθησιακής ανικανότητας ή διαφοράς μάθησης δεν περιορίζονται σε εκπαιδευτικά αποτελέσματα: τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν και κοινωνικά προβλήματα (Rourke,1989). Οι νευροψυχολογικές διαφορές μπορούν να επηρεάσουν την ακριβή αντίληψη των κοινωνικών παραγόντων με τους συνομηλίκους τους. Οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες δεν έχουν μόνο αρνητικά αποτελέσματα ως αποτέλεσμα των διακρίσεων μάθησης, αλλά και ως αποτέλεσμα της κατοχής σήμανσης στιγματισμού. Γενικά, ήταν δύσκολο να προσδιοριστεί η αποτελεσματικότητα των ειδικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών λόγω δεδομένων και μεθοδολογικών περιορισμών. Η αναδυόμενη έρευνα υποδηλώνει ότι οι έφηβοι με μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζουν φτωχότερα ακαδημαϊκά αποτελέσματα, ακόμη και σε σύγκριση με τους συμμαθητές τους που ξεκίνησαν το γυμνάσιο με παρόμοια επίπεδα επίτευξης και συγκρίσιμες συμπεριφορές (Shifrer et al.,2013). Φαίνεται ότι τα φτωχότερα αποτελέσματά τους μπορεί να οφείλονται τουλάχιστον εν μέρει στις χαμηλότερες προσδοκίες των εκπαιδευτικών τους. Τα εθνικά δεδομένα δείχνουν ότι οι δάσκαλοι διατηρούν προσδοκίες για μαθητές που φέρουν μαθησιακές δυσκολίες που είναι ασυμβίβαστες με το ακαδημαϊκό τους δυναμικό (όπως αποδεικνύεται από τις βαθμολογίες των δοκιμών και τις μαθησιακές συμπεριφορές) (Shifrer et al.,2013).

Έχουν γίνει πολλές μελέτες για την αξιολόγηση της συσχέτισης μεταξύ της μαθησιακής αναπηρίας και της αυτοεκτίμησης. Αυτές οι μελέτες έχουν δείξει ότι η αυτοεκτίμηση ενός ατόμου επηρεάζεται πράγματι από τη συνειδητοποίησή του σχετικά με τη μαθησιακή του αναπηρία. Οι μαθητές με θετική αντίληψη για τις ακαδημαϊκές τους ικανότητες γενικά τείνουν να έχουν υψηλότερη αυτοπεποίθηση από όσους δεν το κάνουν, ανεξάρτητα από το πραγματικό ακαδημαϊκό τους επίτευγμα. Ωστόσο, μελέτες έχουν επίσης δείξει ότι πολλοί άλλοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την αυτοεκτίμηση. Οι δεξιότητες σε μη ακαδημαϊκούς τομείς, όπως ο αθλητισμός και οι τέχνες, βελτιώνουν την αυτοεκτίμηση. Επίσης, η θετική αντίληψη της φυσικής εμφάνισης του ατόμου έχει επίσης αποδειχθεί ότι έχει θετικές επιδράσεις της αυτοεκτίμησης. Ένα άλλο σημαντικό εύρημα είναι ότι οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είναι σε θέση να διακρίνουν μεταξύ ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και πνευματικής ικανότητας. Αυτό καταδεικνύει ότι οι σπουδαστές που αναγνωρίζουν τους ακαδημαϊκούς τους περιορισμούς, αλλά γνωρίζουν επίσης τις δυνατότητές τους να επιτύχουν σε άλλα πνευματικά καθήκοντα θεωρούν τους εαυτούς τους ως άτομα με πνευματική ικανότητα, γεγονός που αυξάνει την αυτοεκτίμησή τους (Cisden et al.,1999).

1.1.3.2 Αιτίες

Οι αιτίες των μαθησιακών δυσκολιών δεν είναι καλά κατανοητές και μερικές φορές δεν υπάρχει εμφανής αιτία για μια μαθησιακή αναπηρία. Ωστόσο, ορισμένες αιτίες νευρολογικών διαταραχών περιλαμβάνουν:

Η κληρονομικότητα και η γενετική

Οι μαθησιακές δυσκολίες εκτελούνται συχνά στην οικογένεια. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι πιθανό να έχουν γονείς ή άλλους συγγενείς με παρόμοιες δυσκολίες. Μερικά

παιδιά έχουν αυθόρμητες μεταλλάξεις (δηλαδή δεν υπάρχουν σε κανένα γονέα) που μπορεί να προκαλέσουν αναπτυξιακές διαταραχές συμπεριλαμβανομένων μαθησιακών δυσκολιών. Μία μελέτη υπολόγισε ότι περίπου ένα στα 300 παιδιά είχαν τέτοιες αυθόρμητες μεταλλάξεις, για παράδειγμα ένα σφάλμα στο γονίδιο CDK13 το οποίο σχετίζεται με δυσκολίες μάθησης και επικοινωνίας στα παιδιά που έχουν προσβληθεί (Holmes et al., 2014).

Προβλήματα κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και της γέννησης

Οι μαθησιακές δυσκολίες μπορούν να προκύψουν από ανωμαλίες στον αναπτυσσόμενο εγκέφαλο, ασθένεια ή τραυματισμό, έκθεση του εμβρύου στο αλκοόλ ή τα ναρκωτικά, χαμηλό βάρος γέννησης, έλλειψη οξυγόνου, ή από πρόωρη ή παρατεταμένη εργασία (Walsh,2017).

Ατυχήματα μετά τη γέννηση

Οι μαθησιακές δυσκολίες μπορούν επίσης να προκληθούν από τραύματα στο κεφάλι, υποσιτισμό ή από τοξική έκθεση (όπως βαρέα μέταλλα ή φυτοφάρμακα).

1.1.3.3 Διάγνωση

Τα υψηλά ποσοστά εμφάνισης Μαθησιακών Δυσκολιών κατέστησαν απαραίτητη την ανάγκη για άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση. Ωστόσο η αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την άμεση, έγκυρη και εμπειριστατωμένη διάγνωση τους (Ζαφειριάδης, 2007). Σκοποί της διάγνωσης είναι να εντοπιστεί αν υπάρχει κάποια καθυστέρηση καθώς και ο βαθμός αυτής της καθυστέρησης, να διευκρινιστούν οι υπαίτιες αιτίες που προκάλεσαν τις συγκεκριμένες δυσκολίες και να προγνωστούν οι δυνατότητες εξέλιξης του παιδιού. Σημαντική υποχρέωση της διάγνωσης είναι να διερευνηθούν οι ενδοατομικές διαφορές της ψυχολογικής εξέλιξης, να εντοπιστούν οι ικανότητες ή οι ανικανότητες σε επιμέρους τομείς της ανάπτυξης και τέλος να καθοριστεί ένα κατάλληλο εξατομικευμένο διδακτικό και θεραπευτικό πρόγραμμα αντιμετώπισης (Γεωργούδης & Ιωακειμίδης, 2003).

i. Απόκλιση επίτευξης του IQ

Οι μαθησιακές δυσκολίες μπορούν να εντοπιστούν από ψυχιάτρους, σχολικούς ψυχολόγους, κλινικούς ψυχολόγους, συμβουλευτικούς ψυχολόγους, νευροψυχολόγους και άλλους ειδικούς με μαθησιακές δυσκολίες μέσω ενός συνδυασμού δοκιμών νοημοσύνης, δοκιμών ακαδημαϊκών επιδόσεων, επιδόσεων στην τάξη και κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ικανότητας. Άλλοι τομείς αξιολόγησης μπορεί να περιλαμβάνουν την αντίληψη, τη γνώση, τη μνήμη, την προσοχή και τις γλωσσικές ικανότητες. Οι πληροφορίες που προκύπτουν χρησιμοποιούνται για να προσδιοριστεί κατά πόσον η ακαδημαϊκή επίδοση ενός παιδιού είναι ανάλογη με τη γνωστική του ικανότητα. Εάν η νοητική ικανότητα ενός παιδιού είναι πολύ υψηλότερη από την ακαδημαϊκή του απόδοση, ο μαθητής διαγιγνώσκεται συχνά με μαθησιακή αναπηρία. Το DSM-IV και πολλά σχολικά συστήματα και κυβερνητικά προγράμματα διαγιγνώσκουν τις μαθησιακές δυσκολίες με αυτόν τον τρόπο (Marcia et al., 2007).

Παρόλο που το μοντέλο των αποκλίσεων κυριαρχεί στο σχολικό σύστημα εδώ και πολλά χρόνια, υπήρξε ουσιαστική κριτική σε αυτή την προσέγγιση μεταξύ των ερευνητών. Πρόσφατες έρευνες δεν έδωσαν επαρκείς αποδείξεις ότι μια διαφορά μεταξύ του τυπικά μετρημένου IQ και της επίτευξης είναι ένας σαφής δείκτης του LD. Επιπλέον, η διάγνωση με βάση μια διαφορά δεν προβλέπει την αποτελεσματικότητα της θεραπείας. Οι χαμηλοί ακαδημαϊκοί που δεν έχουν διαφορά με το IQ φαίνονται να ωφελούνται από τη θεραπεία εξίσου με τους χαμηλόβαθμους ακαδημαϊκούς που έχουν διαφορά με το IQ (Aaron, 1995).

Αντίδραση στην παρέμβαση

Πολλές τρέχουσες έρευνες επικεντρώθηκαν σε μια διαγνωστική διαδικασία προσανατολισμένη προς τη θεραπεία, γνωστή ως αντίδραση στην παρέμβαση (Response To Intervention). Οι συστάσεις των ερευνητών για την εφαρμογή ενός τέτοιου μοντέλου περιλαμβάνουν την έγκαιρη εξέταση όλων των μαθητών, την τοποθέτηση των μαθητών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης με βάση την έρευνα, αντί να περιμένουν έως ότου πληρούν τα διαγνωστικά κριτήρια. Οι επιδόσεις τους μπορούν να παρακολουθούνται στενά για να προσδιοριστεί κατά πόσο η ολοένα και πιο έντονη παρέμβαση έχει ως αποτέλεσμα επαρκή πρόοδο. Αυτοί που ανταποκρίνονται δεν χρειάζονται περαιτέρω παρέμβαση. Εκείνοι που δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στις κανονικές διδασκαλίες στην τάξη και σε μια πιο εντατική παρέμβαση θεωρούνται "μη ανταποκριτές". Αυτοί οι μαθητές μπορούν στη συνέχεια να παραπεμφθούν για περαιτέρω βοήθεια μέσω ειδικής εκπαίδευσης, οπότε συχνά αναγνωρίζονται με μια μαθησιακή αναπηρία. Ορισμένα

μοντέλα RTI περιλαμβάνουν μια τρίτη βαθμίδα παρέμβασης πριν αναγνωριστεί ότι ένα παιδί έχει μαθησιακή αναπηρία (Marcia et al., 2007).

Ένα πρωταρχικό πλεονέκτημα ενός τέτοιου μοντέλου είναι ότι δεν θα ήταν απαραίτητο να περιμένετε ένα παιδί να είναι αρκετά πίσω για να δικαιούται βοήθεια. Αυτό μπορεί να επιτρέψει σε περισσότερα παιδιά να λάβουν βοήθεια πριν βιώσουν σημαντική αποτυχία, γεγονός που μπορεί με τη σειρά του να οδηγήσει σε λιγότερα παιδιά που χρειάζονται εντατικές και δαπανηρές υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης (Finn et al., 2001).

Η διαδικασία δεν λαμβάνει υπόψη τους μεμονωμένους νευροψυχολογικούς παράγοντες των παιδιών, όπως η φωνολογική συνείδηση και η μνήμη, που μπορούν να ενημερώσουν την σχεδίαση. Με τη μη λήψη υπόψη των συγκεκριμένων γνωστικών διαδικασιών, η RTI αποτυγχάνει να ενημερώσει τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τις σχετικές δυνάμεις και τις αδυναμίες των φοιτητών. Δεύτερον, η RTI από τη σχεδίαση διαρκεί πολύ περισσότερο από τις καθιερωμένες τεχνικές, συχνά πολλούς μήνες για να βρει μια κατάλληλη βαθμίδα παρέμβασης. Τρίτον, απαιτεί ένα ισχυρό πρόγραμμα παρέμβασης για να εντοπιστούν οι μαθητές με μια μαθησιακή αναπηρία. Τέλος, η RTI θεωρείται μια τακτική εκπαιδευτική πρωτοβουλία και δεν οδηγείται από ψυχολόγους, ειδικούς ανάγνωσης ή ειδικούς εκπαιδευτικούς (Fletcher-Janzen, 2008).

Εκτίμηση – Διαγνωστικά εργαλεία

Πολλές κανονικές εκτιμήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση δεξιοτήτων στους κύριους ακαδημαϊκούς τομείς: ανάγνωση, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης λέξεων, της ευχέρειας και της κατανόησης. Μαθηματικά, συμπεριλαμβανομένου του υπολογισμού και της επίλυσης προβλημάτων. Και γραπτή έκφραση, συμπεριλαμβανομένου του χειρόγραφου, της ορθογραφίας και της σύνθεσης.

Τα κυριότερα ελληνικά διαγνωστικά εργαλεία είναι τα εξής:

- εΜαΔύς: λογισμικό εντοπισμού μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες
- Τεστ Ανίχνευσης της Αναγνωστικής Ικανότητας – Ε. Τάφα (1995)
- Ελληνικό WISC-III
- ΛΑΜΔΑ ΤΕΣΤ
- Α' Τεστ (Τεστ σχολικής ετοιμότητας)
- ΑΘΗΝΑ ΤΕΣΤ
- ΤΕΣΤ ΠΡΩΙΜΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΔΥΣΛΕΞΙΑΣ

Τα συνηθέστερα χρησιμοποιούμενα διαγνωστικά εργαλεία είναι τα παρακάτω: Woodcock-Johnson IV (WJ IV), Wechsler Ατομικές Achievement Test II (WIAT II), το ευρύ φάσμα Achievement Test III (WRAT III), και η έκδοση Stanford Achievement Test-10η. Αυτά τα τεστ περιλαμβάνουν μέτρα πολλών ακαδημαϊκών τομέων που είναι αξιόπιστα για τον εντοπισμό τομέων δυσκολίας (Marcia et al., 2007).

Στον τομέα ανάγνωσης, υπάρχουν επίσης εξειδικευμένες δοκιμές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση λεπτομερών αποτελεσμάτων σχετικά με συγκεκριμένα ελλείμματα ανάγνωσης. Εκτιμήσεις που μετρούν πολλούς τομείς της ανάγνωσης περιλαμβάνουν διάγνωση ανάγνωσης Δοκιμές-2η έκδοση του Gray (GDRT II) και την αξιολόγηση του Στάνφορντ διάγνωση ανάγνωσης. Εκτιμήσεις που μετρούν την ανάγνωση subskills περιλαμβάνει το γκρι Προφορική Ανάγνωση Test IV - τέταρτη έκδοση (GORT IV),

γκρι Silent Δοκιμή ανάγνωσης, Πυρηνικών Δοκιμών της φωνολογική επεξεργασία (CTOPP), Δοκιμές Προφορική Ανάγνωση και Κατανόηση Δεξιότητες (TORCS), Δοκιμή ανάγνωσης Κατανόηση 3 (TORC-3), Δοκιμασία αποδοτικότητας ανάγνωσης λέξεων (TOWRE) και Δοκιμασία ευχέρειας ανάγνωσης. Μια πληρέστερη λίστα των αξιολογήσεων ανάγνωσης μπορεί να ληφθεί από το Νοτιοδυτικό Εκπαιδευτικό Αναπτυξιακό Εργαστήριο (SEDL, 2007).

Άλλα ξενόγλωσσα διαγνωστικά εργαλεία είναι τα παρακάτω:

- CLINICAL EVALUATION OF LANGUAGE FUNDAMENTALS 4 (CELF 4)
- CLINICAL EVALUATION OF LANGUAGE FUNDAMENTALS CELF -2 PRESCHOOL
- Test of Language Development–Intermediate: 4th Ed. (TOLD-I- 4)
- Test of Language Development: Primary- Fourth Edition (TOLD-P- 4)
- Test of Writing Language (TOWL-4)
- Test of Semantic Skills- Primary (TOSS-P)
- Test of Preschool Early Literacy (TOPEL)
- Early Reading Diagnostic Assessment- ERDA-2
- Test of Language Competence – Expanded Edition (TLC-E)
- Test of Adolescent and Adult Language- 4th Edition (TOAL-4)
- Process Assessment of the Learner 2nd: Diagnostic Assessment for Reading and Writing (PAL-RW) (2007)
- Metropolitan Readiness Tests, Sixth Edition (MRT6)
- Comprehensive Assessment of Spoken Language (CASL)
- Bayley Scales of Infant and Toddler Development- Third Edition (Bayley-III)
- Test of Word Reading Efficiency (TOWRE)
- ORAL AND WRITTEN LANGUAGE SCALES (OWLS)
- Detroit Tests of Learning Aptitude – 4

Σκοπός της αξιολόγησης είναι να προσδιοριστεί το τι χρειάζεται για την παρέμβαση, το οποίο απαιτεί επίσης την εξέταση των μεταβλητών συμφορομένων και εάν υπάρχουν συννοσηρές διαταραχές που πρέπει επίσης να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν, όπως θέματα συμπεριφοράς ή καθυστερήσεις στη γλώσσα. Αυτές οι μεταβαλλόμενες παράμετροι συχνά αξιολογούνται χρησιμοποιώντας φόρμες ερωτηματολογίου γονέων και δασκάλων που βαθμολογούν τις συμπεριφορές των μαθητών και τις συγκρίνουν με τυποποιημένους κανόνες (Marcia et al.,2007).

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αναλυθεί εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο.

1.1 4 Αναπτυξιακή διαταραχή συντονισμού

Η διαταραχή του αναπτυξιακού συντονισμού (Developmental coordination disorder - DCD) (Zwicker et al.,2012), γνωστή και ως αναπτυξιακή δυσπραξία ή απλά δυσπραξία, είναι μια χρόνια νευρολογική διαταραχή που αρχίζει στην παιδική ηλικία και μπορεί να επηρεάσει τον προγραμματισμό των κινήσεων και το συντονισμό ως αποτέλεσμα μηνυμάτων του εγκεφάλου που δεν μεταδίδονται με ακρίβεια στο σώμα (Kirby et al.,2010). Η διαταραχή του αναπτυξιακού συντονισμού διαγιγνώσκεται απουσία άλλων νευρολογικών διαταραχών

όπως η εγκεφαλική παράλυση, η μυϊκή δυστροφία, η πολλαπλή σκλήρυνση ή η νόσος του Parkinson. Επηρεάζει το 5 έως 6 τοις εκατό των παιδιών σχολικής ηλικίας (Pearsall-Jones et al.,2010). Αυτή η διαταραχή εξελίσσεται μέχρι την ενηλικίωση, καθιστώντας έτσι μια διαβίου κατάσταση.

Η διαταραχή του αναπτυξιακού συντονισμού κατατάσσεται (από τους γιατρούς) στην πέμπτη αναθεώρηση του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (DSM-5) ως κινητική διαταραχή, στην κατηγορία των νευροαναπτυξιακών διαταραχών (American Psychiatric Association,2013).

Διάφοροι τομείς ανάπτυξης μπορεί να επηρεαστούν από διαταραχές του αναπτυξιακού συντονισμού και αυτές θα παραμείνουν στην ενηλικίωση, καθώς το DCD δεν θεραπεύεται (Kirby et al.,2010). Συχνά αναπτύσσονται διάφορες στρατηγικές αντιμετώπισης και αυτές μπορούν να ενισχυθούν μέσω της επαγγελματικής θεραπείας, της ψυχοκινητικής θεραπείας, της φυσιοθεραπείας, της λογοθεραπείας ή της ψυχολογικής κατάρτισης.

Εκτός από τις σωματικές βλάβες, η διαταραχή του αναπτυξιακού συντονισμού σχετίζεται με προβλήματα με τη μνήμη, ειδικά τη μνήμη εργασίας. Αυτό συνήθως έχει ως αποτέλεσμα τη δυσκολία να θυμόμαστε τις οδηγίες, τη δυσκολία να οργανώσουμε το χρόνο μας και να θυμόμαστε τις προθεσμίες, την αυξημένη τάση να χάσουμε πράγματα ή τα προβλήματα που εκτελούν καθήκοντα που απαιτούν να θυμηθούμε διάφορα βήματα στη σειρά (όπως το μαγείρεμα). Ενώ το μεγαλύτερο μέρος του γενικού πληθυσμού αντιμετωπίζει αυτά τα προβλήματα σε κάποιο βαθμό, έχουν πολύ πιο σημαντικό αντίκτυπο στη ζωή των ανθρώπων με δυσπραξία. Ωστόσο, πολλά άτομα με δυσπραξία έχουν εξαιρετικές μακροχρόνιες μνήμες, παρά την κακή βραχυπρόθεσμη μνήμη. Πολλά άτομα με δυσπραξία επωφελούνται από την εργασία σε ένα δομημένο περιβάλλον, καθώς η επανάληψη της ίδιας ρουτίνας ελαχιστοποιεί τη δυσκολία με τη διαχείριση του χρόνου και τους επιτρέπει να δεσμεύουν διαδικασίες για μακροχρόνια μνήμη (Biggs, 2005).

Τα άτομα με διαταραχή του αναπτυξιακού συντονισμού έχουν μερικές φορές δυσκολία στη συγκράτηση της ποσότητας των αισθητηριακών πληροφοριών που το σώμα τους τους στέλνει συνεχώς, με αποτέλεσμα τα άτομα με δυσπραξία να είναι επιρρεπή σε αισθητηριακή υπερφόρτωση και κρίσεις πανικού. Πολλά άτομα με δυσπραξία αγωνίζονται να διακρίνουν αριστερά από δεξιά, ακόμα και ως ενήλικες, και έχουν εξαιρετικά κακή αίσθηση κατεύθυνσης γενικά (Biggs, 2005).

Η μέτρια έως τεράστια δυσκολία στην άσκηση σωματικών καθηκόντων βιώνεται από κάποια δυσπραξία και η κόπωση είναι συχνή, διότι καταναλώνεται πολύ περισσότερη ενέργεια όσο προσπαθεί να εκτελέσει σωστά σωστές κινήσεις. Ορισμένα (αλλά όχι όλα) τα άτομα αυτά πάσχουν από υποτονία, χαμηλό μυϊκό τόνο, το οποίο όπως το DCD μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς την ισορροπία (Barnhart et al., 2003).

Η Αναπτυξιακή Συντονιστική Διαταραχή είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις δυσκολίες στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κίνησης. Εμφανίζεται στην πρώιμη παιδική ηλικία ως δυσκολία στην εκμάθηση ή τη διεξαγωγή δεξιοτήτων που απαιτούν κινητικό συντονισμό. Αυτή η κατάσταση επηρεάζει την απόδοση καθημερινών καθηκόντων του παιδιού στο σπίτι, στο παιχνίδι και στο σχολικό περιβάλλον. Η αιτία της αναπτυξιακής συντονιστικής διαταραχής είναι άγνωστη. Ωστόσο, γνωρίζουμε ότι η δυσκολία προκύπτει από την επεξεργασία των πληροφοριών μεταξύ του εγκεφάλου και του σώματος, γεγονός που επηρεάζει την ικανότητα του παιδιού να κινηθεί αποτελεσματικά. Η ποικίλη σοβαρότητα αυτής της δυσκολίας επεξεργασίας είναι αυτό που κάνει κάθε παιδί μια μεμονωμένη

περίπτωση. Γνωρίζουμε ότι η Αναπτυξιακή Συντονιστική Διαταραχή δεν οφείλεται σε: α) μυϊκή νόσο / διαταραχή β) διαταραχή του νευρολογικού συστήματος γ) γενική νοητική υστέρηση ή δ) αυτισμό.

Κατά την περιγραφή παιδιών με Αναπτυξιακή Διαταραχή Συντονισμού, είναι σημαντικό να το αναγνωρίσουμε πως είναι μια μικτή ομάδα. Μερικά παιδιά μπορεί να βιώσουν δυσκολίες σε διάφορους τομείς, ενώ άλλα μπορεί να έχουν προβλήματα μόνο με συγκεκριμένες δραστηριότητες. Τα παρακάτω είναι μια λίστα με μερικά από τα πιο κοινά χαρακτηριστικά που μπορούν να παρατηρηθούν σε ένα παιδί με Αναπτυξιακή Διαταραχή Συντονισμού.

- Δυσπραξία
- Δυσκολία με ακαθάριστες κινητικές δεξιότητες
- Χαμηλός μυϊκός τόνος
- Δυσκολία με καλά κινητικά προσόντα
- Αισθητική ενοποιητική δυσλειτουργία
- Κακή ευαισθητοποίηση του σώματος
- Οπτικές δυσκολίες αντιληπτικής / οπτικής μηχανής
- Δυσκολίες κίνησης των ματιών

1.1.5 Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής / Υπερκινητικότητα

Η διαταραχή υπερκινητικότητας και έλλειψης προσοχής (ΔΕΠΥ) είναι μια διαταραχή νευροαναπτυξιακού τύπου (Caroline,2010). Χαρακτηρίζεται από προβλήματα στην προσοχή, υπερβολική δραστηριότητα ή δυσκολία στον έλεγχο της συμπεριφοράς που δεν είναι κατάλληλη για την ηλικία ενός ατόμου. Τα συμπτώματα εμφανίζονται στο άτομο πριν την ηλικία των δώδεκα ετών, είναι παρόντα για περισσότερο από έξι μήνες και προκαλούν προβλήματα σε τουλάχιστον δύο ρυθμίσεις (όπως σχολικές, οικιακές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες). Τα παιδιά λόγω αυτών των προβλημάτων στην προσοχή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα κακή σχολική απόδοση. Παρόλο που προκαλεί βλάβη, ιδιαίτερα στη σύγχρονη κοινωνία, πολλά παιδιά με ΔΕΠΥ έχουν μια καλή προσοχή για τα καθήκοντα που βρίσκουν ενδιαφέροντα.

Παρά το γεγονός ότι είναι η συχνότερα μελετημένη και διαγνωσθείσα διαταραχή σε παιδιά και εφήβους, η ακριβής αιτία είναι άγνωστη στην πλειοψηφία των περιπτώσεων. Αναλογεί περίπου στο 5-7% των παιδιών όταν διαγνωσθεί με τα κριτήρια DSM-IV και 1-2% όταν διαγνωσθεί μέσω των κριτηρίων του ICD-10 (Cowen & Harrison & Burns,2012). Το 2015 εκτιμάται ότι θα επηρεάσει περίπου 51,1 εκατομμύρια ανθρώπους (GBD, 2015). Οι τιμές είναι παρόμοιες μεταξύ των χωρών και εξαρτώνται κυρίως από τον τρόπο με τον οποίο διαγιγνώσκεται. Η ΔΕΠΥ διαγιγνώσκεται περίπου τρεις φορές συχνότερα στα αγόρια παρά στα κορίτσια, αν και η διαταραχή συχνά παραβλέπεται στα κορίτσια λόγω των συμπτωμάτων τους που διαφέρουν από εκείνα των αγοριών. Περίπου το 30-50% των ανθρώπων που έχουν διαγνωσθεί στην παιδική ηλικία εξακολουθούν να εμφανίζουν συμπτώματα στην ενηλικίωση. Η κατάσταση μπορεί να είναι δύσκολο να ξεχωρίσει από άλλες διαταραχές, καθώς και να διακρίνεται από τα υψηλά επίπεδα δραστηριότητας που βρίσκονται ακόμα στο φυσιολογικό εύρος (Dulcan, & Lake, 2011).

Οι συστάσεις διαχείρισης της ΔΕΠΥ ποικίλλουν ανά χώρα και συνήθως περιλαμβάνουν κάποιο συνδυασμό συμβουλών, αλλαγών στον τρόπο ζωής και φαρμάκων. Η βρετανική κατευθυντήρια γραμμή συνιστά μόνο φάρμακα ως θεραπεία πρώτης γραμμής σε παιδιά που έχουν σοβαρά συμπτώματα και για φάρμακα που πρέπει να ληφθούν υπόψη σε άτομα με

μέτρια συμπτώματα τα οποία είτε αρνούνται είτε αποτυγχάνουν να βελτιωθούν με συμβουλευτική, αν και για ενήλικες τα φάρμακα είναι θεραπεία πρώτης γραμμής. Καναδικές και αμερικανικές κατευθυντήριες γραμμές συνιστούν τη χρήση φαρμάκων και συμπεριφορικής θεραπείας μαζί ως θεραπεία πρώτης γραμμής, εκτός από παιδιά ηλικίας προσχολικής ηλικίας. Η διεγερτική φαρμακευτική θεραπεία δεν συνιστάται ως θεραπεία πρώτης γραμμής σε παιδιά ηλικίας προσχολικής ηλικίας σε οποιαδήποτε από τις κατευθυντήριες γραμμές. Η θεραπεία με διεγερτικά είναι αποτελεσματική για έως και 14 μήνες. Ωστόσο, η μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητά του είναι ασαφής. Οι έφηβοι και οι ενήλικες τείνουν να αναπτύσσουν ικανότητες αντιμετώπισης που καλύπτουν ορισμένες ή όλες τις βλάβες τους (Gentile & Atiq & Gillig, 2006).

Η απροσεξία, η υπερκινητικότητα, η διαταραχή της συμπεριφοράς και η παρορμητικότητα είναι κοινές στη ΔΕΠΥ. Οι ακαδημαϊκές δυσκολίες είναι συχνές, όπως και τα προβλήματα με τις σχέσεις. Τα συμπτώματα μπορεί να είναι δύσκολο να καθοριστούν, καθώς είναι δύσκολο να σχεδιαστεί μια γραμμή στην οποία αρχίζουν τα φυσιολογικά επίπεδα απροσεξίας, υπερκινητικότητας και παρορμητικότητας και σημαντικά επίπεδα που απαιτούν παρεμβάσεις.

Η ΔΕΠΥ αναγνωρίζεται με την αξιολόγηση της παιδικής συμπεριφοράς και της ψυχικής ανάπτυξης ενός παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της εξάλειψης των επιδράσεων των ναρκωτικών, των φαρμάκων και άλλων ιατρικών ή ψυχιατρικών προβλημάτων ως εξηγήσεις για τα συμπτώματα. Συχνά λαμβάνει υπόψη την ανατροφοδότηση από τους γονείς και τους δασκάλους με τις περισσότερες διαγνώσεις που ξεκίνησαν μετά από ανησυχία ενός δασκάλου. Μπορεί να θεωρηθεί ως το ακραίο τέλος ενός ή περισσότερων συνεχών ανθρώπινων χαρακτηριστικών που βρίσκονται σε όλους τους ανθρώπους. Το αν κάποιος ανταποκρίνεται σε φάρμακα δεν επιβεβαιώνει ή αποκλείει τη διάγνωση. Δεδομένου ότι οι μελέτες απεικόνισης του εγκεφάλου δεν δίνουν συνεπή αποτελέσματα μεταξύ των ατόμων, χρησιμοποιούνται μόνο για ερευνητικούς σκοπούς και όχι διάγνωση (Chinawa et al., 2014).

Στη Βόρεια Αμερική, τα κριτήρια DSM-5 χρησιμοποιούνται για τη διάγνωση, ενώ οι ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν συνήθως το ICD-10. Με τα κριτήρια DSM-IV η διάγνωση ΔΕΠΥ είναι 3-4 φορές πιο πιθανή από ότι με τα κριτήρια του ICD-10. Είναι ταξινομημένη ως νευροαναπτυξιακή ψυχιατρική διαταραχή. Επιπλέον, ταξινομείται ως διαταραχή συμπεριφοράς που προκαλεί διαταραχές, μαζί με αντιφατική προκλητική διαταραχή, διαταραχή συμπεριφοράς και διαταραχή αντικοινωνικής προσωπικότητας. Η διάγνωση δεν συνεπάγεται νευρολογική διαταραχή (National Collaborating Centre for Mental Health, 2009).

Οι συσχετιζόμενες καταστάσεις που πρέπει να εξεταστούν περιλαμβάνουν άγχος, κατάθλιψη, αντίθετη ορμητική διαταραχή, διαταραχή συμπεριφοράς και διαταραχές της εκμάθησης και της γλώσσας. Άλλες καταστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι άλλες νευροαναπτυξιακές διαταραχές, τικ και υπνική άπνοια.

Οι κλίμακες αυτοαξιολόγησης, όπως η κλίμακα αξιολόγησης ΔΕΠΥ και η κλίμακα διαγνωστικής βαθμολόγησης Vanderbilt ΔΕΠΥ, χρησιμοποιούνται στην εξέταση και αξιολόγηση της ΔΕΠΥ (Smith & Barkley & Shapiro, 2007).

1.1.6 Νοητική υστέρηση

Η νοητική υστέρηση, γνωστή και ως γενική μαθησιακή αναπηρία και νοητική καθυστέρηση (MR), είναι μια γενικευμένη νευροαναπτυξιακή διαταραχή που χαρακτηρίζεται από σημαντική διαταραχή της πνευματικής και προσαρμοστικής λειτουργίας. Ορίζεται από μια βαθμολογία IQ κάτω από 70 και εμφανίζει ελλείμματα σε δύο ή περισσότερες προσαρμοστικές συμπεριφορές που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Ο ορισμός περιλαμβάνει ένα στοιχείο που σχετίζεται με την ψυχική λειτουργία και ένα που σχετίζεται με τις λειτουργικές δεξιότητες των ατόμων στο περιβάλλον τους. Ως αποτέλεσμα αυτής της εστίασης στις ικανότητες του ατόμου στην πράξη, ένα άτομο με ασυνήθιστα χαμηλό IQ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει νοητική αναπηρία. Η νοητική υστέρηση υποδιαιρείται σε σύνδρομο νοητικής αναπηρίας, στην οποία υπάρχουν νοητικά ελλείμματα που σχετίζονται με άλλα ιατρικά και συμπεριφορικά σημεία και συμπτώματα και μη συνθετική διανοητική αναπηρία, στην οποία εμφανίζονται νοητικά ελλείμματα χωρίς άλλες ανωμαλίες. Το σύνδρομο Down και το σύνδρομο εύθραυστου X είναι παραδείγματα συνθετικών νοητικών αναπηριών (Wilmschurst,2012).

Η νοητική αναπηρία ξεκινά κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και συνεπάγεται με ελλείμματα στις νοητικές ικανότητες, τις κοινωνικές δεξιότητες και τις βασικές δραστηριότητες της καθημερινής ζωής (ADL) σε σύγκριση με τους ίδιους ηλικιωμένους. Συχνά δεν υπάρχουν φυσικά σημάδια ήπιων μορφών νοητικής υστέρησης, αν και μπορεί να υπάρχουν χαρακτηριστικά σωματικά συμπτώματα όταν συνδέονται με μια γενετική διαταραχή (π.χ. σύνδρομο Down) (Kaneshiro, 2015).

Το επίπεδο της βλάβης κυμαίνεται σε βαθμό σοβαρότητας για κάθε άτομο. Μερικά από τα πρώιμα συμπτώματα μπορεί να περιλαμβάνουν (Kaneshiro, 2015).

- Καθυστερήσεις στην επίτευξη ή αποτυχία επίτευξης ορόσημων στην ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων (συνεδρίαση, αντίχνευση, πεζοπορία)
- Αργή μάθηση
- Δυσκολία με αυτοβοήθεια και αυτοπεποίθηση (π.χ. ντύσιμο, πλύσιμο και διατροφή)
- Κακή ικανότητα σχεδιασμού ή επίλυσης προβλημάτων
- Συμπεριφορικά και κοινωνικά προβλήματα
- Η αποτυχία να αναπτυχθεί διανοητικά ή να συνεχιστεί η συμπεριφορά που μοιάζει με βρέφος
- Αδυναμία προσαρμογής σε νέες καταστάσεις
- Δυσκολία στην κατανόηση και εφαρμογή κοινωνικών κανόνων (Badano et al.,2006).

Στην πρώιμη παιδική ηλικία, η ήπια νοητική υστέρηση (IQ 50-69) μπορεί να μην είναι προφανής ή αναγνωρίσιμη μέχρι να αρχίσουν τα παιδιά το σχολείο (Daily, DK. Ardinger, HH. & Holmes, GE., 2000). Ακόμη και όταν αναγνωρίζονται ανεπαρκείς ακαδημαϊκές επιδόσεις, ενδέχεται να απαιτηθεί εκτίμηση από εμπειρογνώμονες για να γίνει διάκριση της ήπιας νοητικής αναπηρίας από συγκεκριμένη μαθησιακή αναπηρία ή διαταραχές συναισθηματικής συμπεριφοράς. Τα άτομα με ήπια νοητική υστέρηση είναι ικανά να μάθουν τις δεξιότητες ανάγνωσης και μαθηματικών περίπου στο επίπεδο ενός τυπικού παιδιού ηλικίας εννέα έως δώδεκα. Μπορούν να μάθουν την αυτο-φροντίδα και τις πρακτικές δεξιότητες, όπως το μαγείρεμα ή το τοπικό σύστημα μαζικής μεταφοράς. Καθώς τα άτομα με νοητική αναπηρία φθάνουν στην ενηλικίωση, πολλοί μαθαίνουν να ζουν ανεξάρτητα και να διατηρούν αμειβόμενη απασχόληση (Daily & Ardinger & Holmes,2000).

Η μέτρια νοητική υστέρηση (IQ 35-49) είναι σχεδόν πάντα εμφανής στα πρώτα χρόνια της ζωής. Οι καθυστερήσεις του λόγου είναι ιδιαίτερα κοινές ενδείξεις μέτριας ταυτότητας. Τα άτομα με μέτρια νοητική αναπηρία χρειάζονται σημαντική στήριξη στο σχολείο, στο σπίτι και στην κοινότητα για να συμμετάσχουν πλήρως. Ενώ οι ακαδημαϊκές δυνατότητές τους είναι περιορισμένες, μπορούν να μάθουν απλές δεξιότητες υγείας και ασφάλειας και να

συμμετέχουν σε απλές δραστηριότητες. Ως ενήλικες, μπορούν να ζουν μαζί με τους γονείς τους, σε ένα σπίτι υποστήριξης ομάδας ή ακόμη και με ημι-ανεξάρτητο τρόπο, με σημαντικές υπηρεσίες υποστήριξης, για να τους βοηθήσουν, για παράδειγμα, να διαχειριστούν τα οικονομικά τους. Ως ενήλικες, μπορούν να εργάζονται σε προστατευμένο εργαστήριο (Daily & Ardinger & Holmes,2000).

Τα άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση χρειάζονται πιο εντατική υποστήριξη και επίβλεψη ολόκληρης της ζωής τους. Μπορούν να μάθουν κάποιες καθημερινές δραστηριότητες, αλλά μια νοητική υστέρηση θεωρείται σοβαρή όταν τα άτομα αδυνατούν να φροντίσουν ανεξάρτητα τον εαυτό τους χωρίς συνεχή σημαντική βοήθεια από τον φροντιστή καθόλη την ενηλικίωση τους. Τα άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση εξαρτώνται απόλυτα από τους άλλους για όλες τις καθημερινές δραστηριότητες και τη διατήρηση της φυσικής τους υγείας και ασφάλειας, αν και μπορεί να μάθουν να συμμετέχουν σε ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες σε περιορισμένο βαθμό (Daily & Ardinger & Holmes,2000).

2. Μαθησιακές Δυσκολίες

2.1 Η έννοια των Μαθησιακών Δυσκολιών

Οι μαθησιακές δυσκολίες αναφέρονται σε μια ποικιλία διαταραχών που επηρεάζουν την απόκτηση, διατήρηση, χρήση, οργάνωση ή χρήση λεκτικών και / ή μη λεκτικών πληροφοριών. Αυτές οι δυσκολίες είναι αποτέλεσμα διαταραχών μιας ή περισσότερων ψυχολογικών διεργασιών που σχετίζονται με την εκμάθηση ενός, σε συνδυασμό με άλλες μέσες ικανότητες απαραίτητες για σκέψη και συλλογισμό. Οι μαθησιακές δυσκολίες είναι ειδικές και όχι γενικευμένες βλάβες και ως τέτοιες διακρίνονται από τις νοητικές αναπηρίες.

Οι μαθησιακές δυσκολίες κυμαίνονται σε σοβαρότητα και αναμιγνύονται πάντοτε με την απόκτηση και χρήση μιας ή περισσότερων από τις ακόλουθες σημαντικές δεξιότητες (LDAO, 2001):

- προφορική γλώσσα (π.χ. ακρόαση, ομιλία, κατανόηση)
- ανάγνωση (π.χ. αποκωδικοποίηση, κατανόηση)
- γραπτή γλώσσα (π.χ. ορθογραφία, γραπτή έκφραση)
- μαθηματικά (π.χ. υπολογισμός, επίλυση προβλημάτων)

Οι μαθησιακές δυσκολίες μπορεί επίσης να προκαλέσουν δυσκολίες στις οργανωτικές δεξιότητες, την κοινωνική αντίληψη και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Οι διαταραχές είναι γενικά δια βίου. Ωστόσο, τα αποτελέσματά τους μπορεί να εκφράζονται διαφορετικά με την πάροδο του χρόνου, ανάλογα με την αντιστοιχία μεταξύ των απαιτήσεων του περιβάλλοντος και των χαρακτηριστικών του ατόμου. Κάποιες βλάβες παρατηρούνται κατά τη διάρκεια των προσχολικών ετών, ενώ άλλες μπορεί να μην γίνουν εμφανείς μέχρι πολύ αργότερα. Κατά τη διάρκεια των σχολικών ετών, οι μαθησιακές δυσκολίες προτείνονται από απροσδόκητα χαμηλά ακαδημαϊκά επιτεύγματα ή επιτεύγματα που είναι βιώσιμα μόνο από εξαιρετικά υψηλά επίπεδα προσπάθειας και υποστήριξης (LDAO, 2001).

Οι μαθησιακές δυσκολίες οφείλονται σε γενετικούς, άλλους συγγενείς και / ή επίκτητους νευρο-βιολογικούς παράγοντες. Δεν προκαλούνται από παράγοντες όπως οι πολιτισμικές ή γλωσσικές διαφορές, η ανεπαρκής ή ακατάλληλη διδασκαλία, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή η έλλειψη κινήτρων, αν και οποιοσδήποτε από αυτούς και άλλους παράγοντες μπορεί να συνενώσει τις επιπτώσεις των μαθησιακών δυσκολιών. Συχνά οι μαθησιακές δυσκολίες συνυπάρχουν με άλλες συνθήκες, συμπεριλαμβανομένων των προβλημάτων συμπεριφοράς, συναισθημάτων, των αισθήσεων ή άλλων ιατρικών συνθηκών.

Για την επιτυχία, τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες απαιτούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις στο σπίτι, το σχολείο, της κοινότητας και του χώρου εργασίας, ανάλογα με τα μεμονωμένα πλεονεκτήματα και τις ανάγκες τους, συμπεριλαμβανομένου:

- Ειδικές οδηγίες δεξιοτήτων.
- την ανάπτυξη αντισταθμιστικών στρατηγικών ·
- την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπροστασίας ·

- κατάλληλα καταλύματα.

Ο όρος "ψυχολογικές διεργασίες" περιγράφει έναν εξελισσόμενο κατάλογο γνωστικών λειτουργιών. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε λειτουργίες όπως (LDAO, 2001) :

- Φωνολογική επεξεργασία.
- μνήμη και προσοχή.
- ταχύτητα επεξεργασίας.
- επεξεργασία γλώσσας.
- επεξεργασία αντιληπτών μηχανών.
- οπτική-χωρική επεξεργασία
- εκτελεστικές λειτουργίες. (Π.χ. σχεδιασμός, παρακολούθηση και μεταγνωστικές ικανότητες).

Αυτός ο ορισμός υποστηρίζεται από ένα έγγραφο υποβάθρου με τίτλο Λειτουργώντας τον νέο ορισμό των μαθησιακών δυσκολιών για χρήση στο Εκπαιδευτικό Σύστημα του Οντάριο, LDAO, 2001.

2.2 Ορισμοί για τις Μαθησιακές Δυσκολίες

Παρόλο που ο όρος μαθησιακές δυσκολίες χρησιμοποιείται από το 1962, δεν υπάρχει ενιαίος καθολικά αποδεκτός ορισμός της κατάστασης. Οι τρέχουσες περιγραφές και ορισμοί των Μαθησιακών Δυσκολιών βρίσκονται στο έγγραφο για τις αναπηρίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, στη νομοθεσία και στην πολιτική που σχετίζεται με την εκπαίδευση, τα θέματα αναπηρίας, την ψυχολογία, την ιατρική και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επιπλέον, ομάδες όπως οι ενώσεις μάθησης με ειδικές ανάγκες και η εθνική μεικτή επιτροπή για τις μαθησιακές δυσκολίες παρουσίασαν τους δικούς τους ορισμούς. Ενώ αυτοί οι ορισμοί περιέχουν κάποιες κοινές ιδιαιτερότητες, δεν είναι συνεπείς ούτε είναι γραμμένοι σε γλώσσα εύκολα κατανοητή και εφαρμοσμένη από όσους έχουν μαθησιακές δυσκολίες, τις οικογένειές τους και όσους εργάζονται στα σχετικά επαγγέλματα. Αυτή η έλλειψη ενός συνεπούς ορισμού αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για άτομα με μαθησιακές δυσκολίες (LDAO, 2001).

Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος και άλλων σχετικών θεμάτων, το πρόγραμμα LDAO για την προώθηση της πρώιμης παρέμβασης για μαθησιακές δυσκολίες (PEI) δημιουργήθηκε το 1999. Το πρώτο παραδοτέο για το πρόγραμμα ήταν ένας νέος ορισμός των μαθησιακών δυσκολιών που πληρούσαν τα ακόλουθα ελάχιστα κριτήρια(LDAO, 2001): Ο ορισμός πρέπει να είναι επιστημονικά σωστός, με βάση και υποστηριζόμενα από τα τρέχοντα ευρήματα της έρευνας, εύκολα κατανοητός και χρησιμοποιούμενος από όλους εκείνους που πρέπει να τον καταλάβουν και να τον χρησιμοποιήσουν, πρακτικός και να ενσωματώνει τους διάφορους τύπους μαθησιακών δυσκολιών.

Ο νέος ορισμός αναπτύχθηκε από την ομάδα εργασίας για τον ορισμό, μια ομάδα ατόμων που εκπροσωπούν όλους τους σχετικούς τομείς. Ο ορισμός έχει εγκριθεί από τη Διευθύνουσα Επιτροπή του Προγράμματος Προώθησης της Πρόωρης Παρέμβασης και στη συνέχεια εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο της LDAO. Αυτό το υποστηρικτικό έγγραφο έχει αναπτυχθεί για να βοηθήσει όλους εκείνους που χρησιμοποιούν τον ορισμό των

μαθησιακών δυσκολιών να κατανοήσουν τον ορισμό και την εφαρμογή του και τις βασικές αρχές (LDAO, 2001).

2.3. Αποσαφήνιση όρων και εννοιών

Πολλές πρόσφατες έρευνες επικεντρώθηκαν ειδικά και αποκλειστικά στις αναπηρίες ανάγνωσης. Οι αναγνωστικές αναπηρίες πιστεύεται ότι είναι κατά κύριο λόγο το αποτέλεσμα των φωνολογικών ελλειμμάτων.

Μερικοί ερευνητές έχουν παρατηρήσει ότι τα φωνολογικά ελλείμματα επεξεργασίας (προβλήματα ευαισθητοποίησης και κατανόησης της υποκείμενης ηχητικής δομής των προφορικών λέξεων) δεν συνδέονται άμεσα με την ευφυΐα. Με άλλα λόγια, έχουν παρατηρηθεί σοβαρά προβλήματα φωνολογικής επεξεργασίας σε μερικούς φτωχούς αναγνώστες σε όλες τις ηλικίες, ανεξάρτητα από το επίπεδο της μετρημένης νοημοσύνης τους. Αντίθετα, ορισμένα παιδιά με πολύ περιορισμένες μετρήσεις IQ έχουν βρεθεί ότι είναι σε θέση να αποκωδικοποιούν γρήγορα και με ακρίβεια τις άγνωστες τυπωμένες λέξεις (αν και με περιορισμένη κατανόηση) σε ένα επίπεδο πολύ πριν από την ηλικία ή το βαθμό τους. Με βάση τα ευρήματα αυτά, οι ερευνητές αυτοί αμφισβήτησαν τη συμβολή οποιουδήποτε μέτρου νοημοσύνης που λειτουργεί για τη διάγνωση ατόμων με αναπηρίες ανάγνωσης και έχουν υποστηρίξει την παραίτηση από τη χρήση οποιασδήποτε διαφοράς ως διαγνωστικό κριτήριο.

Η Ομάδα Εργασίας για τον ορισμό υποστήριξε τη σημασία της αναγνώρισης της φωνολογικής επεξεργασίας ως ενός από τους βασικούς παράγοντες της ικανότητας ενός ατόμου να μάθει να διαβάζει. Ωστόσο, αναγνώρισε επίσης ότι η ανάγνωση συνίσταται σε κάτι περισσότερο από απλή αποκωδικοποίηση και η εκμάθηση είναι περισσότερο από απλή ανάγνωση. Ως εκ τούτου, η Ομάδα Εργασίας, στο έργο της για την ανάπτυξη ενός νέου ορισμού των μαθησιακών δυσκολιών, δεν ήταν διατεθειμένη να εφαρμόσει ερευνητικά ευρήματα που σχετίζονταν κυρίως με την ανάγνωση αναπηριών σε όλο το πεδίο των μαθησιακών αναπηριών. Στην πραγματικότητα, υποστηρίζει έντονα τη σημασία της αναγνώρισης του ότι ο όρος "ειδικές μαθησιακές δυσκολίες" περιλαμβάνει τόσο ακαδημαϊκούς όσο και μη ακαδημαϊκούς τομείς δυσκολίας (LDAO, 2001).

2.4. Χαρακτηριστικά παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

Οι μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά γενικών χαρακτηριστικών, η γνώση των οποίων είναι απαραίτητη για την ταυτοποίησή τους σε πολύ πρώιμο στάδιο και για την κατανόηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά. Παρακάτω δίνεται ένας κατάλογος των χαρακτηριστικών, γενικών χαρακτηριστικών των παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (Ramaa, 1992)

2.4.1. Δυναμικό επίπεδο δραστηριότητας

Υπερδραστηριότητα: συνεχώς ασχολείται με κάποια μορφή περιττής κινητικής δραστηριότητας. Αποτυγχάνει να αντιδράσει στις περιβαλλοντικές αλλαγές ή φαίνεται να κάνει τα πάντα σε αργή κίνηση.

Προσοχή: Η προσοχή έχει σύντομη διάρκεια - εύκολα αποσπάται από το τι συμβαίνει στο περιβάλλον. Αίσθηση Επιτάχυνσης καθορίζεται σε ένα μόνο έργο, δυσκολία στην αλλαγή της ψυχικής σειράς.

Κινητικά προβλήματα: Ανεπαρκής συντονισμός – Αδυναμία λεπτής κινητικότητας. Δυσκολία στην κιναισθητική διάκριση - δυσκολία στη διάκριση των σχημάτων, το μέγεθος των υφασμάτων μόνο με το άγγιγμα, έλλειψη επαρκούς οπτικής-κινητικής μνήμης.

Οπτικά προβλήματα αντιλήψεων, κακή οπτική διάκριση - Δεν είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ οπτικών ερεθισμάτων μέσω της εμφάνισής τους. Δεν είναι δυνατή η συμπλήρωση των ελλειπόντων μερών όταν εμφανίζεται μόνο ένα μέρος της λέξης ή του αντικειμένου. Η κακή οπτική μνήμη, η οπτική αναγνώριση, η ανάκληση και η διαδοχική μνήμη είναι ανεπαρκείς.

Προβλήματα στην ακουστική αντίληψη

Κακή ακουστική διάκριση - δεν είναι σε θέση να διακρίνει έναν ήχο από τον άλλο. Κακή Ακουστική κατανόηση - Δεν είναι δυνατή η απόκτηση νοήματος από τους ήχους, τα λόγια, τις προτάσεις. Δεν είναι δυνατή η παρακολούθηση σημαντικών ακουστικών ερεθισμών στο παρασκήνιο. Δεν είναι δυνατή η συμπλήρωση ήχων που λείπουν όταν λαμβάνεται μόνο ένα μέρος της λέξης / φράσης.

Γλωσσικά προβλήματα

Καθυστερημένη ή αργή ανάπτυξη της ομιλίας. Δυσκολία στη διατύπωση και τη σύνταξη - αδυναμία οργάνωσης λέξεων για τη διατύπωση φράσεων, ρητρών ή προτάσεων με τον κατάλληλο τρόπο.

Κοινωνικά-συναισθηματικά προβλήματα συμπεριφοράς

Ανεπαρκής κοινωνική ικανότητα, δυσκολία στην προσαρμογή στις αλλαγές, αλλαγές παρατηρούνται στη διάθεση.

Προβλήματα προσανατολισμού

- Ανεπαρκής χωροταξική οργάνωση - Κακή ανάπτυξη του χώρου.
- Ανεπαρκείς χρονικές έννοιες - Αποπροσανατολισμένες στο χρόνο.

2.4.2. Χαρακτηριστικά Γλώσσας

Αναλύονται οι ιδιαίτερες δυσκολίες που παρατηρήθηκαν από τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες (Thomas, 1989) στον τομέα της γλώσσας:

Γνωστικές ελλείψεις

Ακουστικές-Συμβολικές Μονάδες (Ηχοι Ομιλίας): Η ικανότητα να αντλείται δομή λέξεων από ακουστικά ερεθίσματα αποτελεί την ικανότητά τους να κατανοούν ή να χρησιμοποιούν αυτές τις μονάδες. Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες συχνά έχουν προβλήματα στην ακουστική αντίληψη που μπορεί να παρατηρηθεί σε δυσκολία στην ανάμειξη ήχου.

Σημασιολογικές μονάδες (λέξεις και έννοιες): Οι μεμονωμένες λέξεις μπορούν να ταξινομηθούν σε σημασιολογικές ομάδες σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια.

Σημασιολογικές σχέσεις (Word Relationships): Οι νέοι με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δυσκολία να υπογραμμίζουν τις υποκείμενες αλληλουχίες όταν παρουσιάζονται με σχέσεις όπως συγκριτικές, χωρικές, χρονικές.

Σημασιολογικά συστήματα (προβλήματα λέξεων): Για την επίλυση των λεκτικών προβλημάτων, η κατανόηση των εγγενών σχέσεων στο πρόβλημα και των διαδικασιών που απαιτούνται για την επίλυσή του είναι απαραίτητες, πολλά παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δυσκολίες στην κατανόηση της ανάγνωσης και στη μαθηματική, χωρική και χρονική λογική.

Σημασιολογικοί μετασχηματισμοί (μεταβολές στο νόημα): Οι πληροφορίες που μεταδίδονται από οποιαδήποτε λέξη μπορεί να διαφέρουν, ανάλογα με το πλαίσιο, τον ρόλο της σημασίας της έκφρασης. Η αναγνώριση και η δυνατότητα αλλαγής των εννοιών των λέξεων αντικατοπτρίζει την κατανόηση των σημασιολογικών μετασχηματισμών (Wiig & Semel, 1984). Η πλειονότητα των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες έχει δυσκολία στην επεξεργασία πολλαπλών νοηματικών λέξεων, ιδιωτισμών και μεταφορών.

2.4.3. Απαιτήσεις γλωσσικής παραγωγής

Σύμφωνα με τους Wiig και Semel (1984) η γλωσσική παραγωγή μπορεί να διευκολυνθεί από τη μνήμη και την ανάκτηση καθώς και από συναισθηματικές συμπεριφορές (όπως ιδέες, πρακτικές, πρότυπα, αξίες) και ψυχοκινητικές συμπεριφορές (αισθητική αντίληψη και πνευματική, σωματική και συναισθηματική ομάδα). Επειδή οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είναι ανεπαρκείς σε αυτές τις πτυχές η γλώσσα τους επηρεάζεται αρνητικά.

Συγκριτικές ικανότητες παραγωγής - Οι μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν ελλείμματα σε αυτόν τον τομέα. Ο ρυθμός και η ακρίβειά τους σχετικά με την ονομασία αντικειμένων ή γεγονότων και λεκτικών αντίθετων, την ολοκλήρωση λεκτικών αναλογιών και ο επαναπροσδιορισμός των λέξεων και των εννοιών είναι χαμηλότερες από εκείνες των μη νεανικών παιδιών.

Απόκλιση ικανοτήτων παραγωγής-Η ευελιξία, η πρωτοτυπία και η επεξεργασία με την οποία η γλώσσα που παράγεται συνιστά τις αποκλίνουσες σημασιολογικές ικανότητες ενός ατόμου εμπλέκονται στα ακόλουθα καθήκοντα:

- Ονομασία λέξεων και εννοιών
- Ολοκλήρωση λεκτικών συλλογών και αναλογιών.
- Διατύπωση ιδεών και λεκτικών προβλημάτων
- Αναδιατύπωση ιδεών και λεκτικών προβλημάτων
- Αναμόρφωση των εννοιών και των ιδεών
- Διατύπωση εναλλακτικών λύσεων και λύσεων

Σύμφωνα με τους Wiig και Semel (1984) οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες έχουν σχετική ισχύ στην αποκλίνουσα παραγωγή ωστόσο, παρατηρήθηκε συγκεκριμένο έλλειμμα στο ρυθμό και την ακρίβεια με την οποία ονομάζονται συγκεκριμένες μονάδες.

2.5. Διαγνωστικά κριτήρια μαθησιακών δυσκολιών με ICD10

Η ομάδα των καταστάσεων που περιγράφονται ως «Ειδικές αναπτυξιακές διαταραχές των σχολικών δεξιοτήτων» από το ICD-10 και ως «διαταραχές μάθησης» από το DSM-IV-TR τυπικά σημειώνονται αρχικά στην παιδική ηλικία και συνήθως εμφανίζονται σε άτομα που έχουν τουλάχιστον τη μέση νοημοσύνη, αν και μπορούν να εμφανιστούν σε παιδιά με χαμηλότερη γνωστική λειτουργία επίσης. Τα κανονικά πρότυπα απόκτησης δεξιοτήτων παρατηρούνται ότι διαταράσσονται σε παιδιά με αυτό το εύρος ελλείψεων, συνήθως στην ηλικία όπου απαιτούνται τέτοιες λειτουργίες (π.χ. Μάθηση για ανάγνωση). Αυτές οι διαταραχές δεν προκύπτουν ως συνέπεια εγκεφαλικού τραυματισμού ή ως δυσλειτουργία στη γνωστική επεξεργασία (Remschmidt και SchulteKorne, 2009).

Το σύστημα ταξινόμησης ICD-10 (WHO, 2007) σημειώνει ότι αυτή η κατηγορία μαθησιακών δυσκολιών είναι δύσκολο να εντοπιστεί σε κανονικές παραλλαγές του σχολικού επιτεύγματος. Επίσης, υπάρχουν διακυμάνσεις στην τιμή της κανονικής ανάπτυξης. Ενδέχεται να υπάρχουν υποκείμενα εξωτερικά, ζητήματα με τη μάθηση, την διδασκαλία ή το οικογενειακό περιβάλλον που επηρεάζουν την ικανότητα ενός ατόμου να αναπτυχθεί στις σχολικές δεξιότητες ή μπορεί να υπάρχουν υποκείμενες ανωμαλίες στη γνωστική επεξεργασία. Υπάρχουν επίσης δυσκολίες στον υπο-ορισμό τέτοιων διαταραχών των σχολικών δεξιοτήτων.

Ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά μιας «ειδικής» διαταραχής της μάθησης είναι ότι υπάρχει μια ιδιαίτερη ικανότητα ή ικανότητα που είναι ασυνήθιστα κακή σε σύγκριση με το γενικό επίπεδο απόδοσης του προσβεβλημένου ατόμου.

Οι μαθησιακές διαταραχές εμφανίζονται συχνότερα στα αγόρια παρά στα κορίτσια και συχνά συμβαίνουν σε συνδυασμό με άλλα συναφή σύνδρομα όπως η έλλειψη προσοχής και η υπερκινητικότητα.

2.5.1 Ειδική διαταραχή ανάγνωσης - δυσλεξία

Η Ειδική διαταραχή ανάγνωσης ή η δυσλεξία είναι μια σημαντική ειδική βλάβη της ανάπτυξης δεξιοτήτων ανάγνωσης, η οποία δεν οφείλεται στην ψυχική ηλικία, τα οπτικά προβλήματα ή την ακατάλληλη εκπαίδευση (WHO, 2007). Δεξιότητες αναγνώρισης λέξεων, κατανόηση, δεξιότητες ανάγνωσης από το στόμα και εκτέλεση καθηκόντων που απαιτούν ανάγνωση μπορεί να επηρεαστούν. Η κατάσταση μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους όπως παραλείψεις, αντικαταστάσεις ή στρεβλώσεις γραμμάτων ή λέξεων, αργά ποσοστά ανάγνωσης, δισταγμούς ή «απώλεια θέσης» μέσα σε ένα κείμενο ή ανατροπή γραμμάτων ή λέξεων (WHO, 2007).

Οι δυσκολίες ανάγνωσης συχνά προλαμβάνονται από δυσκολίες λόγου και γλώσσας.

Τα συναισθηματικά προβλήματα και τα προβλήματα συμπεριφοράς (όπως η υπερδραστηριότητα) είναι επίσης κοινά και οι αναπηρίες μάθησης EBM μπορούν να συμβάλουν στην κακή παρακολούθηση του σχολείου. Το 40% των παιδιών με διαταραχές ανάγνωσης έχουν επίσης κάποια άλλη μορφή κλινικής διαταραχής (Remschmidt και Schulte-Korne, 2009).

Στη ζωή των ενηλίκων, είναι συνηθισμένο οι δυσκολίες ορθογραφίας να είναι περισσότερο δυσλειτουργικές από τις δυσκολίες ανάγνωσης (Remschmidt και Schulte-Korne, 2009). Περίπου το ένα τρίτο των ενηλίκων με διαταραχή ανάγνωσης θα έχει άλλες κλινικές διαταραχές. Οι συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες μπορεί να συνεχιστούν όσον αφορά την αντικοινωνική και παραβατική συμπεριφορά. Μελέτες δείχνουν ότι το ποσοστό ανεργίας μπορεί να είναι τριπλάσιο σε άτομα με διαταραχές ανάγνωσης (Esser και Schmidt, 1994).

Επιδημιολογία

Ο επιπολασμός της δυσλεξίας είναι υψηλότερος στους αγγλικούς ομιλητές από ό, τι σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, καθώς τα αγγλικά έχουν περισσότερες διαφορές στον τρόπο με τον οποίο μια επιστολή μπορεί να προφέρεται από τις περισσότερες γλώσσες και περισσότερες ασυνέπειες με τον τρόπο που γράφονται οι λέξεις (Κοινοβουλευτική υπηρεσία επιστήμης και τεχνολογίας, 2004).

Οι εκτιμήσεις του επιπολασμού ποικίλλουν ανάλογα με τον ορισμό της σοβαρότητας των διαταραχών ανάγνωσης ή δυσλεξίας που χρησιμοποιείται, αλλά μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 2-15% του πληθυσμού (Κοινοβουλευτικό Γραφείο Επιστημών και Τεχνολογίας, 2004). Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία στην Ιρλανδία, αλλά η επικράτηση εκτιμάται ότι είναι περίπου 8% (Skool.ie, 2009).

Αιτιολογία

Οι διαταραχές ανάγνωσης πιστεύεται ότι προκύπτουν από ένα συνδυασμό γενετικών επιρροών, θέματα με κεντρική επεξεργασία πληροφοριών, γενικούς ψυχοκοινωνικούς παράγοντες και συγκεκριμένες συνθήκες μάθησης (Remschmidt και Schulte-Korne, 2009).

Διάγνωση

Η διάγνωση γίνεται χρησιμοποιώντας τυποποιημένες δοκιμές ακρίβειας ανάγνωσης και κατανόησης.

Θεραπεία

Η θεραπεία για τις διαταραχές της ανάγνωσης γίνεται συνήθως με ατομικές διδασκαλίες και διδασκαλίες που επικεντρώνονται σε ειδικές εκπαιδευτικές μεθόδους που επικεντρώνονται στη βασική φωνητική. Δεν υπάρχει θεραπεία με φάρμακα που να είναι αποτελεσματική για διαταραχές ανάγνωσης αν και η φαρμακευτική αγωγή χρησιμοποιείται μερικές φορές για τον έλεγχο άλλων κλινικών ζητημάτων όπως η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής υπερκινητικότητας.

2.5.2 Ειδική Διαταραχή Ορθογραφίας - Δυσγραφία

Αυτή η διαταραχή είναι μια σημαντική βλάβη στην ανάπτυξη ορθογραφικών δεξιοτήτων, στην έλλειψη διαταραχής ανάγνωσης. Τα παιδιά με αυτή την πάθηση έχουν δυσκολία στην ορθογραφία και το γραπτό λόγο (WHO, 2007). Αν και αυτή η κατάσταση υπάρχει ως διάγνωση στο σύστημα ταξινόμησης ICD-10, δεν υπάρχει σχετική διάγνωση στο σύστημα ταξινόμησης DSM-IV-TR. Η πλησιέστερη αντίστοιχη διάγνωση σε αυτό το σύστημα είναι «διαταραχές της γραπτής έκφρασης».

2.5.3 Διαταραχές Αριθμητικών Δεξιοτήτων - Δυσαριθμία

Η προϋπόθεση αυτή είναι μια συγκεκριμένη εξασθένηση των αριθμητικών δεξιοτήτων (ICD-10) ή της διαταραχής των μαθηματικών (DSM-IV-TR), η οποία δεν μπορεί να εξηγηθεί από γενικά προβλήματα διανοητικής αναπηρίας ή σχολικής φοίτησης (WHO, 2007). Η διαταραχή έχει ως αποτέλεσμα δυσκολία στην εκμάθηση και ανάμνηση αριθμών και δυσκολία στην εκτέλεση βασικών υπολογισμών, όπως η πρόσθεση, η αφαίρεση κλπ. Μπορεί να υπάρχει δυσκολία στην αναγνώριση αριθμητικών συμβόλων ή μαθηματικών σημείων. Ωστόσο, οι διαγνωστικές οδηγίες υποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει συνοδευτικό έλλειμμα στις δεξιότητες ανάγνωσης και ορθογραφίας, οι οποίες συνήθως βρίσκονται εντός του εύρους που αναμένεται για την ηλικία του ατόμου, αν και μπορεί να γίνει διπλή διάγνωση δυσλεξίας και δυσαριθμίας.

Επιδημιολογία

Εκτιμάται ότι μια συγκεκριμένη εξασθένηση των αριθμητικών δεξιοτήτων επηρεάζει από 3 έως 6% των μαθητών (Gross-Tsur et al, 1996). Περίπου το 40% των παιδιών με δυσλεξία έχουν επίσης δυσαριθμία (Lewis et al, 1994).

Αιτιολογία

Έχουν υπάρξει λίγες έρευνες σχετικά με την αιτία της δυσαριθμίας (Remschmidt και Schulte-Korne, 2009).

Διάγνωση

Η διάγνωση γίνεται χρησιμοποιώντας τυποποιημένες δοκιμές μαθηματικής ακρίβειας και κατανόησης.

Θεραπεία

Η θεραπεία για τις αριθμητικές διαταραχές αντικατοπτρίζει ότι για τις διαταραχές της ανάγνωσης, εστιάζοντας στις ατομικές διδασκαλίες και εκπαιδευτικές συνεδρίες που παρέχονται με ειδικές εκπαιδευτικές μεθόδους.

2.5.4 Μικτή διαταραχή των σχολικών δεξιοτήτων

Το ICD-10 δηλώνει ότι πρόκειται για μια κακώς καθορισμένη κατηγορία όπου τα άτομα έχουν διαγνωστεί ως έχοντα είτε διαταραχή ανάγνωσης ή ορθογραφίας, όσο και μιας αριθμητικής διαταραχής.

Άτομα με αυτήν την προϋπόθεση:

- Έχουν πρόβλημα να προσέχουν και να θυμούνται τις πληροφορίες που παρουσιάζονται προφορικά
- Έχουν προβλήματα στην πραγματοποίηση οδηγιών πολλών σταδίων
- Έχουν κακές δεξιότητες ακρόασης
- Χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να επεξεργαστούν τις πληροφορίες
- Έχουν χαμηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις
- Έχουν προβλήματα συμπεριφοράς
- Έχουν δυσκολία στη γλώσσα (π.χ., μπερδεύουν αλληλουχίες συλλαβών και έχουν προβλήματα ανάπτυξης λεξιλογίου και κατανόησης της γλώσσας)
- Έχουν δυσκολίες στην ανάγνωση, την κατανόηση, την ορθογραφία και το λεξιλόγιο

Η έρευνα εξακολουθεί να αξιολογεί θεραπείες για αυτήν την πάθηση. Η σημερινή σκέψη είναι αυτή της μείωση του θορύβου του περιβάλλοντος και της στρέβλωσης του θορύβου που θα επιτρέψει στα άτομα να επεξεργαστούν καλύτερα τις ακουστικές πληροφορίες για το επιθυμητό αποτέλεσμα.

2.5.5 Γλωσσικές δυσκολίες μάθησης

Οι διαταραχές της γλώσσας ή της ομιλίας μπορούν να προκαλέσουν βλάβη σε ένα άτομο από την άποψη της επικοινωνίας με άλλους. Το ICD-10 ταξινομεί ειδικές αναπτυξιακές

διαταραχές του λόγου και της γλώσσας ως διαταραχές στις οποίες τα κανονικά πρότυπα γλωσσικής απόκτησης διαταράσσονται από τα αρχικά στάδια της ανάπτυξης.

Αυτή η ομάδα προϋποθέσεων περιλαμβάνει:

- Διαταραχή της άρθρωσης της ομιλίας - στην οποία η χρήση των ήχων ομιλίας είναι κάτω από το κατάλληλο επίπεδο της ψυχικής ηλικίας ενός ατόμου, αλλά υπάρχει ένα φυσιολογικό επίπεδο γλωσσικών δεξιοτήτων
- Εκφραστική γλωσσική διαταραχή - μια συγκεκριμένη αναπτυξιακή διαταραχή στην οποία η εκφραστική ομιλούμενη γλώσσα ενός ατόμου είναι αισθητά κάτω από το κατάλληλο επίπεδο για την ψυχική του ηλικία, αλλά σε επίπεδο κατανόησης βρίσκεται εντός των κανονικών ορίων
- Διαταραχή γλωσσών υποδοχής - Μία ειδική αναπτυξιακή διαταραχή στην οποία η κατανόηση της γλώσσας ενός ατόμου είναι κάτω από το κατάλληλο επίπεδο για την ψυχική τους ηλικία. Η εκφραστική γλώσσα διαταράσσεται έντονα και οι ανωμαλίες στην παραγωγή λέξεων ήχου είναι συνηθισμένες
- Η επίμονη αφασία με επιληψία [σύνδρομο Landau-Kleffner] - εμφανίζεται στη παιδική ηλικία (συνήθως μεταξύ 3-7 ετών), όπου συνήθως αναπτύσσεται το παιδί, χάνει τόσο δεκτικές όσο και εκφραστικές γλωσσικές δεξιότητες, αλλά διατηρεί τη γενική νοημοσύνη.

3. Πολυπαραγοντική διάγνωση ESSENCE

3.1 Αρχές – Χαρακτηριστικά προσέγγισης

Για την έγκυρη διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών, συνιστάται να πραγματοποιούνται έλεγχοι της φυσικής κατάστασης του παιδιού. Το παιδί, πρέπει να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση. Οι ιατρικές εξετάσεις περιλαμβάνουν εξέταση από τον παιδίατρο, τον οφθαλμίατρο και τον ωτορινολαρυγγολόγο.

Ο παιδίατρος θα εκτελέσει μια γενική εξέταση μέσω ιατρικών εξετάσεων για να εντοπίσει οποιεσδήποτε οργανικές ανωμαλίες που μπορεί να προκαλέσουν σωματικές και πνευματικές αδυναμίες που επηρεάζουν την απόδοση στα μαθήματα. Η εξέταση από τον οφθαλμίατρο και τον ωτορινολαρυγγολόγο είναι εξίσου σημαντική. Η όραση και η ακοή είναι από τις σημαντικότερες αισθήσεις που διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη μάθηση. Το μάτι και το αυτί είναι τα κύρια κανάλια εισόδου των οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων αντίστοιχα, τα οποία στη συνέχεια μεταφέρονται στον εγκέφαλο για περαιτέρω επεξεργασία. Επομένως, είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε αν η ακοή και η όραση του παιδιού είναι φυσιολογικές.

3.2 Διαγνωστικά εργαλεία – Πρόσθετοι έλεγχοι – Εξετάσεις

Οι μαθησιακές δυσκολίες έχουν κάνει την ανάγκη για άμεση και αποτελεσματική θεραπεία απαραίτητη. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα της θεραπείας τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την άμεση, έγκυρη και διεξοδική τους διάγνωση. Σκοπός της διάγνωσης είναι να διαπιστωθεί εάν υπάρχει κάποια καθυστέρηση και η έκταση αυτής της καθυστέρησης, να αποσαφηνιστούν οι αιτίες που προκάλεσαν τις συγκεκριμένες δυσκολίες και να προβλεφθούν οι αναπτυξιακές δυνατότητες του παιδιού. Μια σημαντική υποχρέωση της διάγνωσης είναι να διερευνήσει τις ενδο-μεμονωμένες διαφορές της ψυχολογικής ανάπτυξης, να εντοπίσει δεξιότητες ή αναπηρίες σε μεμονωμένους τομείς ανάπτυξης και τέλος να καθορίσει ένα κατάλληλο εξατομικευμένο πρόγραμμα διδασκαλίας και θεραπείας (Γεωργούδης & Ιωακειμίδης, 2003).

Η ποικιλομορφία των μαθησιακών δυσκολιών φαίνεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διάγνωση. Συγκεκριμένα, οι διάφορες αιτίες της πρόκλησης και ο διαφορετικός τρόπος εκδήλωσής τους είναι οι κύριες αιτίες που καθιστούν τη διάγνωση πολύπλοκη. Δηλαδή, το γεγονός ότι δεν αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο σημαίνει ότι δεν είναι δυνατόν να διατυπωθεί μια συγκεκριμένη και λεπτομερής διάγνωση που να ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις παιδιών που παρουσιάζουν τη συγκεκριμένη διαταραχή. Έτσι, διαπιστώνουμε ότι κάθε κατηγορία μαθησιακών δυσκολιών θα πρέπει να διαγνωστεί με μοναδικές μεθόδους (Αγαλιώτης, 2008).

➤ Κλίμακα 5-15

Η κλίμακα 5-15 (FTF / Five to Fifteen) είναι ένα ερωτηματολόγιο που αναπτύχθηκε στις σκανδιναβικές χώρες με σκοπό την χαρτογράφηση δυσκολιών σε παιδιά και εφήβους ηλικίας 5 έως 15 ετών. Σε επαγγελματίες του www.5-15.org που γίνονται αποδεκτοί ως χρήστες, μπορούν να φορτώσουν τις βαθμολογίες τους και να λάβουν ένα άμεσο πρότυπο βάσει των αποτελεσμάτων.

Οι τομείς που καλύπτονται περιλαμβάνουν τη λειτουργία της κίνησης, την προσοχή / εκτελεστική λειτουργία, τη γλώσσα, τη μνήμη, τη μάθηση, τις κοινωνικές δεξιότητες, την εσωτερική και την εξωτερική αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς. Οι κανόνες

βασίζονται στις αξιολογήσεις των γονέων. Συμπληρωματικοί κανόνες για τους γονείς καθώς και για τους δασκάλους μπορεί να διατεθούν από τη δανική ομάδα το 2013. Τα αποτελέσματα των 5-15 πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο άλλων πληροφοριών από συνεντεύξεις, ιστορικό, ιατρικές και ψυχολογικές εξετάσεις και άμεση παρατήρηση .

Για να εγκριθεί ως επαγγελματίας χρήστης των 5-15, πρέπει να προσδιοριστεί η επαγγελματική ικανότητα και η χρήση του οργάνου. Επιπλέον, πρέπει να γίνονται αποδεκτές και να τηρούνται γενικές δεοντολογικές και επαγγελματικές κατευθυντήριες γραμμές. Η πλειοψηφία των χρηστών είναι ψυχολόγοι, ιατροί ή εκπαιδευτικοί σε αντίστοιχο εκπαιδευτικό επίπεδο που εργάζεται σε υπηρεσίες όπως η σχολική υγεία, η σχολική ψυχολογική υπηρεσία, η κοινότητα παιδιατρικής, η εξειδίκευση ή η ψυχιατρική. Συνιστάται οι χρήστες του οργάνου να αποτελούν μέρος μιας επαγγελματικής ομάδας. Μέσα από την εκπαίδευση και την εργασία, οι χρήστες έχουν αποκτήσει γνώσεις σχετικά με την κανονική και μη φυσιολογική ανάπτυξη. Επιπλέον, πρέπει να γνωρίζουμε βασικές στατιστικές έννοιες για να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα των δοκιμών και να γνωρίζουμε τους περιορισμούς και τις δυνατότητες αυτού του μέσου. Συνιστάται εκπαιδευτικό πρόγραμμα 5-15. Οι συνδέσεις με την επαγγελματική βιβλιογραφία για το διάστημα 5-15 διατίθενται από το www.5-15.org, "πόροι". Βασικές πληροφορίες υπάρχουν στο εγχειρίδιο.

Είναι σημαντικό η επαγγελματική ομάδα να διαθέτει τις απαραίτητες ικανότητες για την ερμηνεία και τη χρήση των αποτελεσμάτων των δοκιμών, συμπεριλαμβανομένων των πινάκων και των γραφημάτων. Μερικές φορές, η επαγγελματική συμβουλευτική από έναν πιο έμπειρο, εξωτερικό χρήστη είναι μια καλή επιλογή (Kadesjö et al.,2004).

Οι πληροφορίες που αποκτήθηκαν από τις 5-15 είναι εμπιστευτικές και ρυθμίζονται από νόμους που σχετίζονται με την εμπιστευτικότητα των πελατών και τις ρουτίνες για τη διαχείριση ευαίσθητων πληροφοριών. Τα ονόματα χρήστη και οι κωδικοί πρόσβασης είναι προσωπικοί (Kadesjö et al.,2004).

3.3 Κέντρα Διάγνωσης Μαθησιακών Δυσκολιών

Η μειωμένη σχολική επίδοση, λόγω των δυσκολιών που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια της σχολικής φοίτησης, παρατηρείται συνήθως από τους δασκάλους και μερικές φορές από τους ίδιους τους γονείς. Μόλις οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιήσουν τις δυσκολίες του παιδιού, πρέπει να ενημερώσουν τους γονείς. Σε περίπτωση που αυτές οι δυσκολίες συναντηθούν για πρώτη φορά από τους γονείς, θα πρέπει να το συζητήσουν με τον δάσκαλο. Και στις δύο περιπτώσεις, ο δάσκαλος θα πρέπει να παραπέμψει τους γονείς σε ένα διαγνωστικό κέντρο στην περιοχή τους (Γεωργούδης & Ιωακειμίδης, 2003). Τα κέντρα αξιολόγησης και διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών είναι τα Κέντρα Διαφορικής Διάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ). Η διάγνωση μαθησιακών δυσκολιών μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί σε άλλα κέντρα, όπως Κέντρα Ψυχικής Υγείας, Κέντρα Ιατρικής Εκπαίδευσης και άλλα. Ωστόσο, η διάγνωσή τους είναι συνηθισμένη από τον ΚΕΔΔΥ (Γεωργούδης & Ιωακειμίδης, 2003).

Στα κέντρα αξιολόγησης και διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών διεξάγεται μια αξιολόγηση του μεγέθους και του τύπου των μαθησιακών δυσκολιών, έτσι ώστε να σχεδιαστεί ένα εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Διαφορετική διάγνωση διεξάγεται επίσης για να αποκλειστούν άλλες παρόμοιες διαταραχές που μπορεί να συνοδεύουν ή να αναφέρονται στη Διαταραχή της Εκμάθησης. Η αξιολόγηση διεξάγεται από μια πολυεπιστημονική ομάδα. Αυτή η ομάδα αποτελείται από εκπαιδευτικούς ειδικής εκπαίδευσης, παιδοψυχίατροι, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και λογοθεραπευτές

(Μιχαηλίδης, 2009). Κάθε εμπειρογνώμονας σε αυτή την ομάδα θα αξιολογήσει το παιδί σε ατομική βάση και θα κάνει τις αξιολογήσεις του / της. Το κέντρο θα λάβει υπόψη τις πληροφορίες που συλλέγει κάθε εμπειρογνώμονας προκειμένου να εντοπίσει τις ακριβείς δυσκολίες του παιδιού καθώς και το είδος των μαθησιακών δυσκολιών.

3.4 Μοντέλο ESSENCE

Η συνύπαρξη διαταραχών, δηλαδή το ενδεχόμενο ύπαρξης συμπτωμάτων που ανήκουν σε περισσότερες από μία διαταραχές, αποτελεί τον κανόνα και όχι την εξαίρεση. Το γεγονός αυτό περιπλέκει την διαδικασία της αξιολόγησης που έχει ως στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για την διάγνωση μιας συγκεκριμένης διαταραχής. Το μοντέλο ESSENCE, ακρώνυμο του όρου Early Symptomatic Syndromes Eliciting Neurodevelopmental Clinical Examinations, δημιουργήθηκε για να δώσει λύση στο παραπάνω πρόβλημα.

Είναι μια σημαντική κατηγορία που περιλαμβάνει αναπτυξιακά συμπτώματα που εμφανίζονται πριν από την ηλικία των 5 ετών. Τα συμπτώματα περιλαμβάνουν τους τομείς της γενικής εξέλιξης, τον κινητικό έλεγχο και την αισθητηριακή αντίληψη, την επικοινωνία και τη γλώσσα, την κοινωνική αλληλεπίδραση, την προσοχή, τη δραστηριότητα, τη συμπεριφορά, την αλλαγή της διάθεσης, τον ύπνο και τη διατροφή.

Το μοντέλο ESSENCE, είναι ένα πολύπαραγοντικό διαγνωστικό εργαλείο, που εισήχθη από τον Christopher Gillberg (2010), αναφέρεται σε ολόκληρη την ομάδα των νευροαναπτυξιακών / νευροψυχιατρικών διαταραχών που παρουσιάζουν συμπτώματα στην πρώιμη παιδική ηλικία, όπως διαταραχή υπερκινητικότητας έλλειψης προσοχής (ΔΕΠΥ), διαταραχές φάσματος αυτισμού (ΔΑΦ), ειδικές διαταραχές της γλώσσας, Γλωσσική Διαταραχή (LD), σύνδρομο Tourette, πρώιμη εμφάνιση διπολικής διαταραχής και ποικίλες νευρολογικές διαταραχές που παρουσιάζονται με σημαντικές συμπεριφορές, ορισμένα γνωστικά προβλήματα σε νεαρή ηλικία.

Όταν ένα παιδί αναπτύσσει δυσκολίες σε έναν ή περισσότερους τομείς χαρακτηριστικών, θα πρέπει να εξετασθεί από μια ολοκληρωμένη ομάδα εμπειρογνομόνων όπως: παιδίατροι, παιδοψυχολόγοι, νευρολόγοι, προγραμματιστές, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές, οδοντίατροι, νευροφυσιολόγοι, ωτορινολαρυγγολόγοι. Οι εξετάσεις που διεξάγονται είναι πρώτον γονιδιακές και νευροφυσιολογικές (EEG, MULTIVEL MRI, echocardiogram, ectocoustic transmission, έλεγχος saccadic κίνηση), ενώ παράλληλα αφορούν και το γνωστικό τομέα (οπτική, ακουστική και μνήμη, μνήμη σειράς, δοκιμή εστίασης-αποσύνθεσης), τη φωνολογική ανάπτυξη, την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής, τη ψυχοκινητική ανάπτυξη (φυσιογνωμία, οπτικο-κινητικός συντονισμός, χωροχρονικός προσανατολισμός, συναισθηματικός χαρακτήρας και κοινωνική προσαρμογή).

Επιπλέον, πολλές από αυτές τις διαταραχές συνοδεύονται από διάφορους τύπους προβλημάτων συμπεριφοράς - κρίσεις, προβλήματα ύπνου, προβλήματα διατροφής και αισθητικές υπεραισθησίες.

Β. ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ερωτηματολόγιο <<5-15>>

5 – 15 (F T F)

PARENT QUESTIONNAIRE FOR EVALUATION OF DEVELOPMENT AND BEHAVIOUR IN 5 – 15 - YEAR OLD CHILDREN

To the parents: This questionnaire contains statements concerning the skills and behaviours of your child in various domains of development. Children are individuals. This means that their skills and behaviours vary from one child to another, and according to age.

The statements in the questionnaire are followed by boxes marked “**Does not apply**”, “**Applies sometimes/to some extent**” or “**Applies**”. Tick the box that contains the statement that you think best corresponds to your child’s functioning in everyday situations. If the statement is not relevant because of the child’s age please note irrelevant in the margin.

When you fill in the questionnaire, compare your child to other children of the same age. Have in mind the child’s present functioning, i.e. within the last 6 months.

You will be asked if the child’s functioning in various domains leads to problems in daily living. Please consider whether or not these problems affect the child and others at home, in school and among friends. These questions are followed by four options: No - A little - A great deal - Very much.

For the purpose of obtaining a comprehensive evaluation of your child’s abilities please reply to **all statements**. Feel free to make your own comments at the end of the questionnaire.

Your child’s name:

Date of birth:

This form was completed by:

Date:

The use of this questionnaire requires knowledge about normal and atypical child development as well as basic knowledge in psychometrics. The questionnaire aims at elucidating the parent’s views on their child’s strengths and weaknesses in several developmental domains. It is not meant to serve as the sole basis for diagnostic decisions. Guidelines for professional use, administration and scoring are found in the **MANUAL**.

Copyright:

Björn Kadesjö, Gothenburg, Lars-Olof Janols, Uppsala, Marit Korkman, Helsinki, Katarina Mickelsson, Helsinki, Gerd Strand, Oslo, Anegen Trillingsgaard, Aarhus, Christopher Gillberg, Gothenburg

Copying for own use is allowed

Does not apply Applies sometimes/ to some extent Applies

Motor skills - gross motor skills; the child's use of his/her body in various activities

1. Difficulty acquiring new motor skills, such as learning how to ride a bike, skate, swim	☐	☐	☐
2. Difficulty throwing and catching a ball	☐	☐	☐
3. Difficulty running fast and smoothly	☐	☐	☐
4. Has difficulties or does not like to participate in game sports such as soccer/football, land hockey	☐	☐	☐
5. Balance problems; for instance, has difficulty standing on one leg	☐	☐	☐
6. Often stumbles and falls	☐	☐	☐
7. Clumsy or awkward movements	☐	☐	☐

Motor skills - fine motor skills; the child's use of his/her hands:

8. Does not like to draw, has difficulties drawing figures that represent something	☐	☐	☐
9. Difficulty handling, assembling and manipulating small objects	☐	☐	☐
10. Difficulty pouring water into a glass without spilling	☐	☐	☐
11. Often spills food onto clothes or table when eating	☐	☐	☐
12. Difficulty using knife and fork	☐	☐	☐
13. Difficulty buttoning or tying shoe-laces	☐	☐	☐
14. Difficulty using a pen (e.g., presses too hard, hand is shaking)	☐	☐	☐
15. Has not developed clear hand preference, i.e., is neither clearly right-handed nor left-handed	☐	☐	☐
16. Writing is slow and laborious	☐	☐	☐
17. Immature pencil-grip, holds the pen in an unusual manner	☐	☐	☐

Do problems with motor function interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Attention and concentration: the child's ability to pay attention and to concentrate on various tasks and activities:

18. Often fails to pay close attention to details or makes careless mistakes (in schoolwork, work assignments, or other activities)	☐	☐	☐
19. Often has difficulty sustaining attention in tasks or play activities	☐	☐	☐
20. Often does not seem to listen when spoken to directly	☐	☐	☐
21. Often does not follow instructions and fails to finish schoolwork, chores, or duties (not due to oppositional behaviour or failure to understand instruction)	☐	☐	☐
22. Often has difficulty organizing tasks and activities	☐	☐	☐
23. Often avoids, dislikes, or is reluctant to engage in tasks that require sustained mental effort (such as homework)	☐	☐	☐
24. Often loses things necessary for tasks or activities (e.g., toys, school equipment, pencils, books, or tools)	☐	☐	☐
25. Is often easily distracted by extraneous stimuli (e.g., irrelevant sounds like other people talking, cars driving by)	☐	☐	☐
26. Is often forgetful in daily activities	☐	☐	☐

Does not apply Applies sometimes/ to some extent Applies

Overactivity and impulsivity; the child's tendency to be too active or impulsive:

27. In constant motion (squirms in seat, fidgets with fingers, plucks at things etc)	☐	☐	☐
28. Difficulty remaining seated (squirms in seat gets up and moves about	☐	☐	☐
29. Often runs about or climbs excessively in situations in which is inappropriate (in older children or adolescents this may be limited to subjective feelings of restlessness)	☐	☐	☐
30. Difficulty playing calmly and quietly	☐	☐	☐
31. Is often "on the go" or often acts as if "driven by a motor"	☐	☐	☐
32. Often talks excessively	☐	☐	☐
33. Often blurts out answers before the question has been completed	☐	☐	☐
34. Difficulty awaiting turns (in games, during meals etc)	☐	☐	☐
35. Often interrupts or intrudes on others (e.g., butts into conversations or games)	☐	☐	☐

Do problems with attention, concentration, over-activity or impulsivity interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Passivity/inactivity; the child's inactivity or tendency to be too passive

36. Difficulty getting started on tasks/activities	☐	☐	☐
37. Difficulty completing a task/activity, does not get things done like the rest of the group	☐	☐	☐
38. Often "in own world" or daydreaming	☐	☐	☐
39. Seems slow, inert, or lacking energy	☐	☐	☐

Does passivity or inactivity interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Planning/organising; the child's ability to plan or organise activities

40. Difficulty understanding consequences of own actions (e.g., climbs in dangerous places)	☐	☐	☐
41. Difficulty planning and preparing for tasks (e.g., collecting equipment needed for an outing or for school)	☐	☐	☐
42. Difficulty completing sequential tasks (e.g., young children: getting dressed in the morning without constant reminders; older children: completing home work without constant reminders)	☐	☐	☐

Do problems with planning/organising interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Does not apply Applies sometimes/ to some extent Applies

Perception of space and directions; the child's perception of space and directions in the physical world:

43. Difficulty finding his/her way around (even in well known places)	☐	☐	☐
44. Seems disturbed by height differences (even slight) such as in connection with climbing stairs etc.	☐	☐	☐
45. Difficulty judging distance or size	☐	☐	☐
46. Difficulty comprehending orientation and spatial directions (young children turning clothes back to front, older children confusing letters such as b, p, d, or digits such as 6, 9)	☐	☐	☐
47. Bumps into other people, especially in narrow places	☐	☐	☐

Concepts of time; the child's ability to understand concepts of time:

48. Poor concepts of time, e.g., does not have an intuitive feeling for how long "five minutes" or "one hour" take or is uncertain about how long ago something happened	☐	☐	☐
49. Has only a vague idea about what time it is, whether it is morning or afternoon, whether it is time or not to go to school	☐	☐	☐
50. Repeatedly asks about when something is going to happen, e.g., how much time is left before an outing or before it is time to go to school	☐	☐	☐
51. Can read the clock mechanically but does not understand the actual time concept	☐	☐	☐

Perception of own body; the child's perception of his/her own body and sensory impressions:

52. Does not have a sense of how clothes fit, does not straighten socks or trousers that have slid down	☐	☐	☐
53. Surprisingly poor perception of cold, pain etc	☐	☐	☐
54. Poor body awareness (uncertain of size of own body in relation to the environment, e.g., bumps into or tumbles over things without intention to do so)	☐	☐	☐
55. Oversensitive to touch (is irritated by tight clothing, perceives soft touch as rough etc)	☐	☐	☐
56. Difficulty imitating other people's movements	☐	☐	☐

Perception of visual forms and figures; the child's ability to perceive forms and figures:

57. Tends to misinterpret pictures; e.g., may perceive of a picture of an egg as that of a flower	☐	☐	☐
58. Difficulty noticing small differences in shapes, figures, words and patterns that look alike	☐	☐	☐
59. Difficulty drawing pictures such as that of a car, a house etc	☐	☐	☐
60. Difficulty with jigsaw puzzles	☐	☐	☐

Do problems with perception of space and directions, time, own body, or forms and figures interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Does not apply Applies sometimes/ to some extent Applies

Memory; the child's ability to remember facts or what he/she has experienced

61. Difficulty remembering information about personal data, such as date of birth, home address etc	☐	☐	☐
62. Difficulty remembering the names of other people (e.g., name of teacher, school peers)	☐	☐	☐
63. Difficulty remembering the names of weekdays, months and seasons	☐	☐	☐
64. Difficulty remembering non-personal facts learned at school (e.g., historic events, chemical formulas etc)	☐	☐	☐
65. Difficulty remembering what has occurred recently, as who has phoned or, what he/she ate a few hours ago etc	☐	☐	☐
66. Difficulty remembering events that occurred some time ago, such as what happened on a trip, what Christmas presents he/she got etc	☐	☐	☐
67. Difficulty remembering where he/she put things	☐	☐	☐
68. Difficulty remembering appointments with peers or what home-work he/she has got	☐	☐	☐
69. Difficulty learning rhymes, songs, multiplication tables etc by heart	☐	☐	☐
70. Difficulty remembering long or multiple-step instructions	☐	☐	☐
71. Difficulty acquiring new skills, such as rules of new play or games	☐	☐	☐

Do problems with memory interfere with your child's daily function?
 Not at all A little Pretty much Very much

Comprehension of spoken language; the child's ability to understand language and speech:

72. Difficulty understanding explanations and instructions	☐	☐	☐
73. Difficulty following and comprehending stories read aloud	☐	☐	☐
74. Difficulty perceiving what other people say (often says "what?", "what do you mean?")	☐	☐	☐
75. Difficulty with abstract concepts such as "the day after tomorrow", "in the right order"	☐	☐	☐
76. Tends to misinterpret what is said	☐	☐	☐

Expressive language; the child's ability of language expression and to pronounce words:

77. Uncertain of speech sounds and tends to misarticulate words	☐	☐	☐
78. Difficulty learning the names of colours, people, letters etc	☐	☐	☐
79. Difficulty finding words or explaining to other people, says: "the, the, the ..."	☐	☐	☐
80. Tends to remember words incorrectly, says "armbow" instead of "elbow", refers to "pointer" instead of "index" etc	☐	☐	☐
81. Difficulty explaining what he/she wants	☐	☐	☐
82. Difficulty speaking fluently without any breaks	☐	☐	☐
83. Difficulty expressing him/herself in whole sentences, in grammatically correct sentences, or inflecting words	☐	☐	☐

	Does not apply	Applies sometimes/ to some extent	Applies
84. Pronounces specific sounds incorrectly (has a lisp, difficulty pronouncing the sound of "r", nasal voice etc)	☐	☐	☐
85. Difficulty pronouncing complex words such as "electric", "screwdriver" etc	☐	☐	☐
86. Has a hoarse voice	☐	☐	☐
87. Stutters	☐	☐	☐
88. Speaks so rapidly that it is difficult to comprehend what he/she is saying	☐	☐	☐
89. Has a muddled speech	☐	☐	☐

Verbal communication; the child's ability to use language and ability to communicate with others:

90. Difficulty telling about experiences or situations so that the listener understands (e.g., what happened during the day or during the summer vacation)	☐	☐	☐
91. Difficulty keeping "on track" when telling other people something	☐	☐	☐
92. Difficulty taking part in a conversation, e.g., problems shifting from listening to talking	☐	☐	☐

Do problems with understanding of language, use of language, or verbal communication interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Acquisition of academic skills; if the child is under 8 years of age, move to item 122

Questions relating to children's learning can be difficult for parents without information from the child's teacher. Nevertheless, please try to respond to the following questions based on what you know or what you have heard from the child's teacher.

Reading, writing, arithmetic (only children 8 years or above):

93. Acquiring reading skills is more difficult than expected considering his/her ability to learn other things	☐	☐	☐
94. Has difficulties to understand what he/she is reading	☐	☐	☐
95. Difficulty reading aloud at normal speed (reads too slowly, too quickly, or fails to read fluently)	☐	☐	☐
96. Does not like reading (e.g., avoids reading books)	☐	☐	☐
97. Makes guesses while reading	☐	☐	☐
98. Difficulty spelling	☐	☐	☐
99. Has difficulties with the shape of letters and to write neatly	☐	☐	☐
100. Difficulty formulating him/herself in writing	☐	☐	☐
101. Difficulty acquiring basic math skills (addition, subtraction; i.e., plus, minus)	☐	☐	☐
102. Difficulty with math problems given in written form	☐	☐	☐
103. Difficulty applying various mathematical rules	☐	☐	☐
104. Difficulty learning multiplication tables	☐	☐	☐
105. Difficulty with mental arithmetic	☐	☐	☐

Does not apply Applies sometimes/ to some extent Applies

Learning new things and applying knowledge in school (only children 8 years or above):

I 06. Difficulty understanding verbal instructions	☐	☐	☐
I 07. Difficulty understanding or using abstract terms, e.g., terms relating to size, volume, spatial directions	☐	☐	☐
I 08. Difficulty participating in discussions with other children	☐	☐	☐
I 09. Difficulty learning facts or acquiring knowledge about the surrounding world for example, science subjects in school, facts about own country, of how things work, etc.	☐	☐	☐
I 10. Exceptional knowledge or skills in some area	☐	☐	☐
I 11. Is good at artistic or practical things (playing an instrument, drawing, painting, construction work)	☐	☐	☐

Problem solving in school and approach to new learning situations (only children 8 years or above):

I 12. Difficulty planning and organising activities, (e.g., the order in which things should be done, how much time is needed to manage a specific task)	☐	☐	☐
I 13. Difficulty shifting plan or strategy when this is required (e.g., when the initial approach failed)	☐	☐	☐
I 14. Difficulty comprehending explanations and following instructions given by adults	☐	☐	☐
I 15. Difficulty solving abstract tasks (i.e., is dependent on learning material that can be seen or touched)	☐	☐	☐
I 16. Difficulty keeping on trying and completing tasks, often leaves them half finished	☐	☐	☐
I 17. Unmotivated for school work or comparable learning situations requiring mental effort	☐	☐	☐
I 18. Learning is slow and laborious	☐	☐	☐
I 19. Does things too quickly, hastily, or in a hurry	☐	☐	☐
I 20. Can/will not take responsibility for own actions, needs a lot of supervision	☐	☐	☐
I 21. Very much in need of support, wants to know whether he/she is performing well	☐	☐	☐

Do academic problems or learning difficulties interfere with your child's daily function?
 Not at all A little Pretty much Very much

Social skills; the child's capacity to participate in social settings and interact with others

I 22. Does not clearly understand other people's social cues, e.g., facial expressions, gestures, tone of voice, or body language	☐	☐	☐
I 23. Difficulty understanding the feelings of other people	☐	☐	☐
I 24. Difficulty responding to the needs of other people	☐	☐	☐
I 25. Difficulty verbally explaining emotions when feeling lonely, being bored etc	☐	☐	☐
I 26. Speaks with a monotonous or strange voice	☐	☐	☐

	Does not apply	Applies sometimes/ to some extent	Applies
I 27. Difficulty expressing emotions and reactions with facial gestures or body language	☐	☐	☐
I 28. Markedly "old fashioned" style?	☐	☐	☐
I 29. Difficulty behaving as expected by peers	☐	☐	☐
I 30. Difficulty realising how to behave in different social situations, such as when visiting relatives together with parents, when visiting friends, seeing a doctor, going to the cinema, etc.	☐	☐	☐
I 31. Is perceived by peers as different, odd, or eccentric	☐	☐	☐
I 32. Unintentionally makes a fool of himself so that parents feel embarrassed or peers start laughing	☐	☐	☐
I 33. Often seems to lack common sense	☐	☐	☐
I 34. Has a weak sense of humour	☐	☐	☐
I 35. Often blurts out socially inappropriate comments	☐	☐	☐
I 36. Difficulty comprehending rules or prohibitions	☐	☐	☐
I 37. Often quarrels with peers	☐	☐	☐
I 38. Difficulty understanding and respecting other people's rights, for example, that younger children need more help than older ones, and that parents should be left alone when they demand it, etc.	☐	☐	☐
I 39. Difficulty in group or team activities or games, invents new rules for own benefit	☐	☐	☐
I 40. Difficulty making good friends	☐	☐	☐
I 41. Does not often interact with peers	☐	☐	☐
I 42. Difficulty to participate in group activities	☐	☐	☐
I 43. Not accepted by other children to participate in their games	☐	☐	☐
I 44. Does not care for physical contact such as hugs	☐	☐	☐
I 45. Has one or a few interests that take up considerable time and that impinge on relations with family and friends	☐	☐	☐
I 46. Repeats or gets stuck in seemingly meaningless behaviours or activities	☐	☐	☐
I 47. Gets very upset by tiny changes in daily routines	☐	☐	☐
I 48. Eye contact in face to face situations is abnormal or missing	☐	☐	☐

Do problems with social skills interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Emotional problems:

I 49. Poor self-confidence	☐	☐	☐
I 50. Seems to be unhappy, sad, depressed	☐	☐	☐
I 51. Often complains about feelings of loneliness	☐	☐	☐
I 52. Has tried to inflict bodily damage to him-/herself or talks about that	☐	☐	☐
I 53. Has a poor appetite	☐	☐	☐
I 54. Often expresses a feeling of being worthless or inferior to other children	☐	☐	☐

	Does not apply	Applies sometimes/ to some extent	Applies
155. Often complains about bellyaches, headaches, breathing difficulties or other bodily symptoms	☐	☐	☐
156. Appears tense and anxious or complains about being nervous	☐	☐	☐
157. Becomes very anxious or unhappy when leaving home e.g., when setting to school	☐	☐	☐
158. Often has sleeping problems	☐	☐	☐
159. Often has nightmares	☐	☐	☐
160. Walks in sleep or has nocturnal attacks when he/she cannot be "reached" or comforted	☐	☐	☐
161. Often loses temper	☐	☐	☐
162. Often argues with adults	☐	☐	☐
163. Often refuses to follow the instructions of adults	☐	☐	☐
164. Often teases others by deliberately doing things that are perceived as provocative	☐	☐	☐
165. Often blames others for own mistakes or bad actions	☐	☐	☐
166. Is easily offended, or disturbed by others	☐	☐	☐
167. Often gets into fights	☐	☐	☐
168. Is cruel to animals	☐	☐	☐
169. Lies and cheats	☐	☐	☐
170. Steals things at home	☐	☐	☐
171. Often destroys the belongings of other family members or other children	☐	☐	☐
172. Has recurrent episodes of a few days with extremely high activity level and flight of ideas	☐	☐	☐
173. Has recurrent periods of obvious irritability	☐	☐	☐

Obsessive actions or thoughts; Actions or thoughts that he/she appears unable to control

174. Compulsively repeats some activities or has habits that are very difficult to change	☐	☐	☐
175. Has obsessive/fixated ideas	☐	☐	☐
176. Has involuntary movements, tics, twitches or facial grimaces	☐	☐	☐
177. Repeats meaningless movements, such as head shaking, body jerking and finger drumming	☐	☐	☐
178. Emits unmotivated sounds such as throat clearing, sneezing, swallowing, barking, shouting etc	☐	☐	☐
179. Difficulty keeping quiet, e.g., whistles, hums, mumbles	☐	☐	☐
180. Repeats words or parts of words in a meaningless way	☐	☐	☐
181. Uses dirty words or language in an exaggerated way	☐	☐	☐

Do emotional problems, obsessive actions or thoughts interfere with your child's daily function?

Not at all A little Pretty much Very much

Please describe the problems of your child that you are most worried about:

Please describe the strengths and assets of your child:

1.1 Σκοπός και Πληθυσμός αναφοράς

Σκοπός της έρευνάς μας, είναι να εξακριβώσουμε εάν το πολυπαραγοντικό διαγνωστικό εργαλείο ESSENCE, έχει τη δυνατότητα να εντοπίσει τις μαθησιακές δυσκολίες στην ελληνική κοινωνία.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Θεσσαλονίκη, το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε γονείς παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Κάποια από τα παιδιά που επιλέχθηκαν ήταν διαγνωσμένα μόνο με μαθησιακές δυσκολίες, ενώ σε άλλα οι μαθησιακές δυσκολίες συνυπήρχαν με άλλες αναπτυξιακές διαταραχές, όπως ΔΕΠ-Υ και διαταραχή αυτιστικού φάσματος. Από τους συνολικά 20 ερωτηθέντες δεκαέξι ήταν μητέρες, τρεις πατεράδες και μία θεία. Τα παιδιά που πήραν μέρος στην έρευνα ανήκουν στην ηλικιακή κλίμακα των 5 έως 15 ετών και από τα είκοσι, τα έντεκα είναι αγόρια και τα εννιά κορίτσια. Είκοσι γονείς απάντησαν στις παραπάνω 181 ερωτήσεις όπου όπως βλέπουμε οι δυνατές απαντήσεις ήταν «δεν ταιριάζει», «ταιριάζει μερικές φορές» και «ταιριάζει» και απαντούσαν ανάλογα με την κλινική εικόνα του παιδιού τους. Στο τέλος κάθε ενότητας υπήρχε μια ερώτηση (συνολικά 11) που είχε ως δυνατή απάντηση το «καθόλου», «λίγο», «αρκετά» και «πολύ», ανάλογα με το πόσο επηρεάζουν οι δυσκολίες, στον εκάστοτε τομέα, το παιδί στην καθημερινότητά του.

1.2 Πιλοτική προσαρμογή χορήγησης

1.2.1 Στατιστική ανάλυση

Ο πρώτος πίνακας του ερωτηματολογίου εξετάζει τις κινητικές δεξιότητες- δεξιότητες αδρής κινητικότητας και όπως φαίνεται και από τον πίνακα οι περισσότερες ερωτήσεις δεν ταιριάζουν με την κλινική εικόνα των παιδιών. Συγκεκριμένα, στην πρώτη ερώτηση που έχει να κάνει με την κατάκτηση των καινούργιων κινητικών δεξιοτήτων όπως το κολύμπι, το 60% των γονιών απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία σε αυτόν τον τομέα και το 5% ότι υπάρχει. Το υπόλοιπο 35% απάντησε ότι υπάρχει μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την δυσκολία να πετάει και να πιάνει μια μπάλα, το 80% απάντησε ότι δεν ταιριάζει, το 10% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το υπόλοιπο 10% ότι ταιριάζει. Δυσκολία να τρέχει γρήγορα και ομαλά έχει μόνο το 5% των παιδιών, ενώ 70% των παιδιών δεν έχουν τέτοια δυσκολία. Το 25% απάντησε ότι δυσκολεύεται μερικές φορές. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να συμμετέχει σε σπορ παιχνίδια το 75% των παιδιών ανέφεραν ότι δεν ταιριάζει με το προφίλ του παιδιού τους, 15% απάντησαν ότι ταιριάζει μερικές φορές και 10% ότι ταιριάζει. Όσο αφορά το πρόβλημα ισορροπίας 70% δεν έχει τέτοια δυσκολία, 25% έχει μερικές φορές και 5% έχει. Στην ερώτηση που εξετάζει αν σκοντάφτει και πέφτει συχνά 80% των γονιών απάντησαν ότι δεν ταιριάζει και 20% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Τέλος, στην ερώτηση που αφορά τις αδέξιες και παράξενες κινήσεις, το 60% δεν τις πραγματοποιούν, 20% τις πραγματοποιούν μερικές φορές και 15% τις πραγματοποιούν.

Πίνακας 1

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΔΡΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί το σώμα του σε ποικίλες δραστηριότητες	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό

1. Έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες κινητικές δεξιότητες, όπως το να μαθαίνει πως να κάνει ποδήλατο, πατίνι ή να κολυμπά	20	12	60%	7	35%	1	5%
2. Έχει δυσκολία να πετάει και να πιάνει μια μπάλα	20	16	80%	2	10%	2	10%
3. Έχει δυσκολία να τρέχει γρήγορα και ομαλά	20	14	70%	5	25%	1	5%
4. Έχει δυσκολίες ή δεν του/της αρέσει να συμμετέχει σε спор παιχνίδια όπως ποδόσφαιρο, μπάσκετ.	20	15	75%	3	15%	2	10%
5. Έχει προβλήματα ισορροπίας: για παράδειγμα έχει δυσκολία να στέκεται στο ένα του πόδι	20	14	70%	5	25%	1	5%
6. Συχνά σκοντάφτει και πέφτει	20	16	80%	4	20%	0	0%
7. Κάνει αδέξιες και παράξενες κινήσεις	20	13	65%	4	20%	3	15%

Ο επόμενος πίνακας εξακολουθεί να αναφέρεται στις κινητικές δεξιότητες, αλλά αυτή την φορά της λεπτής κινητικότητας. Στην πρώτη ερώτηση που αφορά στο αν το παιδί έχει δυσκολία να ζωγραφίζει φιγούρες το 70% των γονιών απάντησε ότι δεν ταιριάζει, 5% ότι ταιριάζει και 25% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Έπειτα, στο αν έχει δυσκολία να χειρίζεται μικρά αντικείμενα 75% απάντησαν ότι δεν ταιριάζει, ενώ 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 10% ότι ταιριάζει. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να ρίχνει νερό μέσα σε ένα ποτήρι χωρίς να το χύνει, φάνηκε ότι 80% των παιδιών δεν έχουν αυτή τη δυσκολία, 10% έχουν και 10% έχουν μερικές φορές. 60% των παιδιών δεν σκορπίζουν το φαγητό στα ρούχα ή στο τραπέζι όταν τρώνε, 5% το σκορπίζουν και 35% το κάνουν μερικές φορές. Στην ερώτηση που αναφέρεται στη δυσκολία να χρησιμοποιούν μαχαίρι και πιρούνι, 75% των γονιών απάντησαν ότι δεν ταιριάζει με την εικόνα του παιδιού τους, 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 10% ότι ταιριάζει. 40% των παιδιών δεν έχουν δυσκολία να κουμπώνουν κουμπιά από τα ρούχα τους ή να δένουν τα κορδόνια τους και παράλληλα 30% έχουν δυσκολία και 30% έχουν μερικές φορές. Δυσκολία να χρησιμοποιεί στυλό έχει το 5% και δεν έχει το 60%. Το 85% των παιδιών έχουν αναπτύξει ξεκάθαρη προτίμηση χεριού, όμως το 5% δεν έχει αναπτύξει. Στην ερώτηση που αφορά αν το γράψιμο είναι κουραστικό και αργό 65% των γονιών ανέφεραν ότι δεν ταιριάζει, 20% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 15% ότι ταιριάζει. Το 30% των παιδιών μερικές φορές κρατάει το μολύβι με ασυνήθιστο τρόπο και το 70% δεν έχει αυτή την δυσκολία.

Πίνακας 1.2

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΛΕΠΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί τα χέρια του	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
8. Δεν του/της αρέσει να ζωγραφίζει, έχει δυσκολίες να ζωγραφίζει φιγούρες που αναπαριστούν κάτι	20	14	70%	5	25%	1	5%
9. Έχει δυσκολία να πιάνει, να συγκεντρώνει και να χειρίζεται μικρά αντικείμενα	20	15	75%	3	15%	2	10%
10. Έχει δυσκολία να ρίχνει νερό μέσα σε ένα ποτήρι χωρίς να το χύνει	20	16	80%	2	10%	2	10%

11. Συχνά σκορπίζει το φαγητό στα ρούχα ή στο τραπέζι όταν τρώει	20	12	60%	7	35%	1	5%
12. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί μαχαίρι και πιρούνι	20	15	75%	3	15%	2	10%
13. Έχει δυσκολία να κουμπώνει τα κουμπιά από τα ρούχα του ή να δένει τα κορδόνια από τα παπούτσια του	20	8	40%	6	30%	6	30%
14. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί ένα στυλό (π.χ. το πιέζει πολύ δυνατά, το χέρι τρέμει)	20	12	60%	7	35%	1	5%
15. Δεν έχει αναπτύξει ξεκάθαρη προτίμηση χεριού, π.χ. δεν είναι ξεκάθαρα ούτε αριστερόχειρας, ούτε δεξιόχειρας	20	17	85%	2	10%	1	5%
16. Το γράψιμο είναι αργό και κουραστικό	20	13	65%	4	20%	3	15%
17. Έχει ανώριμη λαβή μολυβιού, κρατάει το μολύβι με έναν ασυνήθιστο τρόπο	20	14	70%	6	30%	0	0%

Από τους δύο πίνακες που αφορούν τις κινητικές δεξιότητες, οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν και τον παρακάτω, που αποδεικνύει ότι 50% των παιδιών επηρεάζονται στην καθημερινότητά τους λίγο από τα προβλήματα στην κινητική λειτουργία και το υπόλοιπο 50% δεν επηρεάζεται καθόλου.

Γράφημα 1

Ο πίνακας που ακολουθεί εξετάζει την προσοχή και συγκέντρωση του παιδιού. Στην πρώτη ερώτηση η οποία αναφέρεται στην αποτυχία του παιδιού να επικεντρωθεί σε αρκετές λεπτομέρειες ή στην παραγωγή απρόσεκτων λαθών, το 50% των γονιών απάντησαν ότι ταιριάζει μερικές φορές, το 30% ότι δεν ταιριάζει και το 20% ότι ταιριάζει. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την δυσκολία να διατηρεί την προσοχή σε καθήκοντα ή δραστηριότητες παιχνιδιού το 45% απάντησαν ότι δεν ταιριάζει, 40% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 15% ότι ταιριάζει. 75% των παιδιών ακούνε όταν τους απευθύνουν τον λόγο, ενώ 10% φαίνεται

να μην ακούν. 50% των γονιών επέλεξαν ότι ταιριάζει μερικές φορές στο προφίλ του παιδιού τους να μην ακολουθεί οδηγίες και να αποτυγχάνει να τελειώσει σχολικές εργασίες, βαρετές δουλειές ή καθήκοντα, όχι λόγω εναντιωματικής συμπεριφοράς ή αποτυχίας να κατανοήσει την οδηγία, 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές, ενώ 35% απάντησαν ότι δεν ταιριάζει. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να οργανώσει εργασίες, 20% απάντησαν δεν ταιριάζει, 50% ταιριάζει μερικές φορές και 30% ταιριάζει. Η επόμενη ερώτηση εξετάζει την αποφυγή να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν διαρκή νοητική προσπάθεια και το αποτέλεσμα ήταν 45% δεν ταιριάζει, 20% ταιριάζει και 35% ταιριάζει μερικές φορές. 25% των παιδιών χάνουν πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες, ενώ το 55% όχι. Το 60% των παιδιών δεν αποσπάται από εξωτερικά ερεθίσματα, ενώ το 15% συχνά το παθαίνει. Στην τελευταία ερώτηση οι γονείς σημείωσαν ότι το 45% των παιδιών δεν είναι ξεχασιάρικα σε καθημερινές δραστηριότητες, 30% είναι μερικές φορές και 25% είναι.

Πίνακας 2.1

ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να προσέχει και να συγκεντρώνεται σε ποικίλες δοκιμασίες και δραστηριότητες	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
18. Συχνά αποτυγχάνει να επικεντρωθεί σε αρκετές λεπτομέρειες ή κάνει απρόσεκτα λάθη (σε σχολικές ασκήσεις, σε εργασίες μαθημάτων ή σε άλλες δραστηριότητες)	20	6	30%	10	50%	4	20%
19. Συχνά έχει δυσκολία να διατηρεί την προσοχή σε καθήκοντα ή δραστηριότητες παιχιδιού	20	9	45%	8	40%	3	15%
20. Συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνουν το λόγο	20	15	75%	3	15%	2	10%
21. Συχνά δεν ακολουθεί οδηγίες και αποτυγχάνει να τελειώσει σχολικές εργασίες, βαρετές δουλειές ή καθήκοντα, όχι λόγω εναντιωματικής συμπεριφοράς ή αποτυχίας να κατανοήσει την οδηγία	20	7	35%	10	50%	3	15%
22. Συχνά έχει δυσκολίες να οργανώνει εργασίες	20	4	20%	10	50%	6	30%
23. Συχνά αποφεύγει, δεν του/της αρέσει, ή είναι απρόθυμος/ή να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν διαρκή νοητική προσπάθεια (όπως διάβασμα)	20	9	45%	7	35%	4	20%
24. Συχνά χάνει πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες (π.χ. παιχνίδια, σχολικό εξοπλισμό, μολύβια, βιβλία ή εργαλεία)	20	11	55%	4	20%	5	25%
25. Συχνά είναι εύκολο να αποσπαστεί από εξωτερικά ερεθίσματα (π.χ. άσχετοι ήχοι, όπως να μιλούν άλλοι άνθρωποι, αυτοκίνητα να περνούν από δίπλα)	20	12	60%	5	25%	3	15%
26. Συχνά είναι ξεχασιάρης/α σε καθημερινές δραστηριότητες	20	9	45%	6	30%	5	25%

Η υπερδραστηριότητα και η παρορμητικότητα έχουν κυρίαρχο ρόλο στον επόμενο πίνακα, σύμφωνα με τον οποίο φαίνεται ότι 5% του πληθυσμού βρίσκεται σε συνεχή κίνηση, 35% βρίσκεται μερικές φορές και 60% δεν βρίσκεται. Επίσης, διαπιστώνεται ότι 5% έχει δυσκολία να παραμένει καθισμένος/-η, 20% έχει μερικές φορές και 75% δεν έχει τέτοια δυσκολία. 10% των παιδιών τρέχουν συχνά τριγύρω ή σκαρφαλώνουν υπερβολικά σε

καταστάσεις με αποδεκτές, 20% μερικές φορές και 70% καθόλου. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να παίζει ήρεμα και ήσυχα 55% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 40% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 5% ότι ταιριάζει. 70% του πληθυσμού δεν είναι συχνά «υπ' ατμών» ή σαν να «υποκινείται από κάποιον ή κάτι», 25% είναι μερικές φορές και 5% είναι συχνά. Από τα παιδιά που συμμετέχουν στην έρευνα 5% μιλά υπερβολικά, 40% μερικές φορές μιλά υπερβολικά και 55% καθόλου. 60% δεν απαντάνε πριν να ολοκληρωθεί η ερώτηση, 30% ξεφεύγουν μερικές φορές και 10% ξεφεύγουν συχνά. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να περιμένουν την σειρά τους φάνηκε ότι 45% του συνόλου δεν ταιριάζει με την περιγραφή, 40% ταιριάζει μερικές φορές και 15% ταιριάζει. Το 15% των παιδιών συχνά διακόπτουν ή ενοχλούν άλλους, 35% το κάνουν μερικές φορές και 50% δεν το κάνουν.

Πίνακας 2.2

ΥΠΕΡΔΡΑΣΤΗΡΙΟ-ΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟ-ΤΗΤΑ: η τάση του παιδιού να είναι υπερβολικά δραστήριο ή παρορμητικό:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
27. Βρίσκεται σε συνεχή κίνηση (στριφογυρίζει στο κάθισμα, κάνει νευρικές κινήσεις με τα δάχτυλα, διαλύει πράγματα κ.ά.)	20	12	60%	7	35%	1	5%
28. Έχει δυσκολία να παραμένει καθισμένος/η (στριφογυρίζει στο κάθισμα, σηκώνεται και κινείται τριγύρω)	20	15	75%	4	20%	1	5%
29. Συχνά τρέχει τριγύρω ή σκαρφαλώνει υπερβολικά σε καταστάσεις μη αποδεκτές (σε μεγαλύτερα παιδιά ή ενήλικες αυτό μπορεί να περιοριστεί σε υποκειμενικά συναισθήματα ανησυχίας)	20	14	70%	4	20%	2	10%
30. Έχει δυσκολία να παίζει ήρεμα και ήσυχα	20	11	55%	8	40%	1	5%
31. Συχνά είναι "υπ' ατμών" ή λειτουργεί σαν να "υποκινείται από κάποιον ή κάτι"	20	14	70%	5	25%	1	5%
32. Συχνά μιλά υπερβολικά	20	11	55%	8	40%	1	5%
33. Συχνά του/της ξεφεύγουν απαντήσεις πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση	20	12	60%	6	30%	2	10%
34. Έχει δυσκολία να περιμένει την σειρά του (σε παιχνίδια, κατά την διάρκεια γευμάτων κ.ά.)	20	9	45%	8	40%	3	15%
35. Συχνά διακόπτει ή ενοχλεί άλλους (π.χ. πετάγεται σε συζητήσεις ή παιχνίδια)	20	10	50%	7	35%	3	15%

Από τους δύο πίνακες που αφορούν τα προβλήματα με την προσοχή, συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα, ή παρορμητικότητα, οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν και τον παρακάτω, που αποδεικνύει ότι 45% του πληθυσμού δεν επηρεάζεται καθόλου στην

καθημερινότητά του από αυτές τις δυσκολίες, 35% δυσκολεύεται λίγο, 15% αρκετά και 5% πολύ.

Γράφημα 2

Στον παρακάτω πίνακα θα εξεταστεί η παθητικότητα/ υποτονικότητα του παιδιού. Με βάση αυτόν 50% του πληθυσμού δεν έχει δυσκολία να ξεκινάει εργασίες/ δραστηριότητες και 50% έχει μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την δυσκολία του παιδιού να ολοκληρώνει μια εργασία/ δραστηριότητα, δε μετέχει σε πράγματα που γίνονται όπως η υπόλοιπη ομάδα, 35% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 50% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 15% ότι ταιριάζει. 45% των παιδιών μερικές φορές βρίσκεται «στον κόσμο του» ή ονειροπολεί, 5% των παιδιών βρίσκονται συχνά σε αυτή την κατάσταση και 50% καθόλου. Τέλος, 10% του πληθυσμού μοιάζει αργό, αδρανές ή φαίνεται να του λείπει ενέργεια, 30% μοιάζει μερικές φορές και 60% δεν έχουν τέτοια εικόνα.

Πίνακας 3

ΠΑΘΗΤΙΚΟΤΗΤΑ/ ΥΠΟΤΟΝΙΚΟΤΗΤΑ: η υποτονικότητα του παιδιού ή η τάση να είναι υπερβολικά παθητικό:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
36. Έχει δυσκολία να ξεκινάει εργασίες/δραστηριότητες	20	10	50%	10	50%	0	0%
37. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει μια εργασία/δραστηριότητα, δε μετέχει σε πράγματα που γίνονται όπως η υπόλοιπη ομάδα	20	7	35%	10	50%	3	15%
38. Συχνά βρίσκεται "στον κόσμο του" ή ονειροπολεί	20	10	50%	9	45%	1	5%

Με βάση τις παραπάνω απαντήσεις, 55% των γονιών απάντησαν ότι η παθητικότητα ή η υποτονικότητα δεν επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού τους, 40% ότι την επηρεάζουν λίγο και 5% ότι την επηρεάζουν αρκετά.

Γράφημα 3

Όσο αφορά τον σχεδιασμό και οργάνωση, που είναι το κύριο θέμα του επόμενου πίνακα, οι γονείς απάντησαν σε τρεις ερωτήσεις. Στην πρώτη που σχετίζεται με την δυσκολία να κατανοεί τις συνέπειες των πράξεων του/της το 80% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 10% απάντησαν ταιριάζει μερικές φορές και 10% ταιριάζει. Η δεύτερη αναφέρεται στην δυσκολία να σχεδιάζει και να προετοιμάζει έργα και προέκυψε το 60% να μην ταιριάζει, το 20% να ταιριάζει μερικές φορές και το υπόλοιπο 20% να ταιριάζει. Τέλος στην τρίτη ερώτηση του πίνακα που αφορά την δυσκολία να ολοκληρώνει έργα σε διαδοχή, 40% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 45% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 15% ότι ταιριάζει.

Πίνακας 4.1

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να σχεδιάζει ή να οργανώνει δραστηριότητες:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό

40. Έχει δυσκολία να κατανοεί τις συνέπειες των πράξεων του/της (π.χ. σκαρφάλωμα σε επικίνδυνα μέρη)	20	16	80%	2	10%	2	10%
41. Έχει δυσκολία να σχεδιάζει και να προετοιμάζει έργα (π.χ. να συλλέγει εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για μια εκδρομή ή για το σχολείο)	20	12	60%	4	20%	4	20%
42. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει έργα σε διαδοχή (π.χ. μικρά παιδιά: να ντύνονται το πρωί χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις, μεγαλύτερα παιδιά: να ολοκληρώνουν τις ασκήσεις για το σπίτι χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις)	20	8	40%	9	45%	3	15%

Έτσι, λοιπόν, προκύπτει, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, ότι στο 50% των παιδιών, τα προβλήματα με το σχεδιασμό/ οργάνωση δεν επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία, στο 30% επηρεάζει λίγο και στο 20% αρκετά.

Γράφημα 4

Ο παρακάτω πίνακας πραγματεύεται τις δυσκολίες στην αντίληψη του χώρου και κατευθύνσεων. Η πρώτη ερώτηση αυτού του πίνακα αναφέρεται στην δυσκολία να βρίσκει το δρόμο του/της και το 70% των γονιών απάντησαν ότι δεν ταιριάζει αυτή η περιγραφή με την κλινική εικόνα του παιδιού τους, ενώ το 30% απάντησαν ότι ταιριάζει μερικές φορές. 90% των παιδιών δεν φαίνονται ενοχλημένα από τις διαφορές ύψους όπως σε σχέση με το ανέβασμα της σκάλας, 5% φαίνονται μερικές φορές και 5% φαίνονται πάντα. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να εκτιμά την απόσταση ή το μέγεθος βγήκε το αποτέλεσμα 75% δεν ταιριάζει, 20% ταιριάζει μερικές φορές και 5% ταιριάζει. 55% των παιδιών δεν έχει δυσκολία να κατανοεί τον προσανατολισμό και τις χωρικές κατευθύνσεις, ενώ 45% έχει μερικές φορές. Τέλος, το 80% δεν σκοντάφτει πάνω σε άλλους ανθρώπους, κυρίως σε στενά μέρη, το 15% σκοντάφτει μερικές φορές και το 5% το συνηθίζει.

Πίνακας 5.1

ΑΝΤΙΑΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ: η αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων του παιδιού στο φυσικό περιβάλλον:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
43. Έχει δυσκολία να βρίσκει τον δρόμο του/της (ακόμα και σε γνωστά μέρη)	20	14	70%	6	30%		0%
44. Φαίνεται ενοχλημένος/η από τις διαφορές ύψους (ακόμα και μικρό) όπως σε σχέση με το ανέβασμα σκάλας κ.ά.	20	18	90%	1	5%	1	5%
45. Έχει δυσκολία να εκτιμά την απόσταση ή το μέγεθος	20	15	75%	4	20%	1	5%
46. Έχει δυσκολία να κατανοεί τον προσανατολισμό και τις χωρικές κατευθύνσεις (τα μικρά παιδιά: φορούν το μπρος πίσω, τα μεγαλύτερα παιδιά: μπερδεύουν γράμματα όπως ρ, δ/ ε, 3 και αριθμούς όπως 6, 9)	20	11	55%	9	45%		0%
47. Σκοντάφτει πάνω σε άλλους ανθρώπους, κυρίως σε στενά μέρη	20	16	80%	3	15%	1	5%

Οι απαντήσεις των γονιών για τις έννοιες του χρόνου καταγράφονται στον επόμενο πίνακα, σύμφωνα με τον οποίο φαίνεται ότι 50% των παιδιών έχει φτωχή συναίσθηση του χρόνου μερικές φορές, 5% κατά κύριο λόγο έχει και 45% δεν έχει. 10% των παιδιών έχουν μόνο μια ασαφή ιδέα σχετικά με το τι ώρα είναι, εάν είναι πρωί ή μεσημέρι, εάν είναι ώρα να πάνε στο σχολείο ή όχι, 30% έχουν ασαφή ιδέα μερικές φορές και 60% δεν έχουν. Στην επόμενη ερώτηση που αναφέρεται στο αν ρωτάει επανειλημμένα σχετικά με το πότε θα συμβεί κάτι 50% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 40% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 10% ότι ταιριάζει. Στο αν μπορεί να διαβάζει μηχανικά το ρολόι, αλλά δεν κατανοεί την πραγματική έννοια του χρόνου λήφθηκαν 65% απαντήσεις στο δεν ταιριάζει, 25% απαντήσεις στο ταιριάζει μερικές φορές και 10% απαντήσεις στο ταιριάζει.

Πίνακας 5.2

ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ: η παιδιού ικανότητα του να κατανοεί έννοιες του χρόνου:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
48. Έχει φτωχή συναίσθηση του χρόνου, π.χ. δεν έχει ενστικτώδη αίσθηση για το πόσο διαρκούν "τα 5 λεπτά" ή "1 ώρα" ή είναι αβέβαιος/η σχετικά με το πόσο καιρό πριν συνέβη κάτι	20	9	45%	10	50%	1	5%
49. Έχει μόνο μια ασαφή ιδέα σχετικά με το τι ώρα είναι, εάν είναι πρωί ή μεσημέρι, ή εάν είναι ώρα να πάνε στο σχολείο του/της ή όχι	20	12	60%	6	30%	2	10%
50. Ρωτάει επανειλημμένα σχετικά με το πότε θα συμβεί κάτι, π.χ. πόσος χρόνος έχει απομείνει πριν από μία εκδρομή ή πριν να είναι η ώρα να πάνε σχολείο	20	10	50%	8	40%	2	10%
51. Μπορεί να διαβάζει μηχανικά το ρολόι, αλλά δεν κατανοεί την πραγματική έννοια του χρόνου	20	13	65%	5	25%	2	10%

Ο πίνακας που ακολουθεί εξετάζει την αντίληψη του σώματος. Στην πρώτη ερώτηση, 60% των γονιών κατέγραψαν ότι υπάρχει αίσθηση στο πως εφαρμόζουν τα ρούχα, ότι μαζεύουν τις κάλτσες ή το παντελόνι που έχει πέσει κάτω, 25% απάντησαν ότι αυτά δεν γίνονται μερικές φορές και 15% ότι τα παραπάνω δεν πραγματοποιούνται. 80% των γονιών τσέκαραν το δεν ταιριάζει ως απάντηση στο ότι έχει απροσδόκητα φτωχή αντίληψη του κρύου, του πόνου κ.α., 5% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 15% ότι ταιριάζει. 15% του πληθυσμού έχει φτωχή επίγνωση του σώματός του, 15% έχει μερικές φορές και 70% δεν έχει. Το 80% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει στο ότι είναι υπερβολικά ευαίσθητος/η στη σωματική επαφή, 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 5% ότι ταιριάζει. Στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία να μιμείται τις κινήσεις άλλων ατόμων 70% των γονιών απάντησαν δεν ταιριάζει, 25% ότι ταιριάζει μερικές φορές και 5% ότι ταιριάζει.

Πίνακας 5.3

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ: η αντίληψη του παιδιού του σώματος του/της και οι αισθητηριακές εντυπώσεις:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
52. Δεν έχει την αίσθηση του πως εφαρμόζουν τα ρούχα, δεν μαζεύει τις κάλτσες ή το παντελόνι που έχουν πέσει κάτω	20	12	60%	5	25%	3	15%
53. Έχει απροσδόκητα φτωχή αντίληψη του κρύου, πόνου κ.ά.	20	16	80%	1	5%	3	15%
54. Έχει φτωχή επίγνωση του σώματος (αβεβαιότητα του μεγέθους του σώματος του/της σε σχέση με το περιβάλλον, π.χ. πέφτει ή σκοντάφτει πάνω σε πράγματα χωρίς να έχει πρόθεση να το κάνει)	20	14	70%	3	15%	3	15%
55. Είναι υπερβολικά ευαίσθητος/η στη σωματική επαφή (ενοχλείται από στενά ρούχα, εκλαμβάνει την απαλή επαφή ως έντονη)	20	16	80%	3	15%	1	5%
56. Έχει δυσκολία να μιμείται τις κινήσεις άλλων ατόμων	20	14	70%	5	25%	1	5%

Η αντίληψη οπτικών μορφών και σχημάτων είναι ο τίτλος από τον επόμενο σε σειρά πίνακα. Στην αρχική ερώτηση αυτού του πίνακα το 'δεν ταιριάζει' έχει το ποσοστό του 90% στην ερώτηση αν τείνει να παρερμηνεύει εικόνες, ενώ το υπόλοιπο 10% το έχει το 'ταιριάζει μερικές φορές'. Η επόμενη ερώτηση αφορά την δυσκολία να παρατηρεί μικρές διαφορές σε σχήματα, φιγούρες, λέξεις και σχέδια που μοιάζουν και οι γονείς έδωσαν το 75% στο δεν ταιριάζει και το 25% στο ταιριάζει μερικές φορές. 70% των παιδιών δεν έχουν δυσκολία να ζωγραφίζουν εικόνες όπως αυτοκίνητο ή σπίτι, 20% έχουν μερικές φορές και 10% έχουν δυσκολία. Στην ερώτηση που αναφέρεται στην δυσκολία να συναρμολογεί παζλ 65% των γονιών απάντησαν ότι δεν ταιριάζει, 25% των γονιών ότι ταιριάζει μερικές φορές και 10% ότι ταιριάζει.

Πίνακας 5.4

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΟΠΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ: η	Α	π	ν	τ	ε	Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει	Ταιριάζει
---	---	---	---	---	---	---------------	-----------	-----------

ικανότητα του παιδιού να αντιλαμβάνεται φιγούρες και σχήματα:				μερικές φορές			
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
57. Τείνει να παρερμηνεύει εικόνες, π.χ. μπορεί να αντιλαμβάνεται μια εικόνα ενός αυγού σαν αυτή ενός λουλουδιού	20	18	90%	2	10%	0	0%
58. Έχει δυσκολία να παρατηρεί μικρές διαφορές σε σχήματα, φιγούρες, λέξεις και σχέδια που μοιάζουν	20	15	75%	5	25%	0	0%
59. Έχει δυσκολία να ζωγραφίζει εικόνες όπως ένα αυτοκίνητο, ένα σπίτι	20	14	70%	4	20%	2	10%
60. Έχει δυσκολία στο να συναρμολογεί πάζλ	20	13	65%	5	25%	2	10%

Γράφημα 5

Στις ερωτήσεις που αφορούν τις δυσκολίες των παιδιών στη μνήμη επικράτησαν οι απαντήσεις «δεν ταιριάζει» και «ταιριάζει μερικές φορές» ενώ η απάντηση «ταιριάζει» κυμάνθηκε σε ποσοστά 0-15%, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Στην πρώτη ερώτηση που αφορά την δυσκολία στο να θυμάται πληροφορίες σχετικά με προσωπικά δεδομένα,

όπως η ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση του σπιτιού, οι απαντήσεις που κυριάρχησαν είναι αυτές του δεν ταιριάζει με ποσοστό 40% και ταιριάζει μερικές φορές με ποσοστό 50%. Έπειτα στην επόμενη ερώτηση που αφορά τη δυσκολία να θυμάται τα ονόματα άλλων ανθρώπων (π.χ. το όνομα του δασκάλου, των συμμαθητών) το μεγαλύτερο ποσοστό 70% του πληθυσμού απάντησε πως δεν ταιριάζει, ενώ αμέσως μετά το 20% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές. Στην συνέχεια η ερώτηση που αφορά τη δυσκολία να θυμάται τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών και των εποχών το 50% απάντησε πως δεν ταιριάζει ενώ ακολούθησαν οι απαντήσεις ταιριάζει μερικές φορές και ταιριάζει με ποσοστά 35 και 15% αντίστοιχα. Στην δυσκολία να θυμάται μη προσωπικά γεγονότα που έμαθε στο σχολείο (π.χ. ιστορικά γεγονότα, χημικοί τύποι κ.ά.) το 40% των ατόμων απάντησε πως δεν ταιριάζει ενώ το 60% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές, στο 0% παρέμεινε η απάντηση ταιριάζει. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να θυμάται τι έχει συμβεί πρόσφατα, όπως ποιος τηλεφώνησε, ή τι έφαγε πριν λίγες ώρες κ.ά. το 65% απάντησε πως δεν ταιριάζει στο παιδί τους, το 25% πως ταιριάζει μερικές φορές ενώ το 10% ότι ταιριάζει. Δυσκολία στο να θυμούνται γεγονότα που συνέβησαν λίγο καιρό πριν, όπως το τι συνέβη σε μια εκδρομή, τι χριστουγεννιάτικα δώρα πήρε κ.ά. ανέφερε μόνο το 5%, ενώ το 75% ανέφερε πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει με την περίπτωση τους και το υπόλοιπο 20% πως ταιριάζει μερικές φορές. Όσον αφορά τη δυσκολία στο να θυμούνται πού βάζουν τα πράγματα 50% του πληθυσμού απάντησε δεν ταιριάζει και 50% πως ταιριάζει μερικές φορές. Στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολία να θυμάται ραντεβού με τους συμμαθητές ή τι εργασίες έχει να κάνει το 65% απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει με την περίπτωση του παιδιού τους, το 30% πως ταιριάζει μερικές φορές και μόλις το 5% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Το 35% του πληθυσμού απάντησε δεν ταιριάζει, το 55% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 10% ότι ταιριάζει στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να μαθαίνει ρίμες, τραγούδια, πίνακες πολλαπλασιασμού κ.ά. απ' έξω. Στην δυσκολία να θυμάται μακροσκελείς ή σύνθετες οδηγίες υπερτέρησε η απάντηση ταιριάζει μερικές φορές με ποσοστό 65%, 25% επέλεξε την απάντηση δεν ταιριάζει και μόλις το 10% ότι ταιριάζει. Στην τελευταία ερώτηση του τομέα για την δυσκολία να κατακτά καινούριες δεξιότητες, όπως τους κανόνες ενός καινούριου παιχνιδιού ή αθλήματος το 70% του πληθυσμού απάντησε πως δεν ταιριάζει και το υπόλοιπο 30% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές.

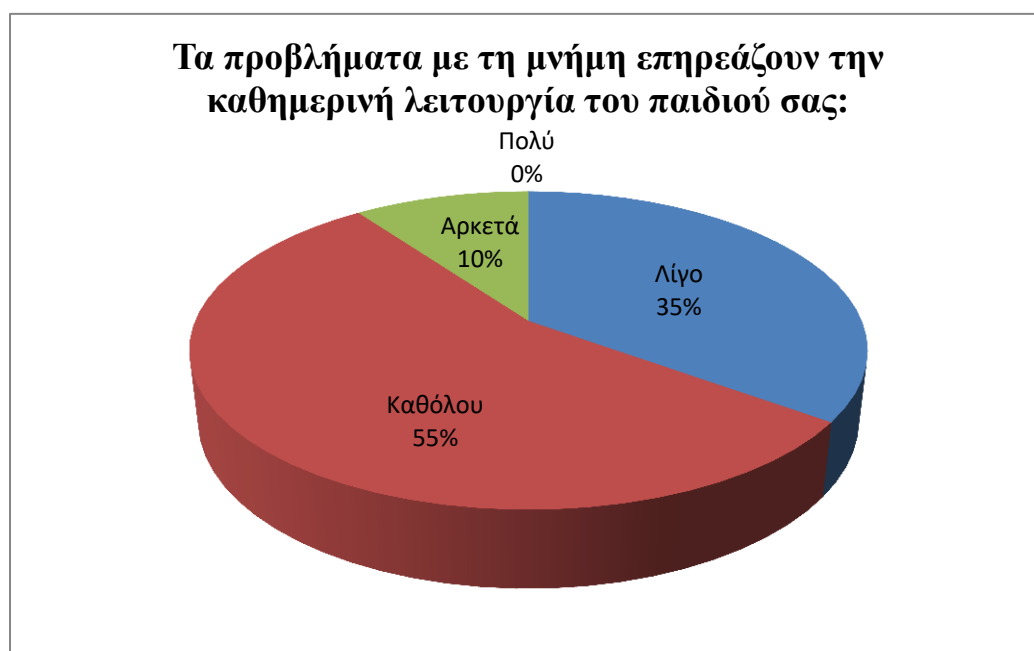
Πίνακας 6

ΜΝΗΜΗ: η ικανότητα του παιδιού να θυμάται γεγονότα ή εμπειρίες που έχει ζήσει:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
61. Έχει δυσκολία να θυμάται πληροφορίες σχετικά με προσωπικά δεδομένα, όπως η ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση του σπιτιού	20	8	40%	10	50%	2	10%
62. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα άλλων ανθρώπων (π.χ. το όνομα του δασκάλου, των συμμαθητών)	20	14	70%	4	20%	2	10%
63. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών και των εποχών	20	10	50%	7	35%	3	15%
64. Έχει δυσκολία να θυμάται μη προσωπικά γεγονότα που έμαθε στο σχολείο (π.χ. ιστορικά γεγονότα, χημικοί τύποι κ.ά.)	20	8	40%	12	60%		0%
65. Έχει δυσκολία να θυμάται τι έχει συμβεί πρόσφατα, όπως ποιος τηλεφώνησε, ή τι έφαγε πριν λίγες ώρες κ.ά.	20	13	65%	5	25%	2	10%
66. Έχει δυσκολία να θυμάται γεγονότα που συνέβησαν λίγο καιρό πριν, όπως το τι συνέβη σε μια εκδρομή, τι χριστουγεννιάτικα δώρα πήρε κ.ά.	20	15	75%	4	20%	1	5%

67. Έχει δυσκολία να θυμάται που βάζει πράγματα	20	10	50%	10	50%		0%
68. Έχει δυσκολία να θυμάται ραντεβού με τους συμμαθητές ή τι εργασίες έχει να κάνει	20	13	65%	6	30%	1	5%
69. Έχει δυσκολία να μαθαίνει ρίμες, τραγούδια, πίνακες πολλαπλασιασμού κ.ά. απ' έξω	20	7	35%	11	55%	2	10%
70. Έχει δυσκολία να θυμάται μακροσκελείς ή σύνθετες οδηγίες	20	5	25%	13	65%	2	10%
71. Έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες δεξιότητες, όπως τους κανόνες ενός καινούριου παιχνιδιού ή αθλήματος	20	14	70%	6	30%		0%

Συνολικά ανέφεραν πως τα προβλήματα με την μνήμη επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού τους καθόλου κατά 35%, λίγο κατά 55%, αρκετά κατά 10% και καθόλου κατά 0%.

Γράφημα 6

Ο επόμενος τομέας ερωτήσεων αφορά την κατανόηση της ομιλούμενης γλώσσας, τον εκφραστικό λόγο και την λεκτική επικοινωνία. Ξεκινώντας από την κατανόηση της ομιλούμενης γλώσσας όπως φαίνεται και στον πίνακα 7.1 οι απαντήσεις που κυριάρχησαν ήταν αυτές του δεν ταιριάζει και ταιριάζει μερικές φορές. Συγκεκριμένα δυσκολία στο να κατανοεί εξηγήσεις και οδηγίες το παιδί το 45% ανέφερε πως δεν ταιριάζει, το 50% πως ταιριάζει μερικές φορές και το υπόλοιπο 5% πως ταιριάζει. Στη συνέχεια στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να ακολουθεί και να κατανοεί ιστορίες που διαβάζονται δυνατά το 55% απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 40% ότι ταιριάζει μερικές φορές ενώ στο 5% παρέμεινε η απάντηση ταιριάζει. Η δυσκολία στο να αντιλαμβάνεται το παιδί τι λένε οι άλλοι άνθρωποι (συχνά λέει "τι;", "τι εννοείς;"), σύμφωνα με τις απαντήσεις, δεν ταιριάζει στο 45%,

ταιριάζει μερικές φορές στο 40% και ταιριάζει στο 15%. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την δυσκολία με τις αφηρημένες έννοιες, όπως μεθαύριο, το 40% απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 50% πως ταιριάζει μερικές φορές και το 10% πως ταιριάζει. Τέλος στην ερώτηση αν το παιδί τείνει να παρερμηνεύει ό,τι έχει ειπωθεί, το 60% απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 25% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές και το 15% απάντησε πως ταιριάζει στην περίπτωση του παιδιού τους.

Πίνακας 7.1

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: η ικανότητα του παιδιού να κατανοεί την γλώσσα και την ομιλία:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
72. Έχει δυσκολία να κατανοεί εξηγήσεις και οδηγίες	20	9	45%	10	50%	1	5%
73. Έχει δυσκολία να ακολουθεί και να κατανοεί ιστορίες που διαβάζονται δυνατά	20	11	55%	8	40%	1	5%
74. Έχει δυσκολία να αντιλαμβάνεται τι λένε οι άλλοι άνθρωποι (συχνά λέει "τι;", "τι εννοείς;")	20	9	45%	8	40%	3	15%
75. Έχει δυσκολία με τις αφηρημένες έννοιες όπως "μεθαύριο", "στη σωστή σειρά"	20	8	40%	10	50%	2	10%
76. Τείνει να παρερμηνεύει ό,τι έχει ειπωθεί	20	12	60%	5	25%	3	15%

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν τον εκφραστικό λόγο, την ικανότητα δηλαδή του παιδιού για γλωσσική έκφραση και προφορά των λέξεων. Σε όλες αυτές τις ερωτήσεις, τα μεγαλύτερα ποσοστά των απαντήσεων συγκέντρωσε το δεν ταιριάζει. Πιο συγκεκριμένα στο αν είναι αβέβαιος/η όσον αφορά ομιλητικούς ήχους και τείνει να αρθρώνει λανθασμένα λέξεις το 75% των ατόμων απάντησε πως δεν ταιριάζει, και το υπόλοιπο 25% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές. Δυσκολία του παιδιού να μαθαίνει τα ονόματα από τα χρώματα, τα γράμματα, τους ανθρώπους κ.ά. κατά το ποσοστό του 70% απαντήθηκε πως δεν ταιριάζει στις περιπτώσεις μας και κατά το ποσοστό της τάξεως του 30% απαντήθηκε πως ταιριάζει μερικές φορές. Στη συνέχεια, στο αν έχει δυσκολία στην εύρεση λέξεων ή την επεξήγηση σε άλλους ανθρώπους, λέγοντας "το, το, το.." το 60% απάντησε πως δεν ταιριάζει και το 40% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Στο αν έχει την τάση να θυμάται λέξεις λανθασμένα, π.χ. λέει κεφαλόπονος αντί πονοκέφαλος, το 70% του πληθυσμού απάντησε πως δεν ταιριάζει και το 30% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Τα ίδια ποσοστά διατηρήθηκαν και στην επόμενη ερώτηση για το αν έχει δυσκολία να εξηγήει τι θέλει. Στις παραπάνω ερωτήσεις η απάντηση ταιριάζει παρέμεινε στο 0%. Έπειτα στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να μιλάει με ευχέρεια χωρίς διαλείμματα το 70% απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 25% πως ταιριάζει μερικές φορές και μόλις το 5% ότι ταιριάζει. Στο αν έχει δυσκολία να εκφράζεται με ολόκληρες προτάσεις, γραμματικά σωστές προτάσεις, ή παραποιεί λέξεις οι γονείς απάντησαν πως δεν ταιριάζει στο 60% των περιπτώσεων, ότι ταιριάζει μερικές φορές στο 30% των περιπτώσεων και ότι ταιριάζει στο 10%. Η λανθασμένη προφορά συγκεκριμένων ήχων (ψεύδισμα, δυσκολία στην προφορά του ήχου ρ, ρινική ομιλία κ.ά.) φαίνεται να μην ταιριάζει στο 70% των

περιπτώσεων ενώ το 30% του ποσοστού μοιράζονται ισότιμα οι απαντήσεις ταιριάζει μερικές φορές (15%) και ταιριάζει (15%). Δυσκολία στη προφορά σύνθετων λέξεων όπως "ηλεκτρικός", "τρακτέρ" δεν ταιριάζει στο 85% των περιπτώσεων, ταιριάζει μερικές φορές στο 10%, και ταιριάζει στο 5% αυτών. Η βραχνή φωνή είναι χαρακτηριστικό στο 10% των περιπτώσεων, δεν ταιριάζει στο 60%, ενώ ταιριάζει μερικές φορές στο 30%. Το 80% των γονέων απάντησαν πως το παιδί τους δεν τραυλίζει, το 5% ότι τραυλίζει μερικές φορές και το 15% ότι τραυλίζει. Στην ερώτηση αν το παιδί μιλάει τόσο γρήγορα που είναι δύσκολο να καταλάβουν τι λέει το 85% του πληθυσμού απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 10% ότι ταιριάζει μερικές φορές και μόλις το 5% ότι ταιριάζει. Τέλος στην ερώτηση αν το παιδί έχει συγκεχυμένο λόγο το 75% των περιπτώσεων ανέφερε πως δεν ταιριάζει, το 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 10% ότι ταιριάζει.

Πίνακας 7.2

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ: η ικανότητα του παιδιού για γλωσσική έκφραση και προφορά των λέξεων:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
77. Είναι αβέβαιος/η όσον αφορά ομιλητικούς ήχους και τείνει να αρθρώνει λανθασμένα λέξεις	20	15	75%	5	25%		0%
78. Έχει δυσκολία να μαθαίνει τα ονόματα από τα χρώματα, τα γράμματα, τους ανθρώπους κ.ά.	20	14	70%	6	30%		0%
79. Έχει δυσκολία στην εύρεση λέξεων ή την επεξήγηση σε άλλους ανθρώπους, λέγοντας "το, το, το.."	20	12	60%	8	40%		0%
80. Έχει την τάση να θυμάται λέξεις λανθασμένα π.χ. λέει κεφαλόπονος αντί πονοκέφαλος	20	14	70%	6	30%		0%
81. Έχει δυσκολία να εξηγήει τι θέλει	20	14	70%	6	30%		0%
82. Έχει δυσκολία να μιλάει με ευχέρεια χωρίς διαλείμματα	20	14	70%	5	25%	1	5%
83. Έχει δυσκολία να εκφράζεται με ολόκληρες προτάσεις, γραμματικά σωστές προτάσεις, ή παραποιεί λέξεις	20	12	60%	6	30%	2	10%
84. Προφέρει λανθασμένα συγκεκριμένους ήχους (ψεύδισμα, δυσκολία στην προφορά του ήχου ρ, ρινική ομιλία κ.ά.)	20	14	70%	3	15%	3	15%
85. Δυσκολεύεται να προφέρει σύνθετες λέξεις όπως "ηλεκτρικός", "τρακτέρ"	20	17	85%	2	10%	1	5%
86. Έχει βραχνή φωνή	20	12	60%	6	30%	2	10%
87. Τραυλίζει	20	16	80%	1	5%	3	15%
88. Μιλάει τόσο γρήγορα που είναι δύσκολο να καταλάβετε τι λέει	20	17	85%	2	10%	1	5%
89. Έχει συγκεχυμένο λόγο	20	15	75%	3	15%	2	10%

Η τελευταία κατηγορία ερωτήσεων του τομέα αυτού αφορά την λεκτική επικοινωνία την ικανότητα δηλαδή του παιδιού να χειρίζεται τη γλώσσα και να επικοινωνεί με τους άλλους. Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνει η κατηγορία και οι απαντήσεις των ερωτηθέντων όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα 7.3 είναι οι ακόλουθες. Ξεκινώντας με το αν το παιδί έχει δυσκολία να περιγράψει περιστάσεις ή εμπειρίες που έχει ζήσει με τρόπο ώστε να τον/την καταλαβαίνει ο συνομιλητής του (π.χ. τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια των διακοπών) το 40% των γονέων απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει με την περίπτωση του παιδιού τους, το 55% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 5% ότι ταιριάζει. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να παρακολουθεί τα λεγόμενα του άλλου το 70% απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 20% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 10% ότι ταιριάζει. Τέλος δυσκολία του παιδιού να συμμετέχει σε συζήτηση π.χ. πρόβλημα από το να μεταβεί στη θέση του ακροατή σε αυτήν του ομιλητή το 60% ανέφερε πως δεν ταιριάζει, το 30% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 10% ότι ταιριάζει.

Πίνακας 7.3

ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: η ικανότητα του παιδιού να χειρίζεται τη γλώσσα και να επικοινωνεί με τους άλλους:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
90. Έχει δυσκολία να περιγράψει περιστάσεις ή εμπειρίες που έχει ζήσει με τρόπο ώστε να τον/την καταλαβαίνει ο συνομιλητής του (π.χ. τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια των διακοπών)	20	8	40%	11	55%	1	5%
91. Έχει δυσκολία να παρακολουθεί τα λεγόμενα του άλλου	20	14	70%	4	20%	2	10%
92. Έχει δυσκολία να συμμετέχει σε συζήτηση π.χ. πρόβλημα από το να μεταβεί στη θέση του ακροατή σε αυτήν του ομιλητή	20	12	60%	6	30%	2	10%

Συνολικά όπως αναπαριστάται στο παρακάτω γράφημα (7) τα προβλήματα σχετικά με την κατανόηση της γλώσσας, τη χρήση της γλώσσας ή την προφορική επικοινωνία επηρεάζουν τη καθημερινή λειτουργία του παιδιού κατά 50% καθόλου, κατά 45% λίγο και κατά 5% αρκετά.

Γράφημα 7

Οι 3 παρακάτω πίνακες 8.1, 8.2, 8.3 περιλαμβάνουν τα αποτελέσματα των ερωτήσεων που αφορούν τον τομέα της κατάκτησης ακαδημαϊκών δεξιοτήτων στον οποίο επισημαίνεται πως πρέπει να απαντήσουν μόνο τα άτομα που αναφέρονται σε παιδιά μεγαλύτερα των 8 ετών. Έτσι τα άτομα που απαντούν είναι 17 και όχι 20.

Ο πρώτος πίνακας 8.1 περιλαμβάνει τους υποτομείς της ανάγνωσης, της γραφής και της αριθμητικής. Ξεκινώντας από το αν η κατάκτηση αναγνωστικών ικανοτήτων είναι πιο δύσκολη από την αναμενόμενη, δεδομένης της ικανότητάς του να μαθαίνει άλλα πράγματα, το 41% των ερωτηθέντων απάντησαν πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει στην περίπτωση του παιδιού τους, το 18% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 41% ότι ταιριάζει. Ακολουθώντας στην ερώτηση που αφορά την δυσκολία κατανόησης αυτών που διαβάζει από 35% συγκέντρωσαν οι απαντήσεις δεν ταιριάζει και ταιριάζει μερικές φορές και 29% συγκέντρωσε η απάντηση ταιριάζει. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολίες να διαβάζει δυνατά με κανονική ταχύτητα (διαβάζει πολύ αργά, πολύ γρήγορα, ή αποτυγχάνει να διαβάζει με ευχέρεια) το μεγαλύτερο ποσοστό 41% συγκέντρωσε η απάντηση ταιριάζει, ακολούθησαν οι απαντήσεις ταιριάζει μερικές φορές και δεν ταιριάζει με 29%. Παρακάτω στο αν δεν του/της αρέσει να διαβάζει (π.χ. αποφεύγει να διαβάζει βιβλία) το 47% απάντησε πως ταιριάζει στην περίπτωση του παιδιού, το 35% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 18% μόνο ότι δεν ταιριάζει. Όσον αφορά το αν μαντεύει όταν διαβάζει το 41% απάντησε πως ταιριάζει ενώ από 29% συγκέντρωσαν οι άλλες δύο απαντήσεις δεν ταιριάζει και ταιριάζει μερικές φορές. Δυσκολία στην ορθογραφία φαίνεται να έχει το 29% των περιπτώσεων (ταιριάζει), το 24% φαίνεται να μην έχει δυσκολίες (δεν ταιριάζει) ενώ το υπόλοιπο 47% ταιριάζει μερικές φορές. Οι δυσκολίες με το σχήμα των γραμμάτων και με το να γράφει τακτοποιημένα ταιριάζουν σύμφωνα με τις απαντήσεις στο 24% των παιδιών, στο 41% ταιριάζουν μερικές φορές ενώ στο 35% δεν ταιριάζουν. Δυσκολίες στο να αποκτήσει συγκεκριμένο τρόπο γραφής έχει το 24% των παιδιών, το 47% δεν έχει τέτοιου είδους δυσκολίες και το 29% ταιριάζει μερικές φορές. Στις

δυσκολίες να κατακτούν βασικές μαθηματικές έννοιες (πρόσθεση, αφαίρεση, συν, πλην) το μεγαλύτερο ποσοστό 59% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές, το 29% απάντησε πως δεν ταιριάζει και το 12% ότι ταιριάζει. Έπειτα στην ερώτηση αν τι παιδί έχει δυσκολίες στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων που του δίνονται γραπτά το μεγαλύτερο ποσοστό (53%) απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές, το 41% απάντησε πως δεν ταιριάζει και το 6% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Οι δυσκολίες στην εφαρμογή ποικίλων μαθηματικών κανόνων ταιριάζουν στο 12% των παιδιών, ταιριάζουν μερικές φορές στο 47% και δεν ταιριάζουν στο 41%. Οι δυσκολίες στην εκμάθηση προπαίδειας ταιριάζουν στο 18% των παιδιών, ταιριάζουν μερικές φορές στο 53% και δεν ταιριάζουν στο 29%. Τέλος στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολίες στη μαθηματική σκέψη το 24% απάντησε πως δεν ταιριάζει στην περιγραφή του παιδιού, το 65% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 12% ότι ταιριάζει απόλυτα.

Πίνακας 8.1

ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΓΡΑΦΗ, ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
93. Η κατάκτηση αναγνωστικών ικανοτήτων είναι πιο δύσκολη από την αναμενόμενη, δεδομένης της ικανότητάς του να μαθαίνει άλλα πράγματα	17	7	41%	3	18%	7	41%
94. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κάτι που διαβάζει	17	6	35%	6	35%	5	29%
95. Έχει δυσκολίες να διαβάζει δυνατά με κανονική ταχύτητα (διαβάζει πολύ αργά, πολύ γρήγορα, ή αποτυγχάνει να διαβάζει με ευχέρεια)	17	5	29%	5	29%	7	41%
96. Δεν του/της αρέσει να διαβάζει (π.χ. αποφεύγει να διαβάζει βιβλία)	17	3	18%	6	35%	8	47%
97. Μαντεύει όταν διαβάζει	17	5	29%	5	29%	7	41%
98. Έχει δυσκολία στην ορθογραφία	17	4	24%	8	47%	5	29%
99. Έχει δυσκολίες με το σχήμα των γραμμάτων και με το να γράφει τακτοποιημένα	17	6	35%	7	41%	4	24%
100. Έχει δυσκολίες να αποκτήσει συγκεκριμένο τρόπο γραφής	17	8	47%	5	29%	4	24%
101. Έχει δυσκολίες να κατακτά βασικές μαθηματικές έννοιες (πρόσθεση, αφαίρεση, συν, πλην)	17	5	29%	10	59%	2	12%
102. Έχει δυσκολίες στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων που του δίνονται γραπτά	17	7	41%	9	53%	1	6%
103. Έχει δυσκολίες στην εφαρμογή ποικίλων μαθηματικών κανόνων	17	7	41%	8	47%	2	12%
104. Έχει δυσκολίες στην εκμάθηση προπαίδειας	17	5	29%	9	53%	3	18%
105. Έχει δυσκολίες στη μαθηματική σκέψη	17	4	24%	11	65%	2	12%

Ο δεύτερος πίνακας του τομέα κατάκτησης ακαδημαϊκών δεξιοτήτων περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν τη μάθηση νέων πραγμάτων και την εφαρμογή τους στη σχολική

γνώση. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα 8.2, οι απαντήσεις που υπερτερούν είναι αυτές του δεν ταιριάζει και ταιριάζει μερικές φορές. Πιο συγκεκριμένα στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολίες να κατανοεί προφορικές οδηγίες το 53% των γονέων δήλωσε πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει στην περίπτωση του παιδιού τους, το 41% πως ταιριάζει μερικές φορές και το 6% μόνο πως ταιριάζει. Στο αν έχει δυσκολίες να κατανοεί ή να χρησιμοποιεί αφηρημένες έννοιες, π.χ. όρους που σχετίζονται με το μέγεθος, τον όγκο, το χώρο, το 35% δήλωσε πως δεν ταιριάζει, το 59% πως ταιριάζει μερικές φορές και το 6% πως ταιριάζει απόλυτα. Στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε συζητήσεις με άλλα παιδιά το 65% των γονέων απάντησε πως δεν ταιριάζει, το 29% πως ταιριάζει μερικές φορές και μόλις το 6% πως ταιριάζει. Ακολούθως στο αν το παιδί έχει δυσκολίες να μαθαίνει δεδομένα ή να κατακτά γνώσεις σχετικές με τον περιβάλλοντα χώρο, για παράδειγμα, επιστημονικά θέματα στο σχολείο, γεγονότα για τη χώρα του/της, ή για το πώς λειτουργούν τα πράγματα κ.ά. το 41% των ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν ταιριάζει, το 53% πως ταιριάζει μερικές φορές και πάλι το 6% πως ταιριάζει. Παρακάτω στην ερώτηση αν το παιδί έχει εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα οι γονείς σε ποσοστό 41% απάντησαν πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει, σε ποσοστό 24% πως ταιριάζει μερικές φορές και σε ποσοστό 35% πως ταιριάζει. Όσον αφορά το αν είναι καλός/ή σε καλλιτεχνικά ή πρακτικά θέματα (να παίζει μουσικό όργανο, να σχεδιάζει, να ζωγραφίζει, να κατασκευάζει) το 53% απάντησε πως δεν ταιριάζει στην περιγραφή του παιδιού τους, το 29% πως ταιριάζει μερικές φορές και το 18% πως ταιριάζει.

Πίνακας 8.2

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΝΕΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
106. Έχει δυσκολίες να κατανοεί προφορικές οδηγίες	17	9	53%	7	41%	1	6%
107. Έχει δυσκολίες να κατανοεί ή να χρησιμοποιεί αφηρημένες έννοιες π.χ. όρους που σχετίζονται με το μέγεθος, τον όγκο, το χώρο	17	6	35%	10	59%	1	6%
108. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε συζητήσεις με άλλα παιδιά	17	11	65%	5	29%	1	6%
109. Έχει δυσκολίες να μαθαίνει δεδομένα ή να κατακτά γνώσεις σχετικές με τον περιβάλλοντα χώρο, για παράδειγμα, επιστημονικά θέματα στο σχολείο, γεγονότα για τη χώρα του/της, ή για το πώς λειτουργούν τα πράγματα κ.ά.	17	7	41%	9	53%	1	6%
110. Έχει εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα	17	7	41%	4	24%	6	35%
111. Είναι καλός/ή σε καλλιτεχνικά ή πρακτικά θέματα (να παίζει μουσικό όργανο, να σχεδιάζει, να ζωγραφίζει, να κατασκευάζει)	17	9	53%	5	29%	3	18%

Ο παρακάτω πίνακας 8.3 πραγματεύεται την επίλυση προβλημάτων στο σχολείο και προσέγγιση καινούργιων μαθησιακών συνθηκών. Συγκεκριμένα στην πρώτη ερώτηση που αφορά το αν το παιδί έχει δυσκολίες να σχεδιάζει και να οργανώνει δραστηριότητες το 53% των ερωτηθέντων απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει με την περιγραφή του παιδιού τους, το 41% πως ταιριάζει μερικές φορές και το 6% πως ταιριάζει. Η δυσκολία στην αλλαγή πλάνου ή στρατηγικών όταν αυτό απαιτείται (π.χ. όταν η αρχική προσέγγιση αποτυγχάνει)

φαίνεται να μην ταιριάζει 71% των παιδιών, ενώ το υπόλοιπο 29% απάντησε πως ταιριάζει μερικές φορές. Στη συνέχεια το 53% των γονέων απάντησε πως το παιδί δεν έχει δυσκολίες στην κατανόηση εξηγήσεων και στην ακολουθία εντολών που δίνονται από ενήλικες, το 41% πως έχει μερικές φορές και το 6% πως έχει. Οι δυσκολίες στην επίλυση αφηρημένων εννοιών δήλωσαν πως δεν ταιριάζουν στην περιγραφή του παιδιού τους το 18% των γονέων, 65% πως ταιριάζουν μερικές φορές και 18% πως ταιριάζουν. Στη συνέχεια στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολίες να συνεχίζει και να ολοκληρώνει έργα και συχνά τα αφήνει μισοτελειωμένα από 47% συγκέντρωσαν οι απαντήσεις δεν ταιριάζει και ταιριάζει μερικές φορές ενώ το υπόλοιπο 6% απάντησε πως ταιριάζει. Το 35% των γονέων δήλωσε πως η περιγραφή ότι δεν έχει κίνητρο για τις σχολικές εργασίες ή συγκρίσιμες μαθησιακές συνθήκες που απαιτούν γνωστική προσπάθεια, ταιριάζει στο παιδί τους, το 24% ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 41% ότι ταιριάζει απόλυτα. Η εκμάθηση χαρακτηρίζεται αργή και κοπιώδης στο 24% των παιδιών, στο 35% δεν χαρακτηρίζεται έτσι ενώ στο υπόλοιπο 41% χαρακτηρίζεται μερικές φορές. Το 65% των γονέων δήλωσε πως το παιδί τους δεν κάνει πράγματα υπερβολικά γρήγορα, βιαστικά, ή βεβιασμένα, το 29% πως κάτι τέτοιο συμβαίνει μερικές φορές και το 6% πως συμβαίνει. Στην ερώτηση αν το παιδί δεν αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, χρειάζεται αρκετή επιτήρηση το 82% των γονέων απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει και το υπόλοιπο 18% ότι συμβαίνει μερικές φορές. Τέλος στο αν χρειάζεται αρκετή υποστήριξη, θέλει να γνωρίζει τότε τα πηγαίνει καλά, το 47% απάντησε πως δεν ισχύει κάτι τέτοιο, το 41% ότι ισχύει μερικές φορές και το 12% ότι ισχύει γενικά.

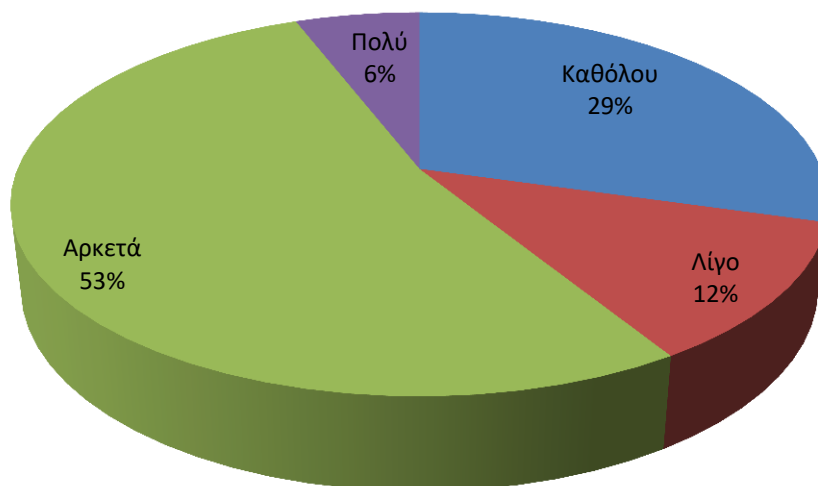
Πίνακας 8.3

ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
112. Έχει δυσκολίες να σχεδιάζει και να οργανώνει δραστηριότητες	17	9	53%	7	41%	1	6%
113. Έχει δυσκολία στην αλλαγή πλάνου ή στρατηγικών όταν αυτό απαιτείται (π.χ. όταν η αρχική προσέγγιση αποτυγχάνει)	17	12	71%	5	29%		0%
114. Έχει δυσκολίες στην κατανόηση εξηγήσεων και στην ακολουθία εντολών που δίνονται από ενήλικες	17	9	53%	7	41%	1	6%
115. Έχει δυσκολίες στην επίλυση αφηρημένων εννοιών	17	3	18%	11	65%	3	18%
116. Έχει δυσκολίες να συνεχίζει και να ολοκληρώνει έργα, συχνά τα αφήνει μισοτελειωμένα	17	8	47%	8	47%	1	6%
117. Δεν έχει κίνητρο για τις σχολικές εργασίες ή συγκρίσιμες μαθησιακές συνθήκες που απαιτούν γνωστική προσπάθεια	17	6	35%	4	24%	7	41%
118. Η εκμάθηση χαρακτηρίζεται αργή και κοπιώδης	17	6	35%	7	41%	4	24%
119. Κάνει πράγματα υπερβολικά γρήγορα, βιαστικά, ή βεβιασμένα	17	11	65%	5	29%	1	6%
120. Δεν αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, χρειάζεται αρκετή επιτήρηση	17	14	82%	3	18%		0%

Γράφημα 8

Παρατηρώντας τον τομέα των ακαδημαϊκών ικανοτήτων συνολικά, στην ερώτηση αν τα ακαδημαϊκά προβλήματα ή η μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού τους, το 29% των γονέων απάντησε καθόλου, το 12% απάντησε λίγο, το 53% αρκετά και το 6% πολύ.

Τα ακαδημαϊκά προβλήματα ή οι μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η στατιστική ανάλυση των κοινωνικών δεξιοτήτων: η ικανότητα του παιδιού να συμμετέχει σε κοινωνικές περιστάσεις και να αλληλεπιδρά με τους άλλους. Στην πρώτη ερώτηση που αφορά την κατανόηση των κοινωνικών συνθημάτων το 85% των γονέων απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία σε αυτό το κομμάτι, το 2% απάντησε ότι υπάρχει ορισμένες φορές ενώ μόλις το 1% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία. Στην κατανόηση των συναισθημάτων το 80% των γονέων απάντησε ότι δεν εμφανίζεται κάποια δυσκολία, το 15% απάντησε ότι εμφανίζεται δυσκολία μερικές φορές και το 1% ότι υπάρχει δυσκολία στην κατανόηση των συναισθημάτων. Στην τρίτη ερώτηση που αφορά την δυσκολία στην ανταπόκριση των άλλων ανθρώπων το 75% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία ενώ το 25% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία μερικές φορές. Στην παρακάτω ερώτηση που αφορά τη δυσκολία στο να εκφράζει προφορικά τα συναισθήματα του όταν νιώθει βαρεμάρα, μοναξιά κ.α. το 80% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία, το 15% απάντησε ότι υπάρχει ορισμένες φορές και το 5% απάντησε ότι παρατηρείται δυσκολία. Όσον αφορά τη φωνή, αν είναι μονότονη ή περιέργη το 80% απάντησε ότι δεν παρατηρείται τέτοια κατάσταση, το 15% απάντησε ότι η φωνή μερικές φορές μπορεί να παρουσιάζεται με

αυτόν τον τρόπο και το 5% απάντησε ότι η φωνή είναι είτε μονότονη, είτε περίεργη. Στην επόμενη ερώτηση το 80% των γονέων απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία στην έκφραση των συναισθημάτων και τον αντιδράσεων μέσω εκφράσεων του προσώπου ή της γλώσσας του σώματος, το 10% απάντησε ότι υπάρχει μερικές φορές και το 10% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία. Στην ερώτηση που αφορά τον παλιμοδίτικο στιλ το 90% των γονέων παρατήρησε ότι δεν παρουσιάζεται κάτι τέτοιο, ενώ μόλις το 10% απάντησε ότι παρατηρείται μερικές φορές. Στη συνέχεια οι γονείς ρωτήθηκαν αν υπάρχει δυσκολία στη συμπεριφορά που αναμένεται από τους συμμαθητές του/της με το 95% να απαντά ότι δεν υπάρχει καμία δυσκολία ενώ το 5% να απαντά ότι υπάρχει μερικές φορές. Στην ερώτηση για αν υπάρχει δυσκολία να διαπιστώνει πως να συμπεριφέρεται σε κοινωνικές καταστάσεις το 75% απάντησε ότι δεν υπάρχει κάποια δυσκολία και το 25% ότι υπάρχει δυσκολία ορισμένες φορές. Στην επόμενη ερώτηση το 70% απάντησε ότι δεν θεωρείται διαφορετικός, περίεργος ή εγωκεντρικός από τους συμμαθητές του, το 20% απάντησε ότι θεωρείται μερικές φορές και το 10% απάντησε ότι είναι μία κατάσταση που συμβαίνει. Στην ερώτηση με θέμα αν το παιδί γελοιοποιείται ακούσια κάνοντας του γονείς του να ντρέπονται ή τους συμμαθητές του να γελάνε το το 75% απάντησε ότι δεν παρατηρείται μία τέτοια κατάσταση, το 20% απάντησε ότι παρατηρείται μερικές φορές και το 5% ότι παρουσιάζεται αυτή η κατάσταση. Στην συνέχεια οι γονείς απάντησαν στο ερώτημα αν συχνά μοιάζει να στερείται κοινής λογικής και αν έχει φτωχή αίσθηση του χιούμορ. Συγκεκριμένα και στις δυο ερωτήσεις το 90% απάντησε ότι το παιδί τους δεν παρουσιάζει αυτή την εικόνα ενώ το 10% απάντησε ότι αυτή η εικόνα υπάρχει μερικές φορές. Στην ερώτηση αν του ξεφεύγουν συχνά κοινωνικά ακατάλληλα σχόλια το 80% απάντησε ότι δεν παρουσιάζεται κάποια δυσκολία και το 20% ότι ορισμένες φορές υπάρχει δυσκολία σε αυτό. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να κατανοεί κανόνες και απαγορεύσεις το 70% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία, το 25% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία μερικές φορές και το 5% ότι υπάρχει δυσκολία. Παράλληλα στην ερώτηση αν συχνά καβγαδίζει με συνομηλίκους και αν έχει δυσκολία να κατανοεί και να σέβεται τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων το 70% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία και το 30% ότι υπάρχει δυσκολία μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση το 80% των γονέων απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία στις ομαδικές δραστηριότητες ή αθλήματα, το 15% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία μερικές φορές και το 5% ότι υπάρχει δυσκολία σε αυτό. Στην δημιουργία καινούργιων φίλων το 75% απάντησε ότι δεν έχει δυσκολία, το 20% απάντησε ότι έχει δυσκολία μερικές φορές και το 5% απάντησε ότι παρουσιάζεται δυσκολία. Όσον αφορά την φτωχή αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους το 70% απάντησε ότι υπάρχει πρόβλημα στη αλληλεπίδραση, το 25% ότι υπάρχει μερικές φορές και το 5% ότι παρουσιάζεται δυσκολία. Επίσης το 70% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυσκολία συμμετοχής σε ομαδικές δραστηριότητες, το 20% απάντησε ότι υπάρχει μερικές φορές και μόνο το 10% απάντησε ότι υπάρχει δυσκολία. Στην ερώτηση αν τον δέχονται τα υπόλοιπα παιδιά να παίζει μαζί τους το 70% απάντησε ότι τον δέχονται, το 25% ότι τον δέχονται μερικές φορές και το 5% ότι δεν τον δέχονται. Στην συνέχεια οι γονείς απάντησαν στη ερώτηση αν δείχνει αδιαφορία για σωματική επαφή όπως οι αγκαλιές με το 65% να απαντά ότι δεν δείχνει αδιαφορία, το 30% ότι δείχνει μερικές φορές και το 5% ότι είναι αδιάφορος στη σωματική επαφή. Στην επόμενη ερώτηση με θέμα αν έχει ένα ή σχετικά λίγα ενδιαφέροντα που καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο και περιορίζουν τις σχέσεις του με την οικογένεια και τους φίλους το 70% απάντησε ότι δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το 15% απάντησε ότι συμβαίνει μερικές φορές και το 15% απάντησε ότι συμβαίνει. Επίσης το 25% απάντησε ότι μερικές φορές επαναλαμβάνει ή κολλάει σε προφανείς συμπεριφορές ή δραστηριότητες χωρίς νόημα, ενώ το 75% απάντησε ότι δεν υπάρχει τέτοια δυσκολία. Στην προτελευταία ερώτηση το 10% των γονέων απάντησε ότι το παιδί αναστατώνεται όταν υπάρχουν μικρές αλλαγές στην καθημερινή του ρουτίνα, το 15% απάντησε ότι αναστατώνεται μερικές φορές και το 75% ότι δεν υπάρχει καμία αναστάτωση. Τέλος όσον αφορά τη βλεμματική επαφή το 5% απάντησε ότι η βλεμματική

επαφή είτε είναι μη φυσιολογική είτε απουσιάζει, το 15% ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές και το 80% ότι το χαρακτηριστικό αυτό δεν παρουσιάζεται στο παιδί.

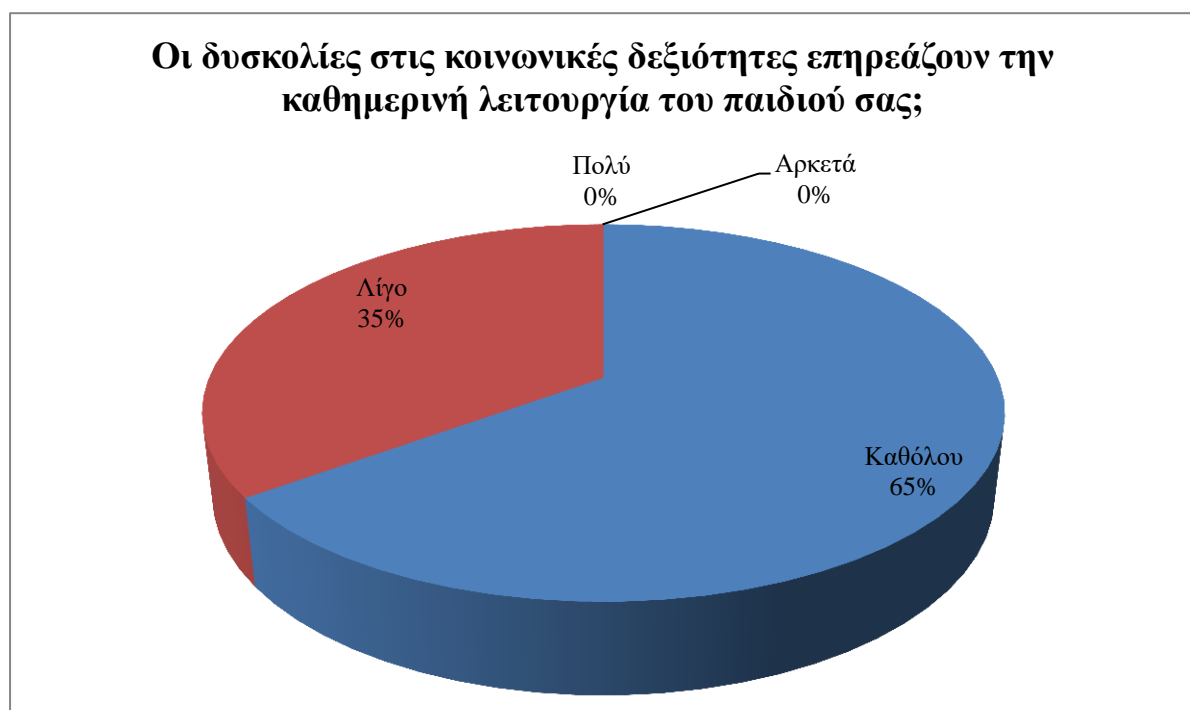
Πίνακας 9

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: η ικανότητα του παιδιού να συμμετέχει σε κοινωνικές περιστάσεις και να αλληλεπιδρά με τους άλλους	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
122. Δεν καταλαβαίνει πλήρως τα κοινωνικά συνθήματα άλλων ανθρώπων π.χ. εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, τόνος φωνής ή γλώσσα του σώματος	20	17	85%	2	10%	1	5%
123. Έχει δυσκολίες να κατανοεί τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων	20	16	80%	3	15%	1	5%
124. Έχει δυσκολίες να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των άλλων ανθρώπων	20	15	75%	5	25%	0	0%
125. Έχει δυσκολίες να εκφράζει προφορικά τα συναισθήματα όταν νιώθει μοναξιά, βαρεμάρα κ.ά.	20	16	80%	3	15%	1	5%
126. Μιλάει με μονότονη ή περιέργη φωνή	20	16	80%	3	15%	1	5%
127. Έχει δυσκολίες να εκφράζει τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις μέσω εκφράσεων του προσώπου ή της γλώσσας του σώματος	20	16	80%	2	10%	2	10%
128. Χρησιμοποιεί αισθητά παλιομοδίτικο στυλ	20	18	90%	2	10%	0	0%
129. Έχει δυσκολίες στο να συμπεριφέρεται όπως αναμένεται από τους συμμαθητές του/της	20	19	95%	1	5%	0	0%
130. Έχει δυσκολία να διαπιστώνει πως να συμπεριφέρεται σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, όπως όταν επισκέπτεται συγγενείς ή φίλους, όταν έχει ραντεβού σε γιατρό, όταν πάει στον κινηματογράφο	20	15	75%	5	25%	0	0%
131. Θεωρείται διαφορετικός/ή, περίεργος/η ή εγωκεντρικός/ή από τους συμμαθητές του/της	20	14	70%	4	20%	2	10%
132. Γελιοποιείται ακούσια κάνοντας του γονείς του/της να ντρέπονται ή τους συμμαθητές του/της να γελάνε	20	15	75%	4	20%	1	5%
133. Συχνά μοιάζει να στερείται κοινής λογικής	20	18	90%	2	10%	0	0%
134. Έχει φτωχή αίσθηση του χιούμορ	20	18	90%	2	10%	0	0%
135. Συχνά του ξεφεύγουν κοινωνικά ακατάλληλα σχόλια	20	16	80%	4	20%	0	0%
136. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κανόνες και απαγορεύσεις	20	14	70%	5	25%	1	5%
137. Συχνά καβγαδίζει με τους συνομηλίκους	20	14	70%	6	30%	0	0%
138. Έχει δυσκολίες να κατανοεί και να σέβεται τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων, για παράδειγμα, ότι τα μικρότερα παιδιά χρειάζονται περισσότερη βοήθεια από τα μεγαλύτερα και ότι οι γονείς πρέπει να μένουν μόνοι τους όταν το ζητάνε κ.ά.	20	14	70%	6	30%	0	0%

139. Έχει δυσκολίες σε ομαδικές δραστηριότητες ή αθλήματα, επινοεί καινούργιους κανόνες για δικό του/της όφελος	20	16	80%	3	15%	1	5%
140. Έχει δυσκολία να κάνει φίλους	20	15	75%	4	20%	1	5%
141. Έχει φτωχή αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους του/της	20	14	70%	5	25%	1	5%
142. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες	20	14	70%	4	20%	2	10%
143. Δεν τον/την δέχονται τα άλλα παιδιά να παίζει μαζί τους	20	14	70%	5	25%	1	5%
144. Δείχνει αδιαφορία για σωματική επαφή όπως οι αγκαλιές	20	13	65%	6	30%	1	5%
145. Έχει ένα ή σχετικά λίγα ενδιαφέροντα που καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο και περιορίζουν τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους	20	14	70%	3	15%	3	15%
146. Επαναλαμβάνει ή κολλάει σε προφανείς συμπεριφορές ή δραστηριότητες χωρίς νόημα	20	15	75%	5	25%	0	0%
147. Αναστατώνεται όταν υπάρχουν μικρές αλλαγές στην καθημερινή του ρουτίνα	20	15	75%	3	15%	2	10%
148. Η βλεμματική επαφή σε πρόσωπο με πρόσωπο καταστάσεις είναι μη φυσιολογική ή απουσιάζει	20	16	80%	3	15%	1	5%

Όσον αφορά τον παρακάτω πίνακα τις κοινωνικές δεξιότητες και πόσο επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού το 65% των γονέων απάντησε ότι οι δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες δεν επηρεάζουν καθόλου το παιδί, ενώ το 35% απάντησε ότι το επηρεάζουν λίγο.

Γράφημα 9

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η στατιστική ανάλυση στον τομέα: Συναισθηματικά προβλήματα. Στην πρώτη ερώτηση το 15% των γονέων απάντησε ότι το παιδί τους έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση, το 50% απάντησε ότι έχει μερικές φορές ενώ το 35% απάντησε ότι δεν παρουσιάζει δείγματα χαμηλής αυτοεκτίμησης. Στην ερώτηση αν το παιδί μοιάζει δυστυχισμένο, λυπημένο ή καταθλιπτικό το 85% απάντησε ότι δεν εμφανίζει τέτοια χαρακτηριστικά ενώ το 15% απάντησε ότι μερικές φορές παρουσιάζει τέτοιου είδους χαρακτηριστικά. Το 80% των γονέων απάντησε ότι το παιδί δεν παραπονιέται για συναισθήματα μοναξιάς ενώ το 20% ότι ορισμένες φορές εμφανίζει τέτοιου είδους παράπονα. Στην ερώτηση αν έχει προσπαθήσει να προκαλέσει σωματικά τραύματα στον εαυτό του/της ή μιλά για αυτά το 75% των γονέων απάντησαν δεν ταιριάζει και το 25% απάντησαν ότι ταιριάζει μερικές φορές. Η επόμενη ερώτηση αφορά τα παιδιά με μειωμένη όρεξη. Το 75% των γονέων απάντησαν ότι δεν ταιριάζει, το 15% απάντησαν ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 10% ότι ταιριάζει. Στη επόμενη ερώτηση το 90% των γονέων απάντησαν ότι τα παιδιά δεν εκφράζουν συχνά ότι νιώθουν ανάξια ή κατώτερα σχετικά με τα άλλα παιδιά ενώ μόνο το 10% απάντησε ότι αυτή η κατάσταση συμβαίνει μερικές φορές. Όσον αφορά τους στομαχόπορους, τους πονοκεφάλους, τις αναπνευστικές δυσκολίες ή άλλα σωματικά συμπτώματα το 85% απάντησε ότι δεν ταιριάζει και το 15% απάντησε ότι ταιριάζει ορισμένες φορές. Παράλληλα το 80% των γονέων απάντησε ότι τα παιδιά δεν δείχνουν αγχώδεις ή σε υπερένταση ή παραπονιούνται ότι είναι νευρικά, το 15% απάντησε ότι δείχνουν μερικές φορές και το 5% απάντησε ότι αυτή η κατάσταση συμβαίνει συχνά. Στην ερώτηση που αφορά αν το παιδί αγχώνεται ή στεναχωριέται όταν φεύγει από το σπίτι το 60% των γονέων απάντησε ότι σε ταιριάζει και το 40% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές. Στην ερώτηση που αφορά τα προβλήματα στον ύπνο το 75% των γονέων απάντησε ότι δεν παρουσιάζονται προβλήματα ύπνου, το 20% απάντησε ότι παρουσιάζονται μερικές φορές και το 5% ότι παρουσιάζονται προβλήματα στον ύπνο. Όσον αφορά τους εφιάλτες το 80% των γονέων απάντησε ότι δεν υπάρχουν τέτοιου είδους προβλήματα ενώ το 20% ότι υπάρχουν μερικές φορές. Στην ερώτηση που αφορά τα παιδιά που υποβατούν ή έχουν νυχτερινά επεισόδια όταν δεν μπορούν να τους καθησυχάσουν οι γονείς τους το 85% απάντησε ότι δεν ταιριάζει, το 10% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 5% ότι ταιριάζει. Στις ερωτήσεις που αφορούν αν το παιδί γίνεται επιθετικό και αν λογομαχεί με τους ενήλικες το 70% απάντησε ότι δεν ταιριάζει ενώ το 30% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση το 75% των γονέων απάντησε ότι το παιδί δεν αρνείται να ακολουθήσει τις εντολές των ενηλίκων, το 20% απάντησε ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές και το 5% απάντησε ότι το παιδί αρνείται να ακολουθήσει τις εντολές των γονέων. Στην επόμενη ερώτηση το 20% απάντησε ότι μερικές φορές το παιδί ενοχλεί τους άλλους με το να κάνει σκόπιμα πράγματα που θεωρούνται προκλητικά ενώ το 80% απάντησε ότι δεν παρουσιάζονται τέτοια προβλήματα. Το 5% των γονέων απάντησε ότι το παιδί συχνά κατηγορεί άλλους για δικές του πράξεις ή λάθη, το 20% απάντησε ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές και το 75% απάντησε ότι αυτό δεν συμβαίνει. Στην επόμενη ερώτηση το 10% των γονέων απάντησε ότι το παιδί συχνά νιώθει να προσβάλλεται ή να ενοχλείται εύκολα από τους άλλους, το 25% απάντησε ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές και το 65% απάντησε ότι αυτό δεν συμβαίνει. Στην ερώτηση που αφορά αν το παιδί εμπλέκεται σε καβγάδες το 80% των γονέων απάντησε ότι δεν ταιριάζει, το 15% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές και το 5% ότι ταιριάζει. Στην ερώτηση αν το παιδί είναι βίαιο με τα ζώα το 95% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει και το 5% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Στην ερώτηση που αφορά αν το παιδί λέει ψέματα κι εξαπατά το 85% των γονέων απάντησε ότι δεν ταιριάζει και το 15% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Το 20% των γονέων απάντησε ότι το παιδί μερικές φορές κλέβει πράγματα από το σπίτι ενώ το 80% απάντησε ότι δεν παρουσιάζεται τέτοιου είδους

πρόβλημα. Στην ερώτηση που αφορά αν το παιδί καταστρέφει πράγματα που ανήκουν σε άλλο μέλος της οικογένειας ή άλλα παιδιά το 90% απάντησε ότι δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το 5% ότι συμβαίνει μερικές φορές ενώ το υπόλοιπο 5% απάντησε ότι συμβαίνουν τέτοια γεγονότα. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά περιοδικά επεισόδια λίγων ημερών με μεγάλη δραστηριότητα και καταιγισμό ιδεών το 85% των γονέων απάντησε ότι δεν ταιριάζει ενώ το 15% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές. Τέλος 90% των γονέων απάντησε ότι δεν έχει επαναλαμβανόμενες περιόδους εμφανούς ευερεθιστότητας, ενώ το 10% απάντησε ότι έχει μερικές φορές.

Πίνακας 10.1

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
149. Έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση	20	7	35%	10	50%	3	15%
150. Μοιάζει να είναι δυστυχισμένος , λυπημένος, καταθλιπτικός	20	17	85%	3	15%	0	0%
151. Παραπονιέται συχνά για συναισθήματα μοναξιάς	20	16	80%	4	20%	0	0%
152. Έχει προσπαθήσει να προκαλέσει σωματικά τραύματα στον εαυτό του/της ή μιλά για αυτά	20	15	75%	5	25%	0	0%
153. Έχει μειωμένη όρεξη	20	15	75%	3	15%	2	10%
154. Εκφράζει συχνά ότι νιώθει ανάξιος/α ή κατώτερος/η σχετικά με τα υπόλοιπα παιδιά	20	18	90%	2	10%	0	0%
155. Παραπονιέται συχνά για στομαχόπονους, πονοκεφάλους, αναπνευστικές δυσκολίες ή άλλα σωματικά συμπτώματα	20	17	85%	3	15%	0	0%
156. Δείχνει αγχώδης ή σε υπερένταση ή παραπονιέται ότι είναι νευρικός/ή	20	16	80%	3	15%	1	5%
157. Αγχώνεται ή στεναχωριέται όταν φεύγει από το σπίτι π.χ. για να πάει στο σχολείο	20	12	60%	8	40%	0	0%
158. Συχνά έχει προβλήματα στον ύπνο	20	15	75%	4	20%	1	5%
159. Συχνά έχει εφιάλτες	20	16	80%	4	20%	0	0%
160. Υπνοβατεί ή έχει νυχτερινά επεισόδια όταν δεν μπορούν να τον/την καθησυχάσουν οι γονείς	20	17	85%	2	10%	1	5%
161. Συχνά γίνεται επιθετικός	20	14	70%	6	30%	0	0%
162. Συχνά λογομαχεί με τους ενήλικες	20	14	70%	6	30%	0	0%
163. Συχνά αρνείται να ακολουθήσει τις οδηγίες των ενηλίκων	20	15	75%	4	20%	1	5%
164. Συχνά ενοχλεί άλλους με το να κάνει σκόπιμα πράγματα που θεωρούνται προκλητικά	20	16	80%	4	20%	0	0%

165. Συχνά κατηγορεί άλλους για δικά του/της λάθη ή άσχημες πράξεις	20	15	75%	4	20%	1	5%
166. Συχνά νιώθει να προσβάλλεται ή να ενοχλείται εύκολα από άλλους	20	13	65%	5	25%	2	10%
167. Συχνά εμπλέκεται σε καβγάδες	20	16	80%	3	15%	1	5%
168. Είναι βίαιος/η με τα ζώα	20	19	95%	1	5%	0	0%
169. Λέει ψέματα κι εξαπατά	20	17	85%	3	15%	0	0%
170. Κλέβει πράγματα στο σπίτι	20	16	80%	4	20%	0	0%
171. Συχνά καταστρέφει τα προσωπικά αντικείμενα που ανήκουν σε άλλα μέλη της οικογένειας ή άλλα παιδιά	20	18	90%	1	5%	1	5%
172. Έχει περιοδικά επεισόδια λίγων ημερών με μεγάλη δραστηριότητα και καταιγισμό ιδεών	20	17	85%	3	15%	0	0%
173. Έχει επαναλαμβανόμενες περιόδους εμφανούς ευερεθιστότητας	20	18	90%	2	10%	0	0%

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται η στατιστική ανάλυση στον τομέα: Έμμονες πράξεις ή σκέψεις: πράξεις ή σκέψεις τις οποίες το παιδί δυσκολεύεται να ελέγξει. Στην πρώτη ερώτηση το 80% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει και το 20% ότι ταιριάζει μερικές φορές στην ερώτηση αν το παιδί επαναλαμβάνει παρορμητικά κάποιες δραστηριότητες καταναγκαστικά ή έχει κάποιες συνήθειες, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να τροποποιηθούν/αλλάξουν. Στην επόμενη ερώτηση το 75% των γονέων απάντησε ότι το παιδί δεν έχει έμμονες ιδέες ούτε ακούσιες κινήσεις, τικς, σπασμούς ή γκριμάτσες προσώπου, ενώ το 25% απάντησε ότι μερικές φορές παρουσιάζει αυτά τα χαρακτηριστικά. Στην επόμενη ερώτηση το 90% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει στις επαναλαμβανόμενες κινήσεις χωρίς νόημα ενώ το 10% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση οι γονείς απάντησαν αν το παιδί εκπέμπει ακόμα ήχους με το 75% να απαντά δεν ταιριάζει και το 25% να απαντά ταιριάζει μερικές φορές. Στην επόμενη ερώτηση το 10% των γονέων απάντησε ότι το παιδί δυσκολεύεται να παραμείνει ήσυχο, το 10% απάντησε ότι δυσκολεύεται μερικές φορές και το 80% ότι δεν υπάρχει καμία δυσκολία. Το 85% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει στην επανάληψη λέξεων που δεν βγάζουν νόημα ενώ το 15% απάντησε ότι αυτό συμβαίνει μερικές φορές. Τέλος, η τελευταία ερώτηση αφορά τη χρήση «βρώμικων» λέξεων ή γλώσσας σε υπερβολικό βαθμό από το παιδί. Το 85% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει, το 10% των γονέων απάντησε ταιριάζει μερικές φορές και το 5% απάντησε ότι ταιριάζει.

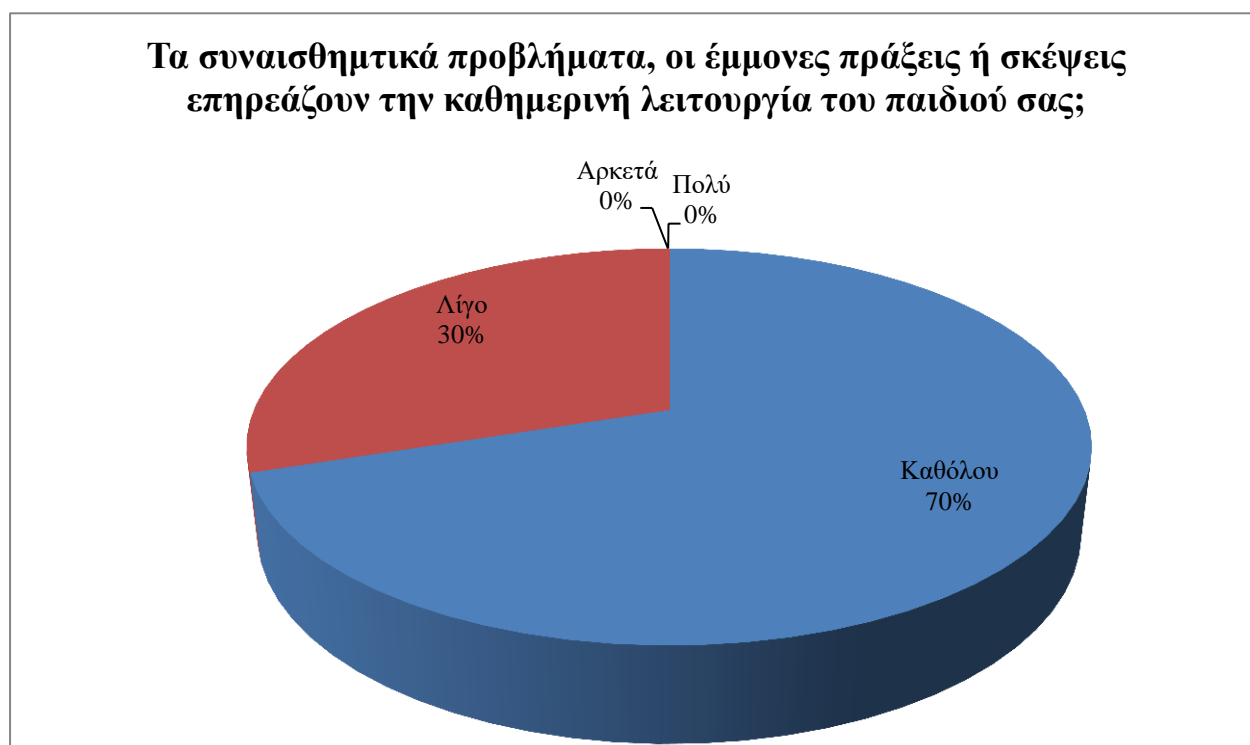
Πίνακας 10.2

ΕΜΜΟΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ Ή ΣΚΕΨΕΙΣ: πράξεις ή σκέψεις τις οποίες το παιδί δυσκολεύεται να ελέγξει	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό

174. Επαναλαμβάνει παρορμητικά κάποιες δραστηριότητες καταναγκαστικά ή έχει συνήθειες, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να τροποποιηθούν/αλλάξουν	20	16	80%	4	20%	0	0%
175. Έχει έμμονες/άκαμπτες ιδέες	20	15	75%	5	25%	0	0%
176. Έχει ακούσιες κινήσεις, τικ, σπασμούς ή γκριμάτσες προσώπου	20	15	75%	5	25%	0	0%
177. Επαναλαμβάνει κινήσεις χωρίς νόημα, όπως το να κουνάει το κεφάλι, να τινάζει το σώμα, να τρεμοπαίζει τα δάχτυλα	20	18	90%	2	10%	0	0%
178. Εκπέμπει άσκοπα ήχους π.χ. καθάρισμα λαιμού, φτέρνισμα, ήχος κατάποσης, γάβγισμα κ.ά.	20	15	75%	5	25%	0	0%
179. Έχει δυσκολία να παραμένει ήσυχος π.χ. σφυρίζει, βουίζει, σιγομουρμουρίζει	20	16	80%	2	10%	2	10%
180. Επαναλαμβάνει λέξεις ή μέρη λέξεων που δε βγάζουν νόημα	20	17	85%	3	15%	0	0%
181. Χρησιμοποιεί "βρώμικες" λέξεις ή γλώσσα σε υπερβολικό βαθμό	20	17	85%	2	10%	1	5%

Όσον αφορά τον παρακάτω πίνακα το 70% των γονέων απάντησε ότι τα συναισθηματικά προβλήματα, οι έμμονες πράξεις ή σκέψεις δεν επηρεάζουν καθόλου το παιδί στις καθημερινές του λειτουργίες, ενώ το 30% απάντησε ότι το επηρεάζουν λίγο.

Γράφημα 10

Στο τέλος του ερωτηματολογίου ακολουθούν δύο ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, που η μία εξετάζει τις κυριότερες δυσκολίες για τις οποίες ανησυχούν περισσότερο οι γονείς και η δεύτερη επικεντρώνεται στα προτερήματα του παιδιού. Σε αυτές τις ερωτήσεις απάντησαν οι μισοί από τους γονείς που χορηγήσαμε τα ερωτηματολόγια.

Όσο αναφορά την πρώτη ερώτηση, και όπως αναγράφεται στον παρακάτω πίνακα, το 60% των γονιών που απάντησαν ανέφεραν ότι τους φοβίζουν οι δυσκολίες γύρω από το χώρο του σχολείου και συγκεκριμένα η ανάγνωση, η ορθογραφία, τα μαθηματικά, το ενδιαφέρον για τις σχολικές δραστηριότητες αλλά και η αυτοπεποίθηση για τις δεξιότητές τους στον χώρο αυτό. Τα υπόλοιπα προβλήματα που αναφέρουν οι γονείς αφορούν και τις διαταραχές που βρίσκονται σε συννοσηρότητα, όπως το ότι τραυλίζει (20% των απαντήσεων), τις κρίσεις πανικού (10%), την υπερκινητικότητα (10%) και την δυσκολία στον ύπνο (10%). Επίσης, το 10% των γονιών απάντησε ότι ανησυχεί γιατί το παιδί του δεν τελειώνει το στόχο του και άλλο ένα 10% ότι από τις βασικότερες δυσκολίες είναι να περιγράψει μια κατάσταση.

Πίνακας 11.1

Κυριότερες δυσκολίες	Ποσοστό (%)
Δυσκολίες στο χώρο του σχολείου	60%
Τραύλισμα	20%
Κρίσεις πανικού	10%
Υπερκινητικότητα	10%
Δυσκολία στον ύπνο	10%
Επίτευξη στόχου	10%
Περιγραφή κατάστασης	10%

Στη δεύτερη ερώτηση η πλειονότητα των γονέων, συγκεκριμένα το 60% από αυτούς που απάντησαν, σημείωσε ότι τα παιδιά τους είναι κοινωνικά/ευγενικά. Αυτό φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα. Το 40% ανέφεραν ότι έχουν ιδιαίτερη κλίση σε άλλους τομείς, όπως οι αθλητικές δραστηριότητες, τα καλλιτεχνικά και οι ξένες γλώσσες. Το 20% των γονέων επίσης, τόνισε το χιούμορ και την χαρά ως προτέρημα των παιδιών τους και άλλο ένα 20% την ευαισθησία. Τέλος, άλλα επίθετα που αναφέρθηκαν στο 10% είναι: θετική, υπάκουη, έξυπνος, δίκαιος, φιλόζωη, ευαισθητοποιημένος.

Πίνακας 11.2

Προτερήματα	Ποσοστό (%)
Κοινωνικότητα/ Ευγένεια	60%
Έφεση σε άλλα ενδιαφέροντα	40%
Χιούμορ/ Χαρά	20%
Ευαισθησία	20%
Θετικότητα	10%
Υπακοή	10%
Ευφυία	10%
Δικαιοσύνη	10%
Αγάπη για ζώα	10%
Ευαισθητοποίηση	10%

1.3 Αποτελέσματα

Στην ενότητα αυτή θα συζητηθούν συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την χορήγηση του ερωτηματολογίου. Ο πρώτος τομέας των ερωτήσεων αφορά τις

κινητικές δεξιότητες που έχουν τα παιδιά σε επίπεδο αδρής αλλά και λεπτής κινητικότητας. Ξεκινώντας από την πρώτη τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν φαίνεται να έχουν δυσκολίες στην αδρή κινητικότητα. Τα ποσοστά των απαντήσεων ‘δεν ταιριάζει’ κυμάνθηκαν από 60 έως και 80%, ενώ αυτά των απαντήσεων ‘ταιριάζει’ περιορίστηκαν σε ποσοστά από 0 έως και 15% (πίνακας 1.1). Οι ερωτήσεις αφορούν δυσκολίες στην κατάκτηση νέων κινητικών δεξιοτήτων, δυσκολία στο να πετάει και να πιάνει τη μπάλα, να τρέχει γρήγορα, δυσκολία στα σπορ, προβλήματα ισορροπίας, αδέξιες και παράξενες κινήσεις.

Σε επίπεδο λεπτής κινητικότητας τώρα, τα αποτελέσματα είχαν περισσότερες διακυμάνσεις. Σε μερικές από τις ερωτήσεις υπερτερεί ξεκάθαρα η άποψη ότι τα παιδιά δεν έχουν δυσκολίες στην λεπτή κινητικότητα. Πιο συγκεκριμένα οι ερωτήσεις αυτές είναι: αν το παιδί έχει δυσκολίες στη ζωγραφική, αν έχει δυσκολίες στο να πιάνει και να διαχειρίζεται μικρά αντικείμενα, αν έχει δυσκολία να ρίχνει το νερό μέσα σε ένα ποτήρι, αν έχει δυσκολία στη χρήση μαχαιροπίρουνου, αν δεν έχει αναπτύξει ξεκάθαρη προτίμηση χεριού και αν έχει ανώριμη λαβή μολυβιού με ποσοστά 70%, 75%, 80%, 75%, 85% και 70% αντίστοιχα. Σε άλλες ερωτήσεις ωστόσο, αν και το ποσοστό των απαντήσεων ‘ταιριάζει’ περιορίστηκε στο 0 έως 15% σε με εξαίρεση μία ερώτηση που θα αναφερθεί στη συνέχεια, η απάντηση ‘ταιριάζει μερικές φορές’ συγκέντρωσε αξιοσημείωτα ποσοστά. Στο αν σκορπίζει το φαγητό στο τραπέζι και στα ρούχα όταν τρώει, το 60% απάντησε ότι ‘δεν ταιριάζει’ και το 35% ότι ταιριάζει μερικές φορές, όπως και στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί ένα στυλό. Στην ερώτηση αν το γράψιμο είναι αργό και κουραστικό το 65% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’ το 20% ότι ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 15% ότι ‘ταιριάζει’ γεγονός που μα δείχνει ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό έχει τέτοιες δυσκολίες. Τέλος στη ερώτηση έχει δυσκολία να κουμπώνει τα κουμπιά από τα ρούχα του ή να δένει τα κορδόνια από τα παπούτσια του, το 40% των γονέων είτε πως ‘δεν ταιριάζει’, το 30% πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 30% πως ‘ταιριάζει (πίνακας 1.2).

Οι άποψη των γονέων στην ερώτηση αν τα προβλήματα με την κινητική λειτουργία επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού τους κατανεμήθηκε ισότιμα στις απαντήσεις ‘καθόλου’ και ‘λίγο’ με ποσοστό 50% (γράφημα 1).

Ο δεύτερος τομέας ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αφορά την προσοχή, την συγκέντρωση, την υπερδραστηριότητα και την παρορμητικότητα. Ξεκινώντας από την προσοχή και την συγκέντρωση, στον πίνακα 2.1, παρατηρούμαι πως στις ερωτήσεις υπερισχύουν άλλοτε οι απαντήσεις ‘δεν ταιριάζει’ και άλλοτε οι απαντήσεις ‘ταιριάζει μερικές φορές’, ενώ οι απαντήσεις ‘ταιριάζει’ βρίσκονται στην 2^η ή 3^η θέση. Αναλυτικότερα η αποτυχία στην επικέντρωση σε λεπτομέρειες και η παραγωγή απρόσεκτων λαθών ‘ταιριάζει μερικές φορές’ στα μισά παιδιά ενώ στο 20% ‘ταιριάζει’ απόλυτα μια τέτοια περιγραφή. Η δυσκολία στην διατήρηση της προσοχής τους σε καθήκοντα ή δραστηριότητες παιχνιδιού στο μεγαλύτερο ποσοστό ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και ‘ταιριάζει’ (40% και 15% αντίστοιχα). Στην ερώτηση αν συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνουν το λόγο το μεγαλύτερο μέρος των γονέων (75%) δήλωσε πως κάτι τέτοιο ‘δεν ταιριάζει’. Οι μισοί γονείς (50%) ανέφεραν πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’ η περιγραφή ότι συχνά το παιδί δεν ακολουθεί οδηγίες και αποτυγχάνει να τελειώσει σχολικές εργασίες, βαρετές δουλειές ή καθήκοντα, όχι λόγω εναντιωματικής συμπεριφοράς ή αποτυχίας να κατανοήσει την οδηγία. Η δυσκολία στην οργάνωση εργασιών είναι εμφανείς από τις απαντήσεις των γονέων με ποσοστά 50% ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και 30% ‘ταιριάζει’. Στην επόμενη ερώτηση που λέει πως συχνά αποφεύγει, δεν του/της αρέσει, ή είναι απρόθυμος/ή να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν διαρκή νοητική προσπάθεια (όπως διάβασμα) το 45% των γονέων απάντησε

πως 'δεν ταιριάζει'. Παρατηρούμαι πάλι πως συνολικά οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει' ξεπερνούν την μεγαλύτερη απάντηση (35% και 20% αντίστοιχα). Στην ερώτηση αν συχνά χάνει πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες οι περισσότεροι γονείς 55% απάντησαν πως 'δεν ταιριάζει' στο παιδί τους. Πάλι όμως δεν είναι ένα ποσοστό που σχηματίζει την άποψη πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν έχει τέτοιες δυσκολίες. Στην εύκολη απόσπαση από εξωτερικά ερεθίσματα το 60% των γονέων ανέφεραν πως 'δεν ταιριάζει' στο παιδί τους ενώ το 25% πως ταιριάζει μερικές φορές. Στην τελευταία ερώτηση αν είναι ξεχασιάρης για ακόμη μία φορά υπερτέρησαν συνολικά τα ποσοστά 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει' με ποσοστά 30 και 25% αντίστοιχα. Συνεπώς το 45% απάντησε πως 'δεν ταιριάζει'. Φαίνεται λοιπόν πως οι δυσκολίες στην προσοχή και την συγκέντρωση δεν είναι ένας τομέας που δεν επηρεάζεται στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Στον πίνακα 2.2 που αφορά την παρορμητικότητα και την υπερδραστηριότητα υπάρχει μία πιο ξεκάθαρη άποψη ότι υπερισχύουν οι απαντήσεις 'δεν ταιριάζει' καθώς και πως τα ποσοστά στις απαντήσεις 'ταιριάζει' παραμένουν σε χαμηλά ποσοστά σε όλες τις ερωτήσεις (5% - 15%). Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως τα ποσοστά του 'ταιριάζει μερικές φορές' είναι αξιοσημείωτα. Αναλυτικότερα, στην πρώτη ερώτηση που αφορά τη συνεχή κίνηση το 60% των γονέων απάντησε πως 'δεν ταιριάζει' και το 35% πως 'ταιριάζει μερικές φορές'. Στη συνέχεια, στις επόμενες ερωτήσεις, αν το παιδί έχει δυσκολία να παραμείνει καθισμένος/η και αν συχνά τρέχει τριγύρω ή σκαρφαλώνει υπερβολικά σε καταστάσεις μη αποδεκτές (σε μεγαλύτερα παιδιά ή ενήλικες αυτό μπορεί να περιοριστεί σε υποκειμενικά συναισθήματα ανησυχίας) είναι ξεκάθαρη η άποψη πως κάτι τέτοιο δεν ισχύει (75 και 70% 'δεν ταιριάζει' αντίστοιχα). Το ίδιο ισχύει και για την ερώτηση αν το παιδί συχνά φαίνεται να είναι "υπ' ατμόν" ή λειτουργεί σαν να "υποκινείται από κάποιον ή κάτι". Στις ερωτήσεις τώρα που αφορούν το αν έχει δυσκολία να παίζει ήρεμα και ήσυχα και αν συχνά μιλά υπερβολικά το 55% των γονέων απάντησε πως 'δεν ταιριάζει' και το 40% πως 'ταιριάζει μερικές φορές'. Στη συνέχεια το 60% των γονέων απάντησε πως η άποψη ότι συχνά του ξεφεύγουν απαντήσεις πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση 'δεν ταιριάζει' στο παιδί τους και το 30% ότι 'ταιριάζει μερικές φορές'. Στην επόμενη ερώτηση, αν έχει δυσκολία να περιμένει την σειρά του, παρατηρούμε πως οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει' συνολικά υπερτερούν της απάντησης 'δεν ταιριάζει'. Τα ποσοστά είναι 40%, 15% και 45% αντίστοιχα με την σειρά αναφοράς. Τέλος στην ερώτηση αν συχνά ενοχλεί ή διακόπτει τους άλλους ο μισός πληθυσμός απάντησε 'δεν ταιριάζει' και το υπόλοιπο 50% μοιράστηκαν οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει' (35 και 15%). Συγκεντρωτικά, προβλήματα παρορμητικότητας και υπερδραστηριότητας δεν απουσιάζουν πλήρως στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Η παραπάνω άποψη εξακριβώνεται και από το γράφημα 2 που αναπαριστά τις απαντήσεις την ερώτηση αν τα προβλήματα με την προσοχή, συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα ή παρορμητικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού όπου το 45% των γονέων απάντησε καθόλου, το 35% λίγο, το 15% αρκετά και το 5% πολύ. Ο συγκεκριμένος τομέας λοιπόν είναι ένας τομέας που σίγουρα επηρεάζεται στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Ο επόμενος τομέας του ερωτηματολογίου ασχολείται με την παθητικότητα και την υποτονικότητα. Από τον πίνακα 3 παρατηρούμαι πως οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες κυρίως στα 'δεν ταιριάζει' και 'ταιριάζει μερικές φορές'. Οι απαντήσεις 'ταιριάζει' περιορίστηκαν σε ποσοστά 0% έως 15%. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να ξεκινάει εργασίες/δραστηριότητες οι μισοί γονείς απάντησαν πως 'δεν ταιριάζει' και οι άλλοι μισοί

πως 'ταιριάζει μερικές φορές'. Στην συνέχεια το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων (50%) δήλωσε πως η άποψη ότι το παιδί έχει δυσκολία να ολοκληρώνει μια εργασία/δραστηριότητα, δε μετέχει σε πράγματα που γίνονται όπως η υπόλοιπη ομάδα 'ταιριάζει μερικές φορές' στην περιγραφή του παιδιού, το 35% πως 'δεν ταιριάζει' και το 15% πως 'ταιριάζει'. Στην ερώτηση αν το παιδί συχνά βρίσκεται στον κόσμο του ή ονειροπολεί το για ακόμη μία φορά το 50% απάντησε 'δεν ταιριάζει' και οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει' συγκέντρωσαν 45% και 5% αντίστοιχα. Τέλος στην ερώτηση αν το παιδί μοιάζει αργό, αδρανές ή φαίνεται να του λείπει ενέργεια κυριάρχησε η απάντηση 'δεν ταιριάζει' με το μεγαλύτερο ποσοστό 60%, ενώ 30% είχε η απάντηση 'ταιριάζει μερικές φορές'. Διαπιστώνουμε λοιπόν πως η υποτονικότητα και η παθητικότητα είναι εν μέρει υπαρκτή στα παιδιά αυτά κυρίως σε επίπεδα δραστηριοτήτων.

Όσον αφορά το αν η παθητικότητα ή η υποτονικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού, όπως φαίνεται και το γράφημα 3, η πλειοψηφία απάντησε 'καθόλου' (55%), μεγάλο ποσοστό επίσης απάντησε 'λίγο' (45%) και μόλις το 5% απάντησε 'αρκετά'. Έτσι εξακριβώνεται λοιπόν και η παραπάνω άποψη που προκύπτει από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις του πίνακα 3.

Ο επόμενος κατά σειρά τομέας ασχολείται με τον σχεδιασμό και την οργάνωση, την ικανότητα δηλαδή του παιδιού να σχεδιάζει ή να οργανώνει δραστηριότητες (πίνακας 4). Εδώ οι απαντήσεις ποικίλουν. Για την πρώτη ερώτηση, αν το παιδί έχει δυσκολία να κατανοεί τις συνέπειες των πράξεων του/της (π.χ. σκαρφάλωμα σε επικίνδυνα μέρη) είναι φανερό ότι 'δεν ταιριάζει στην περιγραφή των παιδιών (80%)'. Στη συνέχεια δυσκολία στο σχεδιασμό και την προετοιμασία έργων (π.χ. να συλλέγει εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για μια εκδρομή ή για το σχολείο) υπερίσχυσε πάλι η απάντηση 'δεν ταιριάζει' με μικρότερο όμως ποσοστό 60%, ενώ από 20% μοιράστηκαν οι άλλες δύο απαντήσεις. Τέλος στη ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολία να ολοκληρώνει έργα σε διαδοχή (π.χ. μικρά παιδιά: να ντύνονται το πρωί χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις, μεγαλύτερα παιδιά: να ολοκληρώνουν τις ασκήσεις για το σπίτι χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις) υπερίσχυσε η απάντηση 'ταιριάζει μερικές φορές' 45%, ακολούθησε αυτή του 'δεν ταιριάζει' 40% και 15% συγκέντρωσε η απάντηση 'ταιριάζει'. Επομένως διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν δυσκολίες στον σχεδιασμό και την οργάνωση αλλά αυτές δεν είναι πάντα υπαρκτές και έντονες.

Από το γράφημα 4 όπου αντικατοπτρίζονται οι απαντήσεις στην ερώτηση αν τα προβλήματα με το σχεδιασμό/οργάνωση επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού βλέπουμε πως οι μισοί από τους γονείς απάντησαν 'καθόλου', ενώ το 30% απάντησε 'λίγο' και το 20% 'αρκετά'. Επομένως οι απαντήσεις των γονέων συμφωνούν με την παραπάνω άποψη ότι τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να έχουν δυσκολίες στην οργάνωση και τον σχεδιασμό αλλά δεν είναι απαραίτητο.

Ο επόμενος τομέας ερωτήσεων ασχολείται με την αντίληψη. Η αντίληψη όντας ένας τομέας με μεγάλη σημασία χωρίζεται και αναλύεται στους δικούς της υποτομείς. Ξεκινώντας από την αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων (πίνακας 5.1) διαπιστώνουμε πως στην πλειοψηφία των ερωτήσεων υπερτερεί κατά ένα μεγάλο ποσοστό η απάντηση 'δεν ταιριάζει'. Πιο συγκεκριμένα στις παρακάτω ερωτήσεις, αν έχει δυσκολία να βρίσκει τον δρόμο του/της (ακόμα και σε γνωστά μέρη), αν φαίνεται ενοχλημένος/η από τις διαφορές ύψους (ακόμα και μικρό) όπως σε σχέση με το ανέβασμα σκάλας κ.ά., αν έχει δυσκολία να εκτιμά την απόσταση ή το μέγεθος και τέλος αν σκοντάφτει πάνω σε άλλους ανθρώπους, κυρίως σε στενά μέρη, η απάντηση 'δεν ταιριάζει' συγκέντρωσε τα ποσοστά 70%, 90%, 75% και 80% αντίστοιχα. οι υπόλοιποι γονείς απάντησαν κυρίως 'ταιριάζει μερικές φορές' καθώς η απάντηση 'ταιριάζει' κυμάνθηκε σε ποσοστά 0 έως 5%. Εξαίρεση αποτέλεσε η ερώτηση αν

έχει δυσκολία να κατανοεί τον προσανατολισμό και τις χωρικές κατευθύνσεις (τα μικρά παιδιά: φορούν το μπρος πίσω, τα μεγαλύτερα παιδιά: μπερδεύουν γράμματα όπως ρ, δ/ ε, 3 και αριθμούς όπως 6, 9) όπου το 55% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’ ενώ το υπόλοιπο 45% απάντησε ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Συνολικά λοιπόν φαίνεται πως τα παιδιά δεν έχουν δυσκολίες στην χωροταξική αντίληψη.

Στην συνέχεια ακολουθεί ο υποτομέας που αφορά την αντίληψη των εννοιών του χρόνου, την ικανότητα δηλαδή του παιδιού να κατανοεί τις έννοιες αυτές. Από τον πίνακα 5.2 που περιέχει τις ερωτήσεις που αφορούν τον τομέα μπορούμε να παρατηρήσουμε πως αν και η απάντηση ‘δεν ταιριάζει’ συγκεντρώνει, στην πλειοψηφία, τα μεγαλύτερα ποσοστά από τις τρεις, δεν είναι ξεκάθαρο πως τα παιδιά δεν έχουν δυσκολίες με τις έννοιες αυτές, καθώς παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Αναλυτικότερα στην ερώτηση αν έχει φτωχή συναίσθηση του χρόνου το 50% απάντησε πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’ στην περιγραφή του παιδιού και το 45% πως ‘δεν ταιριάζει’. Στην ερώτηση αν έχει μόνο μια ασαφή ιδέα σχετικά με το τι ώρα είναι, εάν είναι πρωί ή μεσημέρι, ή εάν είναι ώρα να πάει στο σχολείο του/της ή όχι το 60% των γονέων απάντησε πως ‘δεν ταιριάζει’ και το 30% πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Στο αν ρωτάει επανειλημμένα σχετικά με το πότε θα συμβεί κάτι το 50% απάντησε πως δεν ταιριάζει ενώ το υπόλοιπο 50 μοιράστηκαν οι απαντήσεις ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και ‘ταιριάζει’ με ποσοστά 40% και 10% αντίστοιχα. Στην τελευταία ερώτηση, αν το παιδί μπορεί να διαβάζει μηχανικά το ρολόι, αλλά δεν κατανοεί την πραγματική έννοια του χρόνου το 65% των γονέων απάντησε πως ‘δεν ταιριάζει’ και το 25% ότι ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Διαπιστώνεται λοιπόν πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν κάποιες δυσκολίες στη αντίληψη των χρονικών εννοιών, ωστόσο αυτές δεν είναι πάντοτε παρούσες ή πολύ έντονες.

Ο επόμενος υποτομέας αφορά την αντίληψη του σώματος, την αντίληψη, δηλαδή, του παιδιού για το σώμα του και τις αισθητηριακές εντυπώσεις. Από τις απαντήσεις που βλέπουμε στον πίνακα 5.3 παρατηρούμε πως οι απαντήσεις ‘δεν ταιριάζει’ συγκεντρώνουν μεγάλα ποσοστά. στην πρώτη μόνο ερώτηση που αφορά το αν το παιδί δεν έχει την αίσθηση του πως εφαρμόζουν τα ρούχα, δεν μαζεύει τις κάλτσες ή το παντελόνι που έχουν πέσει κάτω το 60% των γονέων απάντησε ‘δεν ταιριάζει’, το 25% απάντησε ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 15% απάντησε ‘ταιριάζει’. Στις υπόλοιπες ερωτήσεις, αν το παιδί δηλαδή έχει απροσδόκητα φτωχή αντίληψη του κρύου, πόνου κ.ά., αν έχει φτωχή επίγνωση του σώματός του, αν είναι υπερβολικά ευαίσθητο στη σωματική επαφή, ή αν έχει δυσκολία να μιμείται τις κινήσεις άλλων ατόμων τα παιδιά δεν φαίνονται να έχουν δυσκολίες, κατά την πλειοψηφία του τουλάχιστον, με ποσοστά απαντήσεων δεν ταιριάζει 80, 70, 80 και 70% αντίστοιχα. Συνολικά λοιπόν δεν μπορούμε να πούμε πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν ιδιαίτερες δυσκολίες με την αντίληψη του σώματος τους.

Τελευταίος υποτομέας είναι αυτός της αντίληψης οπτικών μορφών και σχημάτων, η ικανότητα δηλαδή του παιδιού να αντιλαμβάνεται φιγούρες και σχήματα. Όπως φαίνεται από τον πίνακα 5.4 και σε αυτόν τον υποτομέα επικρατούν οι απαντήσεις του ‘δεν ταιριάζει’. Στην πρώτη ερώτηση με περιεχόμενο το αν το παιδί τείνει να παρερμηνεύει εικόνες, π.χ. μπορεί να αντιλαμβάνεται μια εικόνα ενός αυγού σαν αυτή ενός λουλουδιού το 90% των γονέων απάντησε αρνητικά. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να παρατηρεί μικρές διαφορές σε σχήματα, φιγούρες, λέξεις και σχέδια που μοιάζουν, το 75% απάντησε αρνητικά και το 25% πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Στο αν έχει δυσκολία να ζωγραφίζει εικόνες όπως ένα αυτοκίνητο, ένα σπίτι το 70% απάντησε αρνητικά και το 20% απάντησε ότι ταιριάζει μερικές φορές. Τέλος στην ερώτηση αν έχει δυσκολία στο να συναρμολογεί πάζλ το 65% απάντησε αρνητικά, το 25% απάντησε ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Η απάντηση ‘ταιριάζει’ παρέμεινε στις 0 απαντήσεις στις δύο πρώτες ερωτήσεις, ενώ στις επόμενες 2 περιορίστηκε στο 10%.

Σε ότι αφορά λοιπόν την αντίληψη οπτικών μορφών και σχημάτων τα παιδιά μαθησιακές δυσκολίες δεν αντιμετωπίζουν αξιοσημείωτες δυσκολίες κατά την πλειοψηφία τους.

Μιλώντας συγκεντρωτικά λοιπόν για τον τομέα της αντίληψης οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση αν τα προβλήματα με την αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων, του χρόνου, του σώματος του/της, ή των φιγούρων και των σχεδίων επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού. Όπως φαίνεται και από το γράφημα 5 η πλειοψηφία των γονέων δήλωσε πως δεν επηρεάζουν ‘καθόλου’ την καθημερινή λειτουργία του παιδιού με ποσοστό 75% και ‘λίγο’ με ποσοστό 25%. Οι απαντήσεις αυτές συμφωνούν και συμπληρώνουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις ερωτήσεις των υποτομέων. Άρα λοιπόν τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες στην αντίληψη με μία ίσως μεγαλύτερη δυσκολία να συναντάται στην αντίληψη των εννοιών του χρόνου.

Ο επόμενος τομέας ερωτήσεων αφορά τη μνήμη. Από τον πίνακα 6 που περιέχει τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις του τομέα αυτού μπορούμε να διαπιστώσουμε τα εξής: οι απαντήσεις που υπερτερούν είναι αυτές του ‘δεν ταιριάζει’ και ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και ότι η απάντηση ‘ταιριάζει’ περιορίστηκε σε ποσοστά από 0% έως 10%. Στην παρακάτω ανάλυση των αποτελεσμάτων λοιπόν θα ασχοληθούμε μόνο με τις πρώτες απαντήσεις. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία το παιδί να θυμάται πληροφορίες σχετικά με προσωπικά δεδομένα, όπως η ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση του σπιτιού το 50% των γονέων απάντησε ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 40% δεν ταιριάζει. Δυσκολία στο να θυμάται τα ονόματα άλλων ανθρώπων το 70% των γονέων δήλωσε πως δεν υπάρχει. Δυσκολία στο να θυμάται τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών και των εποχών οι μισοί γονείς δήλωσαν πως δεν υφίσταται ενώ το 35% δήλωσε πως υπάρχει μερικές φορές και το 15% πως η δυσκολία αυτή ταιριάζει. Η περιγραφή της δυσκολίας να θυμάται το παιδί μη προσωπικά γεγονότα που έμαθε στο σχολείο (π.χ. ιστορικά γεγονότα, χημικοί τύποι κ.ά.) το 60% των γονέων δήλωσε πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 40% πως ‘δεν ταιριάζει’. Στις επόμενες δύο ερωτήσεις αν έχει δυσκολία να θυμάται τι έχει συμβεί πρόσφατα, όπως ποιος τηλεφώνησε, ή τι έφαγε πριν λίγες ώρες κ.ά. και αν έχει δυσκολία να θυμάται γεγονότα που συνέβησαν λίγο καιρό πριν, όπως το τι συνέβη σε μια εκδρομή, τι χριστουγεννιάτικα δώρα πήρε κ.ά. υπέρσχυσε η απάντηση ‘δεν ταιριάζει’ με ποσοστά 65% και 75% αντίστοιχα. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να θυμάται που βάζει πράγματα το 50% δήλωσε πως ‘δεν ταιριάζει’ και το 50% πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να θυμάται ραντεβού με τους συμμαθητές ή τι εργασίες έχει να κάνει το 65% των γονέων πως ‘δεν ταιριάζει’, και το 30% πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Στις επόμενες 2 ερωτήσεις αν δηλαδή έχει δυσκολία να μαθαίνει ρίμες, τραγούδια, πίνακες πολλαπλασιασμού κ.ά. απ’ έξω καθώς και να θυμάται μακροσκελείς ή σύνθετες οδηγίες μεγαλύτερα ποσοστά συγκέντρωσε η απάντηση ‘ταιριάζει μερικές φορές’ (55% και 65% αντίστοιχα). Τέλος στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες δεξιότητες, όπως τους κανόνες ενός καινούριου παιχνιδιού ή αθλήματος το 70% των γονέων απάντησε δεν ταιριάζει. Από τις παραπάνω συγκρίσεις μπορούμε να καταλάβουμε πως δυσκολίες στη μνήμη υπάρχουν στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες αν και δεν είναι υπέρογκες.

Στο γράφημα 6 όπου αναπαρίστανται οι απαντήσεις στην ερώτηση αν τα προβλήματα με τη μνήμη επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού το 55% των γονέων απάντησε ‘λίγο’, το 35% απάντησε ‘καθόλου’ και το 10% ‘αρκετά’. Τα ποσοστά αυτά συμφωνούν με το συμπέρασμα που προέκυψε από τις ερωτήσεις του τομέα, τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν περιορισμένα προβλήματα στη μνήμη.

Ο επόμενος τομέας ερωτήσεων αφορά τη γλώσσα. Ασχολείται με τους υποτομείς της κατανόησης της ομιλούμενης γλώσσας, τον εκφραστικό λόγο, και την λεκτική επικοινωνία. Ξεκινώντας από αυτόν της κατανόησης της ομιλούμενης γλώσσας, την ικανότητα δηλαδή του παιδιού να κατανοεί την γλώσσα και την ομιλία, παρατηρούμε στον αντίστοιχο πίνακα 7.1 πως υπερτερούν οι απαντήσεις 'δεν ταιριάζει' και ταιριάζει μερικές φορές'. Αναλυτικότερα, στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολία να κατανοεί εξηγήσεις και οδηγίες, οι περισσότεροι γονείς 50%, απάντησαν πως αυτή η περιγραφή 'ταιριάζει μερικές φορές' και το 45% ότι 'δεν ταιριάζει'. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να ακολουθεί και να κατανοεί ιστορίες που διαβάζονται δυνατά το μεγαλύτερο ποσοστό 55% απάντησε 'δεν ταιριάζει και το 40% απάντησε 'ταιριάζει μερικές φορές'. Στην επόμενη ερώτηση που πραγματεύεται το αν το παιδί έχει δυσκολία να αντιλαμβάνεται τι λένε οι άλλοι άνθρωποι (συχνά λέει "τι;", "τι εννοείς;") μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε η απάντηση 'δεν ταιριάζει' 45% ωστόσο παρατηρούμε πως συνολικά οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει υπερисχύουν της πρώτης με ποσοστά 40% και 15% αντίστοιχα. Η δυσκολία με τις αφηρημένες έννοιες όπως "μεθαύριο", "στη σωστή σειρά" φαίνεται να ταιριάζει 'μερικές φορές' στο 50% των παιδιών ενώ στο 40% 'δεν ταιριάζει'. Στην τελευταία ερώτηση, που ρωτά αν το παιδί τείνει να παρερμηνεύει ό,τι έχει ειπωθεί, το 60% των γονέων απάντησε 'δεν ταιριάζει' και το 25% ότι ταιριάζει μερικές φορές. Διαπιστώνουμε λοιπόν πως δυσκολίες στην κατανόηση της ομιλούμενης γλώσσας υπάρχουν σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον στον μισό πληθυσμό.

Ακολουθεί ο υποτομέας που ασχολείται με τον εκφραστικό λόγο, την ικανότητα του παιδιού με την γλωσσική έκφραση και προφορά των λέξεων. Στον πίνακα 7.2 παρατηρούμε πως εδώ η απάντηση 'δεν ταιριάζει' συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά σε όλες τις ερωτήσεις που κυμαίνονται από 60% έως και 85%. Η απάντηση 'ταιριάζει μερικές φορές' περιορίζεται σε ποσοστά 25% έως 40% και η απάντηση 'ταιριάζει' σε ποσοστά 5% έως 15%. Εξαρχής λοιπόν διαπιστώνουμε, πως οι δυσκολίες στον εκφραστικό λόγο δεν ταιριάζουν με τα προφίλ των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, τουλάχιστον στο μεγαλύτερο εύρος τους. Αναφορά θα γίνει μόνο στις ερωτήσεις που οι απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' είναι αξιοσημείωτες. Στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολία στην εύρεση λέξεων ή την επεξήγηση σε άλλους ανθρώπους, λέγοντας "το, το, το.." το 60% απάντησε 'δεν ταιριάζει' και το 40% ότι 'ταιριάζει μερικές φορές'. Επίσης η δυσκολία να εκφράζεται το παιδί με ολόκληρες προτάσεις, γραμματικά σωστές προτάσεις, ή παραποιεί λέξεις κατά την άποψη του 60% των γονέων 'δεν ταιριάζει' κατά το 30% 'ταιριάζει μερικές φορές' και το υπόλοιπο 10% δήλωσε πως 'ταιριάζει'. Επομένως μπορούμε να καταλάβουμε πως οι ερωτήσεις που συγκέντρωσαν μεγαλύτερα ποσοστά στο 'ταιριάζει μερικές φορές' αφορούν την ικανότητα έκφρασης αυτού που θέλουν να πουν.

Επόμενος υποτομέας και τελευταίος είναι αυτός της λεκτικής επικοινωνίας, η ικανότητα δηλαδή του παιδιού να χειρίζεται τη γλώσσα και να επικοινωνεί με τους άλλους. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 7.3 ο υποτομέας περιλαμβάνει 3 ερωτήσεις και στα αποτελέσματα εναλλάσσονται οι απαντήσεις που υπερисχύουν. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να περιγράφει περιστάσεις ή εμπειρίες που έχει ζήσει με τρόπο ώστε να τον/την καταλαβαίνει ο συνομιλητής του (π.χ. τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια των διακοπών) το 55% απάντησε πως 'ταιριάζει μερικές φορές', το 40% πως 'δεν ταιριάζει' και το 5% πως 'ταιριάζει'. Η δυσκολία να παρακολουθεί τα λεγόμενα του άλλου 'δεν ταιριάζει' στο 70% των γονέων και 'ταιριάζει μερικές φορές' στο 20%. Τέλος στην ερώτηση αν έχει δυσκολία να συμμετέχει σε συζήτηση π.χ. πρόβλημα από το να μεταβεί στη θέση του ακροατή σε αυτήν του ομιλητή το 60% των γονέων απάντησε πως 'δεν ταιριάζει' στο προφίλ του παιδιού, το 30% πως 'ταιριάζει μερικές φορές και το 10% πως 'ταιριάζει'. Σχηματίζεται

λοιπόν η άποψη ότι οι δυσκολίες στην λεκτική επικοινωνία δεν απουσιάζουν πλήρως από τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Στο γράφημα 7 αναπαρίστανται οι απαντήσεις στην ερώτηση αν τα προβλήματα σχετικά με την κατανόηση της γλώσσας, τη χρήση της γλώσσας ή την προφορική επικοινωνία επηρεάζουν τη καθημερινή λειτουργία του παιδιού. Εκεί βλέπουμε πως το 50% των γονέων απάντησε ‘καθόλου’, το 45% απάντησε ‘λίγο’ και ένα μικρό 5% απάντησε αρκετά. Οι απαντήσεις αυτές συμφωνούν με την συνολική εικόνα των υποτομέων. Καθώς οι δυσκολίες στον τομέα της γλώσσας είναι περιορισμένες, έτσι και η επιρροή τους στη καθημερινή λειτουργία είναι ανύπαρκτη ή λίγη.

Ακολουθεί ο τομέας κατάκτησης ακαδημαϊκών. Όπως προαναφέραμε στις ερωτήσεις αυτές απάντησαν μόνο οι γονείς των παιδιών που είναι μεγαλύτερα των 8 ετών. Ο πρώτος υποτομέας περιλαμβάνει ερωτήσεις για την γραφή, την ανάγνωση και την αριθμητική. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 8.1 σημειώνονται μεγάλα ποσοστά και στις 3 απαντήσεις. Σημαντικό είναι να προσέξουμε πως, συμψηφίζοντας τα ποσοστά των απαντήσεων ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και ‘ταιριάζει’ προκύπτει πάντοτε ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό της απάντησης ‘δεν ταιριάζει’. Αναλυτικότερα από 41% συγκέντρωσαν οι απαντήσεις ‘δεν ταιριάζει’ και ‘ταιριάζει, στην περιγραφή ότι η κατάκτηση αναγνωστικών ικανοτήτων είναι πιο δύσκολη από την αναμενόμενη, δεδομένης της ικανότητάς του να μαθαίνει άλλα πράγματα. Το 35% των γονέων δήλωσε πως το παιδί δεν έχει δυσκολίες να κατανοεί κάτι που διαβάζει, το 35% πως έχει μερικές φορές και το 29% πως έχει. Στη συνέχεια το μεγαλύτερο ποσοστό 41% ανέφερε πως έχει δυσκολίες να διαβάζει δυνατά με κανονική ταχύτητα (διαβάζει πολύ αργά, πολύ γρήγορα, ή αποτυγχάνει να διαβάζει με ευχέρεια), ενώ από 29% μοιράστηκαν οι άλλες δύο απαντήσεις. Στην πλειοψηφία των παιδιών δεν αρέσει να διαβάζει (π.χ. αποφεύγει να διαβάζει βιβλία) όπως φαίνεται από τις απαντήσεις των γονέων 47%, ενώ στο 35% αυτή η περιγραφή ταιριάζει μερικές φορές. Χαρακτηριστικό επίσης των παιδιών είναι ότι μαντεύουν όταν διαβάζουν με ποσοστό θετικών απαντήσεων 41% ενώ οι άλλες δυο απαντήσεις ισοβάθμισαν με 29%. Η δυσκολία στην ορθογραφία ταιριάζει κυρίως μερικές φορές στην περιγραφή των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, με ποσοστό 47%, ενώ κατά το 29% ταιριάζει απόλυτα. Οι δυσκολίες με το σχήμα των γραμμάτων και με το να γράφει τακτοποιημένα κατά το μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να ‘ταιριάζει μερικές φορές’ 41%, ενώ η επόμενη κατά σειρά απάντηση ήταν αυτή του ‘δεν ταιριάζει 35%. Στη επόμενη ερώτηση που αφορά αν το παιδί έχει δυσκολίες να αποκτήσει συγκεκριμένο τρόπο γραφής μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε η απάντηση ‘δεν ταιριάζει’ 47% , ενώ ακολούθησε η απάντηση ‘ταιριάζει μερικές φορές’ 29%. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν αφορούν τις ικανότητες των παιδιών στην αριθμητική και εκεί παρατηρούμε πως οι απαντήσεις ‘ταιριάζει’ περιορίζονται σε ποσοστά από 6% έως 18%. Ενώ μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι απαντήσεις ‘ταιριάζει μερικές φορές’ (53%- 65%). Οι δυσκολίες να κατακτούν βασικές μαθηματικές έννοιες (πρόσθεση, αφαίρεση, συν, πλην) ‘ταιριάζουν μερικές φορές στο 59% και οι δυσκολίες στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων που του δίνονται γραπτά στο 53%. Όσον αφορά τις δυσκολίες στην εφαρμογή ποικίλων μαθηματικών κανόνων το 47% δήλωσε πως ταιριάζουν μερικές φορές στη περιγραφή του παιδιού τους και ‘δεν ταιριάζουν’ στο 41%. Δυσκολίες στην εκμάθηση της προπαίδειας ανέφεραν πως ‘ταιριάζει μερικές φορές’ το 53% και ‘δεν ταιριάζει’ το 29%. Τέλος οι περισσότεροι γονείς δήλωσαν πως το παιδί τους έχει δυσκολίες στη μαθηματική σκέψη μερικές φορές, 65%. Από τις παραπάνω πληροφορίες διαπιστώνουμε πως τα προβλήματα των παιδιών σε αυτόν τον υποτομέα είναι πολλά και πι έντονα είναι στην ανάγνωση. Υπάρχουν βέβαια και στην γραφή και στην αριθμητική αλλά φαίνεται να είναι συγκριτικά πιο περιορισμένα.

Ο επόμενος υποτομέας αφορά την εκμάθηση νέων πραγμάτων και την εφαρμογή της σχολικής γνώσης. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 8.2 οι απαντήσεις που κυριαρχούν είναι αυτές του 'δεν ταιριάζει' και 'ταιριάζει μερικές φορές' ενώ η απάντηση 'ταιριάζει' ειδικά στις πρώτες τέσσερις απαντήσεις είναι 6%. Συγκεκριμένα, δυσκολίες στο να κατανοούν προφορικές οδηγίες 'δεν ταιριάζουν' στο 53% των παιδιών και 'ταιριάζουν μερικές φορές' στο 41%. Το 59% δήλωσε πως τα παιδιά 'έχουν μερικές φορές' δυσκολίες να κατανοούν ή να χρησιμοποιούν αφηρημένες έννοιες π.χ. όρους που σχετίζονται με το μέγεθος, τον όγκο, το χώρο, ενώ το 65% δήλωσε πως 'δεν έχουν' δυσκολίες να συμμετέχουν σε συζητήσεις με άλλα παιδιά. Στην επόμενη ερώτηση το 53% απάντησε πως τα παιδιά έχουν μερικές φορές δυσκολίες να μαθαίνουν δεδομένα ή να κατακτούν γνώσεις σχετικές με τον περιβάλλοντα χώρο, για παράδειγμα, επιστημονικά θέματα στο σχολείο, γεγονότα για τη χώρα του/της, ή για το πώς λειτουργούν τα πράγματα κ.ά. και το 41% πως 'δεν έχουν'. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως στην ερώτηση αν το παιδί έχει εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα παρότι το 41% απάντησε 'δεν ταιριάζει' αξιοσημείωτα ήταν και τα ποσοστά στις απαντήσεις 'ταιριάζει μερικές φορές' και 'ταιριάζει', 24 και 35% αντίστοιχα. Τέλος στην ερώτηση αν είναι το παιδί καλό σε καλλιτεχνικά ή πρακτικά θέματα (να παίζει μουσικό όργανο, να σχεδιάζει, να ζωγραφίζει, να κατασκευάζει) το 53% απάντησε 'δεν ταιριάζει' και το 29% 'ταιριάζει μερικές φορές'. Το συμπέρασμα είναι πως και σε αυτόν τον τομέα υπάρχουν δυσκολίες που δεν είναι όμως τόσο έντονες όπως στην ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική, καθώς και πως ορισμένα από τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες έχουν κάποιες εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα.

Ο τελευταίος υποτομέας είναι αυτός της επίλυσης προβλημάτων στο σχολείο και προσέγγισης καινούργιων μαθησιακών συνθηκών. Στις ερωτήσεις αυτού του τομέα όπως μπορούμε να δούμε και στον πίνακα 8.3 οι απαντήσεις 'ταιριάζει' περιορίστηκαν σε ποσοστά από 0 έως 18 τις εκατό πέραν δύο εξαιρέσεων που θα αναφερθούν. Βλέπουμε επίσης πως μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζονται και στις δύο πρώτες απαντήσεις. Στο αν έχει δυσκολίες να σχεδιάζει και να οργανώνει δραστηριότητες το 53% απάντησε 'δεν ταιριάζει' και το 41% 'ταιριάζει μερικές φορές'. Το 71% των γονέων δήλωσε πως δεν υπάρχει δυσκολία στην αλλαγή πλάνου ή στρατηγικών όταν αυτό απαιτείται (π.χ. όταν η αρχική προσέγγιση αποτυγχάνει). Το 53% δήλωσε πως δεν το παιδί έχει δυσκολίες στην κατανόηση εξηγήσεων και στην ακολουθία εντολών που δίνονται από ενήλικες, ενώ το 41% πως έχει μερικές φορές. Στην ερώτηση αν έχει δυσκολίες στην επίλυση αφηρημένων εννοιών μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε η απάντηση ταιριάζει μερικές φορές με 65%, ενώ από 18% είχαν οι άλλες δύο απαντήσεις. Στην ερώτηση αν το παιδί έχει δυσκολίες να συνεχίζει και να ολοκληρώνει έργα, οι απαντήσεις 'δεν ταιριάζει' και 'ταιριάζει μερικές φορές' συγκέντρωσαν από 47%. Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την απουσία κινήτρου για τις σχολικές εργασίες ή συγκρίσιμες μαθησιακές συνθήκες που απαιτούν γνωστική προσπάθεια βλέπουμε ραγδαία αύξηση του ποσοστού στην απάντηση 'ταιριάζει' (41%) με την απάντηση 'δεν ταιριάζει' να έρχεται δεύτερη με ποσοστό 35%. Στην ερώτηση αν η εκμάθηση χαρακτηρίζεται αργή και κοπιώδης η απάντηση 'ταιριάζει' σημείωσε αξιοσημείωτο ποσοστό επίσης 24% ενώ 35% και 41% είχαν οι απαντήσεις 'δεν ταιριάζει' και 'ταιριάζει μερικές φορές' αντίστοιχα. το 65% δήλωσε πως το παιδί δεν κάνει πράγματα υπερβολικά γρήγορα, βιαστικά, ή βεβιασμένα και το 82% πως αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του και δεν χρειάζεται αρκετή επιτήρηση. Σημαντικά είναι επίσης και τα αποτελέσματα της τελευταίας ερώτησης που βλέπουμε πως το 47% των παιδιών δεν χρειάζεται αρκετή υποστήριξη και δεν θέλει να γνωρίζει τότε τα πηγαίνει καλά ενώ το 41% το χρειάζεται και το θέλει μερικές φορές. Διαπιστώνουμε λοιπόν πως και σε αυτόν τον υποτομέα υπάρχουν προβλήματα με κύρια σημεία την αργή και κοπιώδη μάθηση και την έλλειψη κινήτρου, ενώ σημαντικές είναι και οι δυσκολίες στην σχεδίαση και οργάνωση δραστηριοτήτων καθώς και στην ολοκλήρωση έργων.

Στο γράφημα 8 βλέπουμε τις απαντήσεις στη ερώτηση αν τα ακαδημαϊκά προβλήματα ή οι μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού. Βλέπουμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε αρκετά 53% και αμέσως μετά βρέθηκαν οι απαντήσεις ‘καθόλου’ 29%, λίγο 12% και πολύ 6%. Τα ποσοστά αυτά ταιριάζουν με τα αποτελέσματα των ερωτήσεων στους παραπάνω υποτομείς.

Επόμενος τομέας αυτός των κοινωνικών δεξιοτήτων, της ικανότητας δηλαδή του παιδιού να συμμετέχει σε κοινωνικές περιστάσεις και να αλληλεπιδρά με τους άλλους. Στον τομέα αυτό αν και περιλαμβάνεται μεγάλος αριθμός ερωτήσεων μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε και από τον πίνακα 9 ότι όλος ο όγκος τους παρουσιάζει μεγαλύτερα ποσοστά στην απάντηση ‘δεν ταιριάζει’. η απάντηση ‘ταιριάζει’ εμφανίζει ποσοστά από 0% έως 10% και η απάντηση ταιριάζει από 10% έως και 30%. Διαπιστώνουμε πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες καταλαβαίνουν τα κοινωνικά συνθήματα άλλων ανθρώπων π.χ. εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, τόνος φωνής ή γλώσσα του σώματος (85%), δεν έχουν δυσκολίες να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων (80%) και δεν έχουν δυσκολίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών (75%). Ακόμη δεν έχουν δυσκολίες να εκφράζουν προφορικά τα συναισθήματα όταν νιώθουν μοναξιά, βαρεμάρα κ.ά. (80%), δεν μιλούν με μονότονη ή περίεργη φωνή (80%), δεν έχουν δυσκολίες να εκφράζουν τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις μέσω εκφράσεων του προσώπου ή της γλώσσας του σώματος (80%) και δεν χρησιμοποιούν αισθητά παλιομοδίτικο στυλ (90%). Βλέπουμε επίσης πως δεν έχουν δυσκολίες στο να συμπεριφέρονται όπως αναμένεται από τους συμμαθητές τους (90%) και δεν έχουν δυσκολία να διαπιστώνουν πως να συμπεριφέρονται σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις (75%). Στην ερώτηση τώρα αν θεωρείται το παιδί διαφορετικό, περίεργο ή εγωκεντρικό από τους συμμαθητές του το 70% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’, το 20% ‘ταιριάζει μερικές φορές’ και το 10% πως ‘ταιριάζει’. Συμπεραίνουμε επίσης ότι τα παιδιά κατά την πλειοψηφία του δεν γελοιοποιούνται ακούσια κάνοντας του γονείς τους να ντρέπονται ή τους συμμαθητές τους να γελάνε (75%), δεν μοιάζουν να στερούνται κοινής λογικής (90%), δεν έχουν φτωχή αίσθηση του χιούμορ (90%) και δεν τους ξεφεύγουν συχνά κοινωνικά ακατάλληλα σχόλια (80%). Τα παιδιά αυτά επίσης δεν έχουν δυσκολίες να κατανοούν κανόνες και απαγορεύσεις κατά 70%, δεν καβγαδίζουν συχνά με τους συνομηλίκους 70% και δεν έχουν δυσκολίες να κατανοούν και να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων (70%). στις παραπάνω δύο ερωτήσεις το υπόλοιπο 30% δήλωσε πως οι καταστάσεις αυτές συμβαίνουν μερικές φορές. Τα παιδιά δεν έχουν δυσκολίες σε ομαδικές δραστηριότητες ή αθλήματα (80%), δεν έχουν δυσκολία να κάνουν φίλους (75%). Στις επόμενες τρεις ερωτήσεις που αφορούν το παιδί, αν δηλαδή έχει φτωχή αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους του, αν έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες και αν δεν το δέχονται τα άλλα παιδιά να παίζει μαζί του, η απάντηση ‘δεν ταιριάζει’ συγκέντρωσε 70% και η απάντηση ‘ταιριάζει μερικές φορές’ συγκέντρωσε 25%, 20% και 25% αντίστοιχα. Στην ερώτηση αν δείχνει αδιαφορία για σωματική επαφή όπως οι αγκαλιές το 65% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’ και το 30% ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Στο αν το παιδί έχει ένα ή σχετικά λίγα ενδιαφέροντα που καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο και περιορίζουν τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους το 70% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’ ενώ το από 15% πήραν οι άλλες δύο απαντήσεις. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες επίσης δεν επαναλαμβάνουν ή κολλάνε σε προφανείς συμπεριφορές ή δραστηριότητες χωρίς νόημα 75%, δεν αναστατώνονται όταν υπάρχουν μικρές αλλαγές στην καθημερινή τους ρουτίνα και η βλεμματική τους επαφή σε πρόσωπο με πρόσωπο καταστάσεις είναι φυσιολογική και δεν απουσιάζει. Συνολικά λοιπόν συμπεραίνουμε πως τα παιδιά αυτά δεν έχουν δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες στην πλειοψηφία τους, ενώ περιορισμένη δυσκολία εμφανίζεται κυρίως σε επίπεδο αλληλεπίδρασης με άλλους.

Στο γράφημα 9 εμφανίζονται τα αποτελέσματα απάντησης στην ερώτηση αν οι δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού. Βλέπουμε λοιπόν πως το 65% των γονέων απάντησε καθόλου και το 35% λίγο. Οι απαντήσεις αυτές ταιριάζουν με τα αποτελέσματα των ερωτήσεων.

Την τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου αποτελούν οι υποενότητες των συναισθηματικών προβλημάτων και των έμμοων πράξεων ή σκέψεων. Ξεκινώντας από την πρώτη και παρατηρώντας τον πίνακα 10.1, βλέπουμε πως οι απαντήσεις ‘δεν ταιριάζει’ είναι αυτές που μονοπωλούν, με μεγάλα ποσοστά, παρά τον μεγάλο όγκο των ερωτήσεων, ενώ αυτές του ‘ταιριάζει’ παραμένουν κυρίως στο 0%, με εξαίρεση μερικές που φτάνουν από 5 έως και 10 τις εκατό. Η πρώτη ερώτηση ωστόσο, αν το παιδί έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση αποτελεί την εξαίρεση του συνόλου, καθώς μεγαλύτερο ποσοστό σημειώνεται στην απάντηση ‘ταιριάζει μερικές φορές’ 50%, ακολουθεί η απάντηση ‘δεν ταιριάζει’ 35% και ‘ταιριάζει’ 15%. Στη συνέχεια των ερωτήσεων διαπιστώνουμε πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν μοιάζουν να είναι δυστυχημένα, λυπημένα ή καταθλιπτικά (85%), δεν παραπονιούνται συχνά για συναισθήματα μοναξιάς 80% και δεν έχει προσπαθήσει να προκαλέσουν σωματικά τραύματα στον εαυτό τους ή μιλούν για αυτά (75%). Δεν έχουν μειωμένη όρεξη (75%), δεν εκφράζει συχνά ότι νιώθουν ανάξια ή κατώτερα σχετικά με τα υπόλοιπα παιδιά (90%), δεν παραπονιούνται συχνά για στομαχόπονους, πονοκεφάλους, αναπνευστικές δυσκολίες ή άλλα σωματικά συμπτώματα (85%) και δεν δείχνουν αγχώδη ή σε υπερένταση ή παραπονιούνται ότι είναι νευρικά (80%). Στην ερώτηση αν το παιδί αγχώνεται ή στεναχωριέται όταν φεύγει από το σπίτι π.χ. για να πάει στο σχολείο το 60% απάντησε ‘δεν ταιριάζει’, αξιοσημείωτο όμως ήταν και το 40% των γονέων που απάντησε ‘ταιριάζει μερικές φορές’. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες επίσης διαπιστώνεται πως δεν έχουν συχνά προβλήματα στον ύπνο (75%), δεν έχουν συχνά εφιάλτες 80% και δεν υπονοβατούν ή έχουν νυχτερινά επεισόδια όταν δεν μπορούν να τους καθησυχάσουν οι γονείς 85%. Ακόμη δεν γίνονται συχνά επιθετικά και δεν λογομαχούν συχνά με τους ενήλικες κατά 70% ενώ κατά 30% γίνονται και λογομαχούν μερικές φορές. Από τις απαντήσεις των γονέων βλέπουμε επίσης πως τα παιδιά δεν αρνούνται συχνά να ακολουθήσουν τις οδηγίες των ενηλίκων, δεν ενοχλούν συχνά άλλους με το να κάνουν σκόπιμα πράγματα που θεωρούνται προκλητικά και δεν κατηγορούν συχνά άλλους για δικά τους λάθη ή άσχημες πράξεις με ποσοστά 75%, 80% και 75% αντίστοιχα. τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν νιώθουν συχνά να προσβάλλονται ή να ενοχλούνται εύκολα από άλλους στην πλειοψηφία τους 65% αλλά δεν είναι λίγα και αυτά που το κάνουν μερικές φορές 25% και το κάνουν συχνά 10%. Από εδώ και έπειτα στις ερωτήσεις τα ποσοστά τους ‘δεν ταιριάζει’ είναι ξεκάθαρα τα μεγαλύτερα. Συνεπώς τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν εμπλέκονται συχνά σε καβγάδες (80%), δεν είναι βίαια με τα ζώα (95%), δεν λένε ψέματα και δεν εξαπατούν 85% καθώς και δεν κλέβουν πράγματα στο σπίτι (80%). Επίσης δεν καταστρέφουν τα προσωπικά αντικείμενα που ανήκουν σε άλλα μέλη της οικογένειας ή άλλα παιδιά (90%), δεν έχουν περιοδικά επεισόδια λίγων ημερών με μεγάλη δραστηριότητα και καταγιισμό ιδεών (85%) και τέλος δεν έχουν επαναλαμβανόμενες περιόδους εμφανούς ευερεθιστότητας (90%). Όλα τα παραπάνω μας δείχνουν συνολικά πως τα παιδιά δεν έχουν συναισθηματικά προβλήματα με εξαίρεση την χαμηλή αυτοπεποίθηση που παρατηρείται, το άγχος και την στεναχώρια όταν φεύγει από το σπίτι καθώς και το γεγονός ότι συχνά νιώθει να προσβάλλεται ή να ενοχλείται εύκολα από άλλους, που συμβαίνουν μερικές φορές.

Ο τελευταίος υποτομέας, όπως ήδη αναφέραμε, αφορά τις έμμοες πράξεις ή σκέψεις, πράξεις ή σκέψεις δηλαδή που το παιδί δυσκολεύεται να ελέγξει. Από τον πίνακα 10.2 παρατηρούμε πως στις περισσότερες ερωτήσεις, οι γονείς επέλεξαν την απάντηση ‘δεν ταιριάζει’, ενώ βλέπουμε ακόμη πως οι περισσότερες απαντήσεις ‘ταιριάζει’ παρέμειναν στο

0%. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν επαναλαμβάνουν παρορμητικά κάποιες δραστηριότητες καταναγκαστικά ή έχουν συνήθειες, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να τροποποιηθούν/αλλάξουν (80%), δεν επαναλαμβάνουν κινήσεις χωρίς νόημα, όπως το να κουνάνε το κεφάλι, να τινάζουν το σώμα, να τρεμοπαίζουν τα δάχτυλα (90%) και δεν έχουν δυσκολία να παραμένουν ήσυχα (80%). Ακόμη δεν επαναλαμβάνουν λέξεις ή μέρη λέξεων που δε βγάζουν νόημα (85%) και δεν χρησιμοποιούν "βρώμικες" λέξεις ή γλώσσα σε υπερβολικό βαθμό (85%). Στις ερωτήσεις τώρα αν έχει έμμονες/άκαμπτες ιδέες, αν έχει ακούσιες κινήσεις, τικ, σπασμούς ή γκριμάτσες προσώπου και αν εκπέμπει άσκοπα ήχους π.χ. καθάρισμα λαιμού, φτέρνισμα, ήχος κατάποσης, γάβγισμα κ.ά. το 75% των γονέων απάντησε 'δεν ταιριάζει', ωστόσο το υπόλοιπο 25% απάντησε 'ταιριάζει μερικές φορές'. Η κύρια ιδέα που παραμένει είναι ότι τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες δεν έχουν έμμονες ιδέες ή σκέψεις.

Το τελευταίο γράφημα 10 παρουσιάζει τις απαντήσεις στην ερώτηση αν τα συναισθηματικά προβλήματα, οι έμμονες πράξεις ή σκέψεις επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού. Εκεί βλέπουμε πως το 70% απάντησε 'καθόλου' και το υπόλοιπο 30% απάντησε 'λίγο'. Τα αποτελέσματα αυτά ταιριάζουν με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις υπόλοιπες ερωτήσεις του τομέα.

Στις ερωτήσεις ανοιχτής απάντησης το μεγαλύτερο ποσοστό των γονιών (60% από αυτούς που έδωσαν απάντηση) απάντησε ότι τους ανησυχούν περισσότερο οι δυσκολίες γύρω από το χώρο του σχολείου, ενώ στη δεύτερη ερώτηση που έπρεπε να αναφέρουν τα προτερήματα του παιδιού τους το 60% έδωσε ως κύρια απάντηση την κοινωνικότητα/ευγένεια και το 40% την έφεση σε άλλα ενδιαφέροντα.

1.4 Συζήτηση

Έπειτα από σύγκριση των αποτελεσμάτων της έρευνας μας, με τη Διεθνή Στατιστική Ταξινόμηση Νοσημάτων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας (ICD-10) προέκυψαν τα εξής: κοινά σημεία, χαρακτηριστικά που αναφέρονται μόνο στο ICD-10 αλλά δεν εξετάζονται στο ερωτηματολόγιο μας, χαρακτηριστικά που προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο αλλά δεν αναφέρονται στο ICD-10 και τέλος χαρακτηριστικά που προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο και δεν συμφωνούν με αυτά που αναφέρονται στο ICD-10.

Ξεκινώντας από την πρώτη κατηγορία, αυτή των κοινών σημείων, παρατηρούμε μειωμένο κίνητρο για σχολικές δραστηριότητες. Ακόμη παρατηρούμε δυσκολίες στη μνήμη και ιδιαίτερα στην ακουστική μνήμη, καθώς επίσης και αδυναμίες στην προσοχή και στη συγκέντρωση. Η μειωμένη αυτοπεποίθηση αποτελεί άλλο ένα κοινό σημείο. Τέλος, ομοιότητες βρίσκονται στην ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική. Συγκεκριμένα στην ανάγνωση τα κύρια ελλείμματα βρίσκονται στην ικανότητα κατανόησης αναγινωσκόμενου κειμένου και στον ρυθμό ανάπτυξης. Όσον αφορά τη γραφή οι δυσκολίες στην ορθογραφία καθώς και στην ανάπτυξη συγκεκριμένου τρόπου γραφής είναι σημαντικότερες. Στην αριθμητική διαπιστώθηκε αδυναμία κατανόησης μαθηματικών εννοιών, διεξαγωγής βασικών αριθμητικών υπολογισμών και ικανοποιητικής αποστήθισης της προπαίδειας.

Στην δεύτερη κατηγορία που αφορά τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται μόνο στο ICD-10 παρατηρούμε καθυστέρηση στην ομιλία και τη γλώσσα στην προσχολική ηλικία. Επίσης παρατηρούμε δυσκολίες στην ομοιοκαταληξία, την εκφώνηση της αλφαβήτου και κάθε γράμματος, στην κατηγοριοποίηση φθόγγων καθώς και παραλείψεις, υποκαταστάσεις,

στρεβλώσεις και προσθήκες. Επίσης αναφέρεται λανθασμένο ξεκίνημα στις εκφράσεις του παιδιού, αναστροφές λέξεων ή γραμμάτων. Η αδυναμία εξαγωγής συμπεράσματος και χρήσης γενικών γνώσεων για την απάντηση ερωτήσεων είναι ακόμα ένα σημείο το οποίο αναφέρεται μόνο στο ICD-10. Παράλληλα παρατηρούμε δυσκολία στην οπτική και ακουστική επεξεργασία. Τέλος αναφέρεται ότι τα συμπτώματα που υπάρχουν υποχωρούν γρήγορα με την αυξημένη βοήθεια.

Στη συνέχεια, θα αναφέρουμε τα χαρακτηριστικά που όπως έδειξε η έρευνά μας είναι χαρακτηριστικά των μαθησιακών δυσκολιών, αλλά δεν αναφέρονται στο εγχειρίδιο. Αυτά είναι η παθητικότητα/ υποτονικότητα, οι δυσκολίες στον σχεδιασμό και στην οργάνωση, η δυσκολία διαχείρισης των αφηρημένων εννοιών, η φτωχή αίσθηση του χρόνου που αφορά τις έννοιες του χρόνου και η αδυναμία να περιγράψει καταστάσεις που αφορά την λεκτική επικοινωνία.

Τελευταία θα αναλύσουμε την περίπτωση χαρακτηριστικών που υπάρχουν στο ICD-10, υπάρχουν και ως ερωτήσεις στην έρευνά μας, αλλά οι γονείς δεν συμφώνησαν ότι ταιριάζουν στην κλινική εικόνα των παιδιών τους. Με βάση το εγχειρίδιο οπότε, παρατηρούμε προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, δυσκολία στον συγκεκριμένο τρόπο γραφής, υπερδραστηριότητα/ παρορμητικότητα, συναισθηματικές διαταραχές/ διαταραχές συμπεριφοράς, προβλήματα προσαρμογής και κοινωνικής συναλλαγής και δυσκολίες στις οπτικο-χωρικές, οπτικο-αντιληπτικές δεξιότητες.

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, σκοπός της έρευνας μας είναι να εξακριβώσουμε εάν το πολυπαραγοντικό διαγνωστικό εργαλείο ESSENCE που εξετάζεται, έχει τη δυνατότητα να εντοπίσει τις μαθησιακές δυσκολίες στην ελληνική κοινωνία. Εξετάζοντας λοιπόν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την χορήγηση του ερωτηματολογίου και τα αποτελέσματα που αναμέναμε να προκύψουν σύμφωνα με το κλινικό προφίλ των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, όπως αυτό βρέθηκε από τη βιβλιογραφία, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα. Πρώτον το διαγνωστικό αυτό εργαλείο που εξετάζεται ανακαλύπτει τα κύρια χαρακτηριστικά των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Τα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνουν τις δυσκολίες στην ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική. Μερικά ακόμη από τα χαρακτηριστικά είναι το μειωμένο κίνητρο για σχολικές δραστηριότητες, η δυσκολία στη μνήμη και ιδιαίτερα στην ακουστική, καθώς επίσης και οι αδυναμίες στην προσοχή και στην συγκέντρωση. Επιπλέον η μειωμένη αυτοπεποίθηση είναι ένα χαρακτηριστικό που είναι ικανό να εντοπιστεί από το διαγνωστικό εργαλείο.

Ωστόσο αυτό το διαγνωστικό εργαλείο δεν δίνει τη δυνατότητα στον ειδικό να ενημερωθεί σχετικά με την ύπαρξη ορισμένων χαρακτηριστικών που προβλέπεται να υπάρχουν στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και αυτό συμβαίνει γιατί δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις ανάλογου περιεχομένου. Τέτοιου είδους χαρακτηριστικά είναι η καθυστέρηση στην ομιλία και τη γλώσσα στην προσχολική ηλικία, οι δυσκολίες στην ομοιοκαταληξία, την εκφώνηση της αλφαβήτου και κάθε γράμματος, στην κατηγοριοποίηση φθόγγων καθώς και παραλείψεις, υποκαταστάσεις, στρεβλώσεις και προσθήκες. Επίσης χαρακτηριστικά που δεν εξετάζονται είναι το λανθασμένο ξεκίνημα στις εκφράσεις του παιδιού, αναστροφές λέξεων ή γραμμάτων, η αδυναμία εξαγωγής συμπεράσματος και χρήσης γενικών γνώσεων για την απάντηση ερωτήσεων, οι δυσκολίες στην οπτική και ακουστική επεξεργασία.

Τέλος, έπειτα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων μπορούμε να συμπεράνουμε πως υπάρχουν ευρήματα από το ερωτηματολόγιο που δεν συμφωνούν με τα χαρακτηριστικά που φαίνονται στο κλινικό προφίλ των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα από το ερωτηματολόγιο προκύπτει πως δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, δυσκολίας στον συγκεκριμένο τρόπο γραφής, υπερδραστηριότητα/παρορμητικότητα, συναισθηματικές διαταραχές/ διαταραχές συμπεριφοράς, προβλήματα προσαρμογής και κοινωνικής συναλλαγής και δυσκολίες στις οπτικο-χωρικές, οπτικο-αντιληπτικές δεξιότητες ενώ όλα τα παραπάνω εμφανίζονται ως χαρακτηριστικά στο κλινικό προφίλ των παιδιών.

Η συνολική εικόνα που προκύπτει, για το αν το πολυπαραγοντικό διαγνωστικό εργαλείο ESSENCE, που εξετάζεται, είναι ικανό να εντοπίσει την ύπαρξη των μαθησιακών δυσκολιών στα παιδιά ηλικίας 5-15 ετών χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

Δ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aaron, P.G. (1995). Differential Diagnosis of Reading Disabilities" *School Psychology Review*. 24 (3), 345–60.
- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV*, American Psychiatric Association, Washington, DC, USA.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth ed.)*. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 74–7.
- Badano, J. L., Norimasa M., Phil, L.B. & Katsanis, N. (September 2006). The Ciliopathies : An Emerging Class of Human Genetic Disorders. *Annual Review of Genomics and Human Genetics*, 7,125–148.
- Barnhart, R.C., Davenport, M.J., Epps, S.B. & Nordquist, V.M., (Aug 2003). Developmental coordination disorder. *Phys Therapy*. 83 (8),722–31.
- Biggs, V. (2005). *3 A Survival Guide to School. Caged in chaos : a dyspraxic guide to breaking free*. London ; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Caroline, S.C. (2010). *Encyclopedia of Cross-Cultural School Psychology*. Springer Science & Business Media. p. 133.
- Cisden, M., Elliot, K., Noble, Sh. & Kelemen, E. (1999). Self-Understanding and Self-Esteem in Children with Learning Disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 22 (4),279–290.
- Chinawa, J. M., Odetunde, O. I., Obu, H. A., Chinawa-Muideen, A. T., Bakare, O. & Ujunwa, F. A. (2014). Attention Deficit Hyperactivity Disorder: A Neglected Issue in the Developing World. Department of Paediatrics, University of Nigeria Teaching Hospital, Behavioural Neurology, 2014,6.
- Conti-Ramsden, G., Botting, N., Simkin, Z., & Knox, E. (2001). Follow-up of children attending infant language units: outcomes at 11 years of age. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 36(2), 207-219.
- Cowen, Ph., Harrison, P. & Burns, T. (2012). Drugs and other physical treatments. *Shorter Oxford Textbook of Psychiatry (6th ed.)*. Oxford University Press, 546
- Daily, D.K., Ardinger, H.H. & Holmes, GE (February 2000). Identification and evaluation of mental retardation. *Am Fam Physician*, 61.
- Dulcan, M. K. & Lake, M. (2011). Axis I Disorders Usually First Diagnosed in Infancy, Childhood or Adolescence: Attention-Deficit and Disruptive Behavior Disorders. *Concise Guide to Child and Adolescent Psychiatry (4th illustrated ed.)*. American Psychiatric Publishing, 34.
- Esser, G. & Schmidt, MH. (1994). Children with specific reading retardation--early determinants and long-term outcome. *Acta Paedopsychiatr*. 56(3):229-37.

- Fletcher-Janzen, R. (2008). *Neuropsychological Perspectives on Learning Disabilities in the Era of RTI: Recommendations for Diagnosis and Intervention*
- Finn, C.E., Rotherham A.J. & Hokanson C.R. (2001). *Rethinking Special Education For A New Century*. Progressive Policy Institute.
- GBD. (2015). Disease and Injury Incidence and Prevalence, Collaborators. Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 310 diseases and injuries, 1990-2015: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2015. *Lancet*. 388 (10053), 1545–1602.
- Gentile, J.P., Atiq, R. & Gillig, P.M. (August 2006). Adult ADHD: Diagnosis, Differential Diagnosis, and Medication Management. *Psychiatry (Edgmont)*. 3 (8), 25–30.
- Gillberg, C. (2010). The ESSENCE in child psychiatry: early symptomatic syndromes eliciting neurodevelopmental clinical examinations. *Research in Developmental Disabilities*, 31 (6), 1543–1551.
- Gillberg, C. (1983). Perceptual, motor and attentional deficits in Swedish primary school children. Some child psychiatric aspects. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 24 (3), 377–403.
- Holmes, K. M. & O'loughlin (2014). The experiences of people with learning disabilities on social networking sites. *British Journal of Learning Disabilities*, 42(1), 1-5.
- Kaneshiro, N. K. (2015). Intellectual disability. *MedlinePlus*, U.S. National Library of Medicine.
- Kadesjö, B., Janols, L.O., Korkman, M., Mickelsson, K., Strand, G., Trillingsgaard, A. & Gillberg, C. (2004). The FTF (Five to Fifteen): the development of a parent questionnaire for the assessment of ADHD and comorbid conditions. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13 (3),3-13.
- Kirby, A., Edwards, L., Sugden, D. & Rosenblum, S. (2010). The development and standardization of the Adult Developmental Co-ordination Disorders/Dyspraxia Checklist (ADC). *Res Dev Disabil*. 31 (1),131–9.
- Licht,B.G. (1983). Cognitive –motivational factors that contribute to the achievement of Learning disabled children. *Journal of Learning Disabilities*, 16,483-490.
- LDAO. (2001). *Operationalizing the New Definition of Learning Disabilities for Utilization within Ontario’s Educational System*.
- Marcia A. B., Fletcher, J. & Fuchs, L. (2007). *Learning Disabilities: From Identification to Intervention*. New York: The Guilford Press.
- National Collaborating Centre for Mental Health (2009). *Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Diagnosis and Management of ADHD in Children, Young People and Adults*. NICE Clinical Guidelines. Leicester: British Psychological Society, 72.
- Pearsall-Jones, J.G., Piek, J.P. & Levy, F. (October 2010). Developmental Coordination Disorder and cerebral palsy: categories or a continuum?. *Hum Mov Sci*. 29 (5),787–98.

- Ramaa, S. (1992). Handbook on Learning Disabilities. Regional college of Education (NCERT).
- Remschmidt, H. & Schulte-Korne, G. (2009) 'Specific Developmental Disorders in Childhood and Adolescence' in Gelder, M. et al (Eds.) (2009) The New Oxford Textbook of Psychiatry, Oxford University Press: Oxford
- Reiersen, A. M., Constantino, J. N., Volk, H. E., & Todd, R. D. (2007). Autistic traits in a population-based ADHD twin sample. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 48 (5), 464–472.
- Rourke, B. P. (1989). Nonverbal learning disabilities: The syndrome and the model. New York: Guilford Press.
- Stahlberg, O., Soderstrom, H., Rastam, M., & Gillberg, C. (2004). Bipolar disorder, schizophrenia, and other psychotic disorders in adults with childhood onset AD/HD and/or autism spectrum disorders. *Journal of Neural Transmission*, 111(7), 891–902.
- Stothard, S., Snowling, M., Bishop, D., Chipchase, B. & Kaplan, C. (1998). Language Impaired Preschoolers: A Follow-Up into Adolescence. *Journal of Speech and Hearing Research*, 41, 407-418.
- Shifrer, D., Callahan, R. & Muller, Ch. (2013). Equity or Marginalization? The High School Course-Taking of Students Labeled With a Learning Disability. *American Educational Research Journal*. 50 (4), 656–82.
- Southwest Educational Development Laboratory (SEDL). (2007). Southwest Educational Development Laboratory Accessed.
- Smith, B.H., Barkley, R.A. & Shapiro, C.J. (2007). Attention-Deficit/Hyperactivity
- Williams, D., Botting, N. & Boucher, J., (2008). Language in autism and specific language impairment: where are the links?. *Psychological Bulletin* , 134, 944–963.
- Αγαλιώτης, Ι. (2008). Υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή προβλήματα συμπεριφοράς. ΟΕΠΕΚ
- Βογινδρούκας, Ι. & Sherratt, D. (2005). Οδηγός εκπαίδευσης παιδιών με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Ταξιδευτής
- Γεωργούδης, Γ. Θ., & Ιωακειμίδης, Χ. Η. (2003). Μαθησιακές Δυσκολίες - Δυσλεξία, Θεωρία και Πράξη. Βόλος: Ιδιωτική Έκδοση.
- Ζαφειριάδης, Κ. (2007). Διδάσκοντας την παραγωγή γραπτού λόγου σε μαθητές γυμνασίου με μαθησιακές δυσκολίες. Κυριακίδη Αφοί
- Μιχαηλίδης, Κ. (2009). Συνεκπαίδευση και αναπηρία. Αθήνα: Παπασωτηρίου

Ε. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 5 – 15 ΕΤΩΝ

Προς τους γονείς: Αυτό το ερωτηματολόγιο περιέχει προτάσεις όσον αφορά τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές του παιδιού σας σε ποικίλους τομείς της ανάπτυξης. Το κάθε παιδί είναι ξεχωριστό. Αυτό σημαίνει ότι οι ικανότητες και οι συμπεριφορές τους ποικίλουν από το ένα παιδί στο άλλο, και ανάλογα με την ηλικία.

Οι προτάσεις στο ερωτηματολόγιο ακολουθούνται από κουτάκια με την ένδειξη «Δεν ταιριάζει», «Ταιριάζει μερικές φορές», «Ταιριάζει». Βάλτε τικ (✓) στο κουτάκι που περιέχει τις προτάσεις που εσείς νομίζετε ότι ταιριάζουν καλύτερα στην λειτουργικότητα του παιδιού σε καθημερινές καταστάσεις. Αν η πρόταση δεν ταιριάζει εξαιτίας της ηλικίας του παιδιού, παρακαλώ σημειώστε «Δεν ταιριάζει» στο περιθώριο.

Όταν συμπληρώνετε το ερωτηματολόγιο, συγκρίνετε το παιδί σας με άλλα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Έχετε κατά νου την τωρινή λειτουργικότητα του παιδιού, π.χ. τους τελευταίους 6 μήνες.

Θα ερωτηθείτε αν η λειτουργία του παιδιού σε ποικίλους τομείς οδηγεί σε προβλήματα στην καθημερινότητα. Παρακαλώ σκεφτείτε εάν ή όχι τα προβλήματα αυτά επηρεάζουν το παιδί και άλλους στο σπίτι, στο σχολείο και ανάμεσα σε φίλους. Αυτές οι ερωτήσεις ακολουθούνται από 4 επιλογές: Καθόλου-Λίγο-Αρκετά-Πολύ.

Προκειμένου να πετύχουμε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των ικανοτήτων του παιδιού σας παρακαλούμε απαντήστε σε όλες τις προτάσεις. Παρακαλούμε αισθανθείτε ελεύθεροι να συμπληρώσετε τα δικά σας σχόλια στο τέλος του ερωτηματολογίου.

Το όνομα του παιδιού σας:.....

Ημερομηνία γέννησης:

Αυτή η φόρμα συμπληρώθηκε από:.....

Ημερομηνία:

Η χρήση αυτού του ερωτηματολογίου απαιτεί γνώσεις σχετικά με την τυπική και άτυπη ανάπτυξη του παιδιού, καθώς και βασικές γνώσεις ψυχομετρίας. Το ερωτηματολόγιο στοχεύει στο να αναδειχθούν οι απόψεις του γονέα σχετικά με τις δυνατότητες και αδυναμίες του παιδιού του σε διάφορους αναπτυξιακούς τομείς. Δεν έχει σκοπό να χρησιμοποιηθεί σαν το μοναδικό μέσο για διάγνωση.

Copyright:

Björn Kadesjö, Gothenburg, Lars-Olof Janols, Uppsala, Marit Korkman, Helsinki, Katarina Mickelsson, Helsinki, Gerd Strand, Oslo, Anegen Trillingsgaard, Aarhus, Christopher Gillberg, Gothenburg

Copying for own use is allowed

Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
------------------	-------------------------------	-----------

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΔΡΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί το σώμα του σε ποικίλες δραστηριότητες

1. Έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες κινητικές δεξιότητες, όπως το να μαθαίνει πως να κάνει ποδήλατο, πατίνι ή να κολυμπά	☐	☐	☐
2. Έχει δυσκολία να πετάει και να πιάνει μια μπάλα	☐	☐	☐
3. Έχει δυσκολία να τρέχει γρήγορα και ομαλά	☐	☐	☐
4. Έχει δυσκολίες ή δεν του/της αρέσει να συμμετέχει σε σπορ παιχνίδια όπως ποδόσφαιρο, μπάσκετ.	☐	☐	☐
5. Έχει προβλήματα ισορροπίας: για παράδειγμα έχει δυσκολία να στέκεται στο ένα του πόδι	☐	☐	☐
6. Συχνά σκοντάφτει και πέφτει	☐	☐	☐
7. Κάνει αδέξιες και παράξενες κινήσεις	☐	☐	☐

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΛΕΠΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί τα χέρια του

8. Δεν του/της αρέσει να ζωγραφίζει, έχει δυσκολίες να ζωγραφίζει φιγούρες που αναπαριστούν κάτι	☐	☐	☐
9. Έχει δυσκολία να πιάνει, να συγκεντρώνει και να χειρίζεται μικρά αντικείμενα	☐	☐	☐
10. Έχει δυσκολία να ρίχνει νερό μέσα σε ένα ποτήρι χωρίς να το χύνει	☐	☐	☐
11. Συχνά σκορπίζει το φαγητό στα ρούχα ή στο τραπέζι όταν τρώει	☐	☐	☐
12. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί μαχαίρι και πιρούνι	☐	☐	☐
13. Έχει δυσκολία να κουμπώνει τα κουμπιά από τα ρούχα του ή να δένει τα κορδόνια από τα παπούτσια του	☐	☐	☐
14. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί ένα στυλό (π.χ. το πιέζει πολύ δυνατά, το χέρι τρέμει)	☐	☐	☐
15. Δεν έχει αναπτύξει ξεκάθαρη προτίμηση χεριού, π.χ. δεν είναι ξεκάθαρα ούτε αριστερόχειρας, ούτε δεξιόχειρας	☐	☐	☐
16. Το γράψιμο είναι αργό και κουραστικό	☐	☐	☐
17. Έχει ανώριμη λαβή μολυβιού, κρατάει το μολύβι με έναν ασυνήθιστο τρόπο	☐	☐	☐

Τα προβλήματα με την κινητική λειτουργία επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να προσέχει και να συγκεντρώνεται σε ποικίλες δοκιμασίες και δραστηριότητες

18. Συχνά αποτυγχάνει να επικεντρωθεί σε αρκετές λεπτομέρειες ή κάνει απρόσεκτα λάθη (σε σχολικές ασκήσεις, σε εργασίες μαθημάτων ή σε άλλες δραστηριότητες)	☐	☐	☐
19. Συχνά έχει δυσκολία να διατηρεί την προσοχή σε καθήκοντα ή δραστηριότητες παιχνιδιού	☐	☐	☐
20. Συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνουν το λόγο	☐	☐	☐
		Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές
21. Συχνά δεν ακολουθεί οδηγίες και αποτυγχάνει να τελειώσει σχολικές εργασίες, βαρετές δουλειές ή καθήκοντα, όχι λόγω εναντιωματικής συμπεριφοράς ή αποτυχίας να κατανοήσει την οδηγία	☐	☐	☐
22. Συχνά έχει δυσκολίες να οργανώνει εργασίες	☐	☐	☐
23. Συχνά αποφεύγει, δεν του/της αρέσει, ή είναι απρόθυμος/ή να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν διαρκή νοητική προσπάθεια (όπως διάβασμα)	☐	☐	☐
24. Συχνά χάνει πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες (π.χ. παιχνίδια, σχολικό εξοπλισμό, μολύβια, βιβλία ή εργαλεία)	☐	☐	☐
25. Συχνά είναι εύκολο να αποσπαστεί από εξωτερικά ερεθίσματα (π.χ. άσχετοι ήχοι, όπως να μιλούν άλλοι άνθρωποι, αυτοκίνητα να περνούν από δίπλα)	☐	☐	☐
26. Συχνά είναι ξεχασιάρης/α σε καθημερινές δραστηριότητες	☐	☐	☐

ΥΠΕΡΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑ: η τάση του παιδιού να είναι υπερβολικά δραστήριο ή παρορμητικό:

27. Βρίσκεται σε συνεχή κίνηση (στριφογυρίζει στο κάθισμα, κάνει νευρικές κινήσεις με τα δάχτυλα, διαλύει πράγματα κ.ά.)	☐	☐	☐
28. Έχει δυσκολία να παραμένει καθισμένος/η (στριφογυρίζει στο κάθισμα, σηκώνεται και κινείται τριγύρω)	☐	☐	☐
29. Συχνά τρέχει τριγύρω ή σκαρφαλώνει υπερβολικά σε καταστάσεις μη αποδεκτές (σε μεγαλύτερα παιδιά ή ενήλικες αυτό μπορεί να περιοριστεί σε υποκειμενικά συναισθήματα ανησυχίας)	☐	☐	☐
30. Έχει δυσκολία να παίζει ήρεμα και ήσυχα	☐	☐	☐
31. Συχνά είναι «υπ' ατμόν» ή λειτουργεί σαν να «υποκινείται από κάποιον ή κάτι»	☐	☐	☐

32. Συχνά μιλά υπερβολικά	☐	☐	☐
33. Συχνά του/της ξεφεύγουν απαντήσεις πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση	☐	☐	☐
34. Έχει δυσκολία να περιμένει την σειρά του (σε παιχνίδια, κατά την διάρκεια γευμάτων κ.ά.)	☐	☐	☐
35. Συχνά διακόπτει ή ενοχλεί άλλους (π.χ. πετάγεται σε συζητήσεις ή παιχνίδια)	☐	☐	☐

Τα προβλήματα με την προσοχή, συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα ή παρορμητικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας; ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΠΑΘΗΤΙΚΟΤΗΤΑ/ΥΠΟΤΟΝΙΚΟΤΗΤΑ: η υποτονικότητα του παιδιού ή η τάση να είναι υπερβολικά παθητικό:

36. Έχει δυσκολία να ξεκινάει εργασίες/δραστηριότητες	☐	☐	☐
37. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει μια εργασία/δραστηριότητα, δε μετέχει σε πράγματα που γίνονται όπως η υπόλοιπη ομάδα	☐	☐	☐
38. Συχνά βρίσκεται «στον κόσμο του» ή ονειροπολεί	☐	☐	☐
39. Μοιάζει αργός/ή, αδρανής ή φαίνεται να του λείπει ενέργεια	☐	☐	☐

Η παθητικότητα ή η υποτονικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
------------------	-------------------------------	-----------

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ΟΡΓΑΝΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να σχεδιάζει ή να οργανώνει δραστηριότητες:

40. Έχει δυσκολία να κατανοεί τις συνέπειες των πράξεων του/της (π.χ. σκαρφάλωμα σε επικίνδυνα μέρη)	☐	☐	☐
41. Έχει δυσκολία να σχεδιάζει και να προετοιμάζει έργα (π.χ. να συλλέγει εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για μια εκδρομή ή για το σχολείο)	☐	☐	☐
42. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει έργα σε διαδοχή (π.χ. μικρά παιδιά: να ντύνονται το πρωί χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις, μεγαλύτερα παιδιά: να ολοκληρώνουν τις ασκήσεις για το σπίτι χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις)	☐	☐	☐

Τα προβλήματα με το σχεδιασμό/οργάνωση επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ: η αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων του παιδιού στο φυσικό περιβάλλον:

43. Έχει δυσκολία να βρίσκει τον δρόμο του/της (ακόμα και σε γνωστά μέρη)	☐	☐	☐
44. Φαίνεται ενοχλημένος/η από τις διαφορές ύψους (ακόμα και μικρό) όπως σε σχέση με το ανέβασμα σκάλας κ.ά.	☐	☐	☐
45. Έχει δυσκολία να εκτιμά την απόσταση ή το μέγεθος	☐	☐	☐
46. Έχει δυσκολία να κατανοεί τον προσανατολισμό και τις χωρικές κατευθύνσεις (τα μικρά παιδιά: φορούν το μπρος πίσω, τα μεγαλύτερα παιδιά: μπερδεύουν γράμματα όπως ρ, δ/ ε, 3 και αριθμούς όπως 6, 9)	☐	☐	☐
47. Σκοντάφτει πάνω σε άλλους ανθρώπους, κυρίως σε στενά μέρη	☐	☐	☐

ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ: η ικανότητα του παιδιού να κατανοεί έννοιες του χρόνου:

48. Έχει φτωχή συναίσθηση του χρόνου, π.χ. δεν έχει ενστικτώδη αίσθηση για το πόσο διαρκούν «τα 5 λεπτά» ή «1 ώρα» ή είναι αβέβαιος/η σχετικά με το πόσο καιρό πριν συνέβη κάτι	☐	☐	☐
49. Έχει μόνο μια ασαφή ιδέα σχετικά με το τι ώρα είναι, εάν είναι πρωί ή μεσημέρι, ή εάν είναι ώρα να πάει στο σχολείο του/της ή όχι	☐	☐	☐
50. Ρωτάει επανειλημμένα σχετικά με το πότε θα συμβεί κάτι, π.χ. πόσος χρόνος έχει απομείνει πριν από μία εκδρομή ή πριν να είναι η ώρα να πάει σχολείο	☐	☐	☐
51. Μπορεί να διαβάξει μηχανικά το ρολόι, αλλά δεν κατανοεί την πραγματική έννοια του χρόνου	☐	☐	☐

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ: η αντίληψη του παιδιού του σώματος του/της και οι αισθητηριακές εντυπώσεις:

52. Δεν έχει την αίσθηση του πως εφαρμόζουν τα ρούχα, δεν μαζεύει τις κάλτσες ή το παντελόνι που έχουν πέσει κάτω	☐	☐	☐
53. Έχει απροσδόκητα φτωχή αντίληψη του κρύου, πόνου κ.ά.	☐	☐	☐
54. Έχει φτωχή επίγνωση του σώματος (αβεβαιότητα του μεγέθους του σώματος του/της σε σχέση με το περιβάλλον, π.χ. πέφτει ή σκοντάφτει πάνω σε πράγματα χωρίς να έχει πρόθεση να το κάνει)	☐	☐	☐

Δεν
ταιριάζει

Ταιριάζει
μερικές
φορές

Ταιριάζει

55. Είναι υπερβολικά ευαίσθητος/η στη σωματική επαφή (ενοχλείται από στενά ρούχα, εκλαμβάνει την απαλή επαφή ως έντονη)	☐	☐	☐
56. Έχει δυσκολία να μιμείται τις κινήσεις άλλων ατόμων	☐	☐	☐

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΟΠΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ: η ικανότητα του παιδιού να αντιλαμβάνεται φιγούρες και σχήματα:

57. Τείνει να παρερμηνεύει εικόνες, π.χ. μπορεί να αντιλαμβάνεται μια εικόνα ενός αυγού σαν αυτή ενός λουλουδιού

58. Έχει δυσκολία να παρατηρεί μικρές διαφορές σε σχήματα, φιγούρες, λέξεις και σχέδια που μοιάζουν

59. Έχει δυσκολία να ζωγραφίζει εικόνες όπως ένα αυτοκίνητο, ένα σπίτι

60. Έχει δυσκολία στο να συναρμολογεί πάζλ

Τα προβλήματα με την αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων, του χρόνου, του σώματος του/της, ή των φιγούρων και των σχεδίων επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΜΝΗΜΗ: η ικανότητα του παιδιού να θυμάται γεγονότα ή εμπειρίες που έχει ζήσει:

61. Έχει δυσκολία να θυμάται πληροφορίες σχετικά με προσωπικά δεδομένα, όπως η ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση του σπιτιού

62. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα άλλων ανθρώπων (π.χ. το όνομα του δασκάλου, των συμμαθητών)

63. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών και των εποχών

64. Έχει δυσκολία να θυμάται μη προσωπικά γεγονότα που έμαθε στο σχολείο (π.χ. ιστορικά γεγονότα, χημικοί τύποι κ.ά.)

65. Έχει δυσκολία να θυμάται τι έχει συμβεί πρόσφατα, όπως ποιος τηλεφώνησε, ή τι έφαγε πριν λίγες ώρες κ.ά.

66. Έχει δυσκολία να θυμάται γεγονότα που συνέβησαν λίγο καιρό πριν, όπως το τι συνέβη σε μια εκδρομή, τι χριστουγεννιάτικα δώρα πήρε κ.ά.

67. Έχει δυσκολία να θυμάται που βάζει πράγματα

68. Έχει δυσκολία να θυμάται ραντεβού με τους συμμαθητές ή τι εργασίες έχει να κάνει

69. Έχει δυσκολία να μαθαίνει ρίμες, τραγούδια, πίνακες πολλαπλασιασμού κ.ά. απ' έξω

70. Έχει δυσκολία να θυμάται μακροσκελείς ή σύνθετες οδηγίες

71. Έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες δεξιότητες, όπως τους κανόνες ενός καινούριου παιχνιδιού ή αθλήματος

Τα προβλήματα με την μνήμη επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Δεν
ταιριάζει

Ταιριάζει
μερικές
φορές

Ταιριάζει

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: η ικανότητα του παιδιού να κατανοεί την γλώσσα και την ομιλία:

72. Έχει δυσκολία να κατανοεί εξηγήσεις και οδηγίες	☐	☐	☐
73. Έχει δυσκολία να ακολουθεί και να κατανοεί ιστορίες που διαβάζονται δυνατά	☐	☐	☐
74. Έχει δυσκολία να αντιλαμβάνεται τι λένε οι άλλοι άνθρωποι (συχνά λέει «τι;», «τι εννοείς;»)	☐	☐	☐
75. Έχει δυσκολία με τις αφηρημένες έννοιες όπως «μεθαύριο», «στη σωστή σειρά»	☐	☐	☐
76. Τείνει να παρερμηνεύει ό,τι έχει ειπωθεί	☐	☐	☐

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ: η ικανότητα του παιδιού για γλωσσική έκφραση και προφορά των λέξεων:

77. Είναι αβέβαιος/η όσον αφορά ομιλητικούς ήχους και τείνει να αρθρώνει λανθασμένα λέξεις	☐	☐	☐
78. Έχει δυσκολία να μαθαίνει τα ονόματα από τα χρώματα, τα γράμματα, τους ανθρώπους κ.ά.	☐	☐	☐
79. Έχει δυσκολία στην εύρεση λέξεων ή την επεξήγηση σε άλλους ανθρώπους, λέγοντας «το, το, το..»	☐	☐	☐
80. Έχει την τάση να θυμάται λέξεις λανθασμένα π.χ. λέει κεφαλόπονος αντί πονοκέφαλος	☐	☐	☐
81. Έχει δυσκολία να εξηγήσει τι θέλει	☐	☐	☐
82. Έχει δυσκολία να μιλάει με ευχέρεια χωρίς διαλείμματα	☐	☐	☐
83. Έχει δυσκολία να εκφράζεται με ολόκληρες προτάσεις, γραμματικά σωστές προτάσεις, ή παραποιεί λέξεις	☐	☐	☐
84. Προφέρει λανθασμένα συγκεκριμένους ήχους (ψεύδισμα, δυσκολία στην προφορά του ήχου ρ, ρινική ομιλία κ.ά.)	☐	☐	☐
85. Δυσκολεύεται να προφέρει σύνθετες λέξεις όπως «ηλεκτρικός», «τρακτέρ»	☐	☐	☐
86. Έχει βραχνή φωνή	☐	☐	☐
87. Τραυλίζει	☐	☐	☐
88. Μιλάει τόσο γρήγορα που είναι δύσκολο να καταλάβετε τι λέει	☐	☐	☐
89. Έχει συγκεχυμένο λόγο	☐	☐	☐

ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: η ικανότητα του παιδιού να χειρίζεται τη γλώσσα και να επικοινωνεί με τους άλλους:

90. Έχει δυσκολία να περιγράψει περιστάσεις ή εμπειρίες που έχει ζήσει με τρόπο ώστε να τον/την καταλαβαίνει ο συνομιλητής του (π.χ. τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια των διακοπών)	☐	☐	☐
91. Έχει δυσκολία να παρακολουθεί τα λεγόμενα του άλλου	☐	☐	☐
92. Έχει δυσκολία να συμμετέχει σε συζήτηση π.χ. πρόβλημα από το να μεταβεί στη θέση του ακροατή σε αυτήν του ομιλητή	☐	☐	☐

Προβλήματα σχετικά με την κατανόηση της γλώσσας, τη χρήση της γλώσσας ή την προφορική επικοινωνία επηρεάζουν τη καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας; ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
------------------	-------------------------------	-----------

ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ: εάν το παιδί είναι κάτω των 8 ετών, πηγαίνετε στην πρόταση 122

Ερωτήσεις σχετικές με τη μάθηση του παιδιού ίσως να είναι δύσκολο να απαντηθούν χωρίς τη συμβολή του δασκάλου. Ωστόσο, προσπαθήστε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις βασιζόμενοι σε αυτά που γνωρίζετε ή έχετε ακούσει από τον/την δάσκαλο/α του παιδιού σας.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΓΡΑΦΗ, ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):

93. Η κατάκτηση αναγνωστικών ικανοτήτων είναι πιο δύσκολη από την αναμενόμενη, δεδομένης της ικανότητάς του να μαθαίνει άλλα πράγματα	☐	☐	☐
94. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κάτι που διαβάζει	☐	☐	☐
95. Έχει δυσκολίες να διαβάζει δυνατά με κανονική ταχύτητα (διαβάζει πολύ αργά, πολύ γρήγορα, ή αποτυγχάνει να διαβάζει με ευχέρεια)	☐	☐	☐
96. Δεν του/της αρέσει να διαβάζει (π.χ. αποφεύγει να διαβάζει βιβλία)	☐	☐	☐
97. Μαντεύει όταν διαβάζει	☐	☐	☐
98. Έχει δυσκολία στην ορθογραφία	☐	☐	☐
99. Έχει δυσκολίες με το σχήμα των γραμμάτων και με το να γράφει τακτοποιημένα	☐	☐	☐
100. Έχει δυσκολίες να αποκτήσει συγκεκριμένο τρόπο γραφής	☐	☐	☐
101. Έχει δυσκολίες να κατακτά βασικές μαθηματικές έννοιες (πρόσθεση, αφαίρεση, συν, πλην)	☐	☐	☐
102. Έχει δυσκολίες στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων που του δίνονται γραπτά	☐	☐	☐
103. Έχει δυσκολίες στην εφαρμογή ποικίλων μαθηματικών κανόνων	☐	☐	☐
104. Έχει δυσκολίες στην εκμάθηση προπαίδειας	☐	☐	☐
105. Έχει δυσκολίες στη μαθηματική σκέψη	☐	☐	☐

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΝΕΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):

106. Έχει δυσκολίες να κατανοεί προφορικές οδηγίες	☐	☐	☐
107. Έχει δυσκολίες να κατανοεί ή να χρησιμοποιεί αφηρημένες έννοιες π.χ. όρους που σχετίζονται με το μέγεθος, τον όγκο, το χώρο	☐	☐	☐
108. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε συζητήσεις με άλλα παιδιά	☐	☐	☐
109. Έχει δυσκολίες να μαθαίνει δεδομένα ή να κατακτά γνώσεις σχετικές με τον περιβάλλοντα χώρο, για παράδειγμα, επιστημονικά θέματα στο σχολείο, γεγονότα για τη χώρα του/της, ή για το πώς λειτουργούν τα πράγματα κ.ά.	☐	☐	☐
110. Έχει εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα	☐	☐	☐
111. Είναι καλός/ή σε καλλιτεχνικά ή πρακτικά θέματα (να παίζει μουσικό όργανο, να σχεδιάζει, να	☐	☐	☐

ζωγραφίζει, να κατασκευάζει)

Δεν
ταιριάζει

Ταιριάζει
μερικές
φορές

Ταιριάζει

ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ (μόνο για παιδιά 8 ετών

και άνω):

112. Έχει δυσκολίες να σχεδιάζει και να οργανώνει δραστηριότητες	☐	☐	☐
113. Έχει δυσκολία στην αλλαγή πλάνου ή στρατηγικών όταν αυτό απαιτείται (π.χ. όταν η αρχική προσέγγιση αποτυγχάνει)	☐	☐	☐
114. Έχει δυσκολίες στην κατανόηση εξηγήσεων και στην ακολουθία εντολών που δίνονται από ενήλικες	☐	☐	☐
115. Έχει δυσκολίες στην επίλυση αφηρημένων εννοιών	☐	☐	☐
116. Έχει δυσκολίες να συνεχίζει και να ολοκληρώνει έργα, συχνά τα αφήνει μισοτελειωμένα	☐	☐	☐
117. Δεν έχει κίνητρο για τις σχολικές εργασίες ή συγκρίσιμες μαθησιακές συνθήκες που απαιτούν γνωστική προσπάθεια	☐	☐	☐
118. Η εκμάθηση χαρακτηρίζεται αργή και κοπιώδης	☐	☐	☐
119. Κάνει πράγματα υπερβολικά γρήγορα, βιαστικά, ή βεβιασμένα	☐	☐	☐
120. Δεν αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, χρειάζεται αρκετή επιτήρηση	☐	☐	☐
121. Χρειάζεται αρκετή υποστήριξη, θέλει να γνωρίζει τότε τα πηγαίνει καλά	☐	☐	☐

Τα ακαδημαϊκά προβλήματα ή οι μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: η ικανότητα του παιδιού να συμμετέχει σε κοινωνικές περιστάσεις και να αλληλεπιδρά με τους άλλους

122. Δεν καταλαβαίνει πλήρως τα κοινωνικά συνθήματα άλλων ανθρώπων π.χ. εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, τόνος φωνής ή γλώσσα του σώματος	☐	☐	☐
123. Έχει δυσκολίες να κατανοεί τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων	☐	☐	☐
124. Έχει δυσκολίες να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των άλλων ανθρώπων	☐	☐	☐
125. Έχει δυσκολίες να εκφράζει προφορικά τα συναισθήματα όταν νιώθει μοναξιά, βαρεμάρα κ.ά.	☐	☐	☐
126. Μιλάει με μονότονη ή περίεργη φωνή	☐	☐	☐
127. Έχει δυσκολίες να εκφράζει τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις μέσω εκφράσεων του προσώπου ή της γλώσσας του σώματος	☐	☐	☐
128. Χρησιμοποιεί αισθητά παλιομοδίτικο στυλ	☐	☐	☐

129. Έχει δυσκολίες στο να συμπεριφέρεται όπως αναμένεται από τους συμμαθητές του/της	☐	☐	☐
130. Έχει δυσκολία να διαπιστώνει πως να συμπεριφέρεται σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, όπως όταν επισκέπτεται συγγενείς ή φίλους, όταν έχει ραντεβού σε γιατρό, όταν πάει στον κινηματογράφο	☐	☐	☐
		Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές
131. Θεωρείται διαφορετικός/ή, περίεργος/η ή εγωκεντρικός/ή από τους συμμαθητές του/της	☐	☐	☐
132. Γελιοποιείται ακούσια κάνοντας του γονείς του/της να ντρέπονται ή τους συμμαθητές του/της να γελάνε	☐	☐	☐
133. Συχνά μοιάζει να στερείται κοινής λογικής	☐	☐	☐
134. Έχει φτωχή αίσθηση του χιούμορ	☐	☐	☐
135. Συχνά του ξεφεύγουν κοινωνικά ακατάλληλα σχόλια	☐	☐	☐
136. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κανόνες και απαγορεύσεις	☐	☐	☐
137. Συχνά καβγαδίζει με τους συνομηλίκους	☐	☐	☐
138. Έχει δυσκολίες να κατανοεί και να σέβεται τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων, για παράδειγμα, ότι τα μικρότερα παιδιά χρειάζονται περισσότερη βοήθεια από τα μεγαλύτερα και ότι οι γονείς πρέπει να μένουν μόνοι τους όταν το ζητάνε κ.ά.	☐	☐	☐
139. Έχει δυσκολίες σε ομαδικές δραστηριότητες ή αθλήματα, επινοεί καινούργιους κανόνες για δικό του/της όφελος	☐	☐	☐
140. Έχει δυσκολία να κάνει φίλους	☐	☐	☐
141. Έχει φτωχή αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους του/της	☐	☐	☐
142. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες	☐	☐	☐
143. Δεν τον/την δέχονται τα άλλα παιδιά να παίζει μαζί τους	☐	☐	☐
144. Δείχνει αδιαφορία για σωματική επαφή όπως οι αγκαλιές	☐	☐	☐
145. Έχει ένα ή σχετικά λίγα ενδιαφέροντα που καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο και περιορίζουν τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους	☐	☐	☐
146. Επαναλαμβάνει ή κολλάει σε προφανείς συμπεριφορές ή δραστηριότητες χωρίς νόημα	☐	☐	☐
147. Αναστατώνεται όταν υπάρχουν μικρές αλλαγές στην καθημερινή του ρουτίνα	☐	☐	☐
148. Η βλεμματική επαφή σε πρόσωπο με πρόσωπο καταστάσεις είναι μη φυσιολογική ή απουσιάζει	☐	☐	☐

Οι δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:

149. Έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση	☐	☐	☐
150. Μοιάζει να είναι δυστυχισμένος , λυπημένος, καταθλιπτικός	☐	☐	☐
151. Παραπονιέται συχνά για συναισθήματα μοναξιάς	☐	☐	☐
152. Έχει προσπαθήσει να προκαλέσει σωματικά τραύματα στον εαυτό του/της ή μιλά για αυτά	☐	☐	☐
	Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
153. Έχει μειωμένη όρεξη	☐	☐	☐
154. Εκφράζει συχνά ότι νιώθει ανάξιος/α ή κατώτερος/η σχετικά με τα υπόλοιπα παιδιά	☐	☐	☐
155. Παραπονιέται συχνά για στομαχόπονους, πονοκεφάλους, αναπνευστικές δυσκολίες ή άλλα σωματικά συμπτώματα	☐	☐	☐
156. Δείχνει αγχώδης ή σε υπερένταση ή παραπονιέται ότι είναι νευρικός/ή	☐	☐	☐
157. Αγχώνεται ή στεναχωριέται όταν φεύγει από το σπίτι π.χ. για να πάει στο σχολείο	☐	☐	☐
158. Συχνά έχει προβλήματα στον ύπνο	☐	☐	☐
159. Συχνά έχει εφιάλτες	☐	☐	☐
160. Υπνοβατεί ή έχει νυχτερινά επεισόδια όταν δεν μπορούν να τον/την καθησυχάσουν οι γονείς	☐	☐	☐
161. Συχνά γίνεται επιθετικός	☐	☐	☐
162. Συχνά λογομαχεί με τους ενήλικες	☐	☐	☐
163. Συχνά αρνείται να ακολουθήσει τις οδηγίες των ενηλίκων	☐	☐	☐
164. Συχνά ενοχλεί άλλους με το να κάνει σκόπιμα πράγματα που θεωρούνται προκλητικά	☐	☐	☐
165. Συχνά κατηγορεί άλλους για δικά του/της λάθη ή άσχημες πράξεις	☐	☐	☐
166. Συχνά νιώθει να προσβάλλεται ή να ενοχλείται εύκολα από άλλους	☐	☐	☐
167. Συχνά εμπλέκεται σε καβγάδες	☐	☐	☐
168. Είναι βίαιος/η με τα ζώα	☐	☐	☐
169. Λέει ψέματα κι εξαπατά	☐	☐	☐
170. Κλέβει πράγματα στο σπίτι	☐	☐	☐
171. Συχνά καταστρέφει τα προσωπικά αντικείμενα που ανήκουν σε άλλα μέλη της οικογένειας ή άλλα παιδιά	☐	☐	☐
172. Έχει περιοδικά επεισόδια λίγων ημερών με μεγάλη δραστηριότητα και καταιγισμό ιδεών	☐	☐	☐
173. Έχει επαναλαμβανόμενες περιόδους εμφανούς ευερεθιστότητας	☐	☐	☐

ΕΜΜΟΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ Ή ΣΚΕΨΕΙΣ: πράξεις ή σκέψεις τις οποίες το παιδί δυσκολεύεται να ελέγξει

174. Επαναλαμβάνει παρορμητικά κάποιες δραστηριότητες καταναγκαστικά ή έχει συνήθειες, οι οποίες είναι πολύ δύσκολο να τροποποιηθούν/αλλάξουν	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------

175. Έχει έμμονες/άκαμπτες ιδέες	☐	☐	☐
176. Έχει ακούσιες κινήσεις, τικ, σπασμούς ή γκριμάτσες προσώπου	☐	☐	☐
177. Επαναλαμβάνει κινήσεις χωρίς νόημα, όπως το να κουνάει το κεφάλι, να τινάζει το σώμα, να τρεμοπαίζει τα δάχτυλα	☐	☐	☐
178. Εκπέμπει άσκοπα ήχους π.χ. καθάρισμα λαιμού, φτέρνισμα, ήχος κατάποσης, γάβγισμα κ.ά.	☐	☐	☐
	Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
179. Έχει δυσκολία να παραμένει ήσυχος π.χ. σφυρίζει, βουίζει, σιγομουρμουρίζει	☐	☐	☐
180. Επαναλαμβάνει λέξεις ή μέρη λέξεων που δε βγάζουν νόημα	☐	☐	☐
181. Χρησιμοποιεί «βρώμικες» λέξεις ή γλώσσα σε υπερβολικό βαθμό	☐	☐	☐

Τα συναισθηματικά προβλήματα, οι έμμονες πράξεις ή σκέψεις επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Περιγράψτε τα προβλήματα του παιδιού για τα οποία εσείς ανησυχείτε περισσότερο:

Περιγράψτε τα προτερήματα του παιδιού σας:

Πίνακας 1.1

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΔΡΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί το σώμα του σε ποικίλες δραστηριότητες	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
1. Έχει δυσκολία να κατακτά καινούριες κινητικές δεξιότητες, όπως το να μαθαίνει πώς να κάνει ποδήλατο, πατίνι ή να κολυμπά	20	12	60%	7	35%	1	5%
2. Έχει δυσκολία να πετάει και να πιάνει μια μπάλα	20	16	80%	2	10%	2	10%
3. Έχει δυσκολία να τρέχει γρήγορα και ομαλά	20	14	70%	5	25%	1	5%
4. Έχει δυσκολίες ή δεν του/της αρέσει να συμμετέχει σε σπορ παιχνίδια όπως ποδόσφαιρο, μπάσκετ.	20	15	75%	3	15%	2	10%
5. Έχει προβλήματα ισορροπίας: για παράδειγμα έχει δυσκολία να στέκεται στο ένα του πόδι	20	14	70%	5	25%	1	5%
6. Συχνά σκοντάφτει και πέφτει	20	16	80%	4	20%	0	0%
7. Κάνει αδέξιες και παράξενες κινήσεις	20	13	65%	4	20%	3	15%

Πίνακας 1.2

ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ - ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΛΕΠΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ: πώς χρησιμοποιεί το παιδί τα χέρια του	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
8. Δεν του/της αρέσει να ζωγραφίζει, έχει δυσκολίες να ζωγραφίζει φιγούρες που αναπαριστούν κάτι	20	14	70%	5	25%	1	5%
9. Έχει δυσκολία να πιάνει, να συγκεντρώνει και να χειρίζεται μικρά αντικείμενα	20	15	75%	3	15%	2	10%

10. Έχει δυσκολία να ρίχνει νερό μέσα σε ένα ποτήρι χωρίς να το χύνει	20	16	80%	2	10%	2	10%
11. Συχνά σκορπίζει το φαγητό στα ρούχα ή στο τραπέζι όταν τρώει	20	12	60%	7	35%	1	5%
12. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί μαχαίρι και πιρούνι	20	15	75%	3	15%	2	10%
13. Έχει δυσκολία να κουμπώνει τα κουμπιά από τα ρούχα του ή να δένει τα κορδόνια από τα παπούτσια του	20	8	40%	6	30%	6	30%
14. Έχει δυσκολία να χρησιμοποιεί ένα στυλό (π.χ. το πιέζει πολύ δυνατά, το χέρι τρέμει)	20	12	60%	7	35%	1	5%
15. Δεν έχει αναπτύξει ξεκάθαρη προτίμηση χεριού, π.χ. δεν είναι ξεκάθαρα ούτε αριστερόχειρας, ούτε δεξιόχειρας	20	17	85%	2	10%	1	5%
16. Το γράψιμο είναι αργό και κουραστικό	20	13	65%	4	20%	3	15%
17. Έχει ανώριμη λαβή μολυβιού, κρατάει το μολύβι με έναν ασυνήθιστο τρόπο	20	14	70%	6	30%	0	0%

Πίνακας 2.1

ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να προσέχει και να συγκεντρώνεται σε ποικίλες δοκιμασίες και δραστηριότητες	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
18. Συχνά αποτυγχάνει να επικεντρωθεί σε αρκετές λεπτομέρειες ή κάνει απρόσεκτα λάθη (σε σχολικές ασκήσεις, σε εργασίες μαθημάτων ή σε άλλες δραστηριότητες)	20	6	30%	10	50%	4	20%
19. Συχνά έχει δυσκολία να διατηρεί την προσοχή σε καθήκοντα ή δραστηριότητες παιχνιδιού	20	9	45%	8	40%	3	15%
20. Συχνά φαίνεται να μην ακούει όταν του απευθύνουν το λόγο	20	15	75%	3	15%	2	10%
21. Συχνά δεν ακολουθεί οδηγίες και αποτυγχάνει να τελειώσει σχολικές εργασίες, βαρετές δουλειές ή καθήκοντα, όχι λόγω εναντιωματικής συμπεριφοράς ή αποτυχίας να κατανοήσει την οδηγία	20	7	35%	10	50%	3	15%
22. Συχνά έχει δυσκολίες να οργανώνει εργασίες	20	4	20%	10	50%	6	30%
23. Συχνά αποφεύγει, δεν του/της αρέσει, ή είναι απρόθυμος/ή να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν διαρκή νοητική προσπάθεια (όπως διάβασμα)	20	9	45%	7	35%	4	20%
24. Συχνά χάνει πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες (π.χ. παιχνίδια, σχολικό εξοπλισμό, μολύβια, βιβλία ή εργαλεία)	20	11	55%	4	20%	5	25%
25. Συχνά είναι εύκολο να αποσπαστεί από εξωτερικά ερεθίσματα (π.χ. άσχετοι ήχοι, όπως να μιλούν άλλοι άνθρωποι, αυτοκίνητα να περνούν από δίπλα)	20	12	60%	5	25%	3	15%
26. Συχνά είναι ξεχασιάρης/α σε καθημερινές δραστηριότητες	20	9	45%	6	30%	5	25%

Πίνακας 2.2

ΥΠΕΡΔΡΑΣΤΗΡΙΟ-ΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟ-ΤΗΤΑ: η τάση του παιδιού να είναι υπερβολικά δραστήριο ή παρορμητικό:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
27. Βρίσκεται σε συνεχή κίνηση (στριφογυρίζει στο κάθισμα, κάνει νευρικές κινήσεις με τα δάχτυλα, διαλύει πράγματα κ.ά.)	20	12	60%	7	35%	1	5%
28. Έχει δυσκολία να παραμείνει καθισμένος/η (στριφογυρίζει στο κάθισμα, σηκώνεται και κινείται τριγύρω)	20	15	75%	4	20%	1	5%
29. Συχνά τρέχει τριγύρω ή σκαρφαλώνει υπερβολικά σε καταστάσεις μη αποδεκτές (σε μεγαλύτερα παιδιά ή ενήλικες αυτό μπορεί να περιοριστεί σε υποκειμενικά συναισθήματα ανησυχίας)	20	14	70%	4	20%	2	10%
30. Έχει δυσκολία να παίζει ήρεμα και ήσυχα	20	11	55%	8	40%	1	5%
31. Συχνά είναι "υπ' ατμόν" ή λειτουργεί σαν να "υποκινείται από κάποιον ή κάτι"	20	14	70%	5	25%	1	5%
32. Συχνά μιλά υπερβολικά	20	11	55%	8	40%	1	5%
33. Συχνά του/της ξεφεύγουν απαντήσεις πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση	20	12	60%	6	30%	2	10%
34. Έχει δυσκολία να περιμένει την σειρά του (σε παιχνίδια, κατά την διάρκεια γευμάτων κ.ά.)	20	9	45%	8	40%	3	15%
35. Συχνά διακόπτει ή ενοχλεί άλλους (π.χ. πετάγεται σε συζητήσεις ή παιχνίδια)	20	10	50%	7	35%	3	15%

Πίνακας 3

ΠΑΘΗΤΙΚΟΤΗΤΑ/ ΥΠΟΤΟΝΙΚΟΤΗΤΑ: η υποτονικότητα του παιδιού ή η τάση να είναι υπερβολικά παθητικό:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
36. Έχει δυσκολία να ξεκινάει εργασίες/δραστηριότητες	20	10	50%	10	50%	0	0%
37. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει μια εργασία/δραστηριότητα, δε μετέχει σε πράγματα που γίνονται όπως η υπόλοιπη ομάδα	20	7	35%	10	50%	3	15%
38. Συχνά βρίσκεται "στον κόσμο του" ή ονειροπολεί	20	10	50%	9	45%	1	5%
39. Μοιάζει αργός/ή, αδρανής ή φαίνεται να του λείπει ενέργεια	20	12	60%	6	30%	2	10%

Πίνακας 4.1

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ/ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: η ικανότητα του παιδιού να σχεδιάζει ή να οργανώνει δραστηριότητες:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
40. Έχει δυσκολία να κατανοεί τις συνέπειες των πράξεων του/της (π.χ. σκαρφάωμα σε επικίνδυνα μέρη)	20	16	80%	2	10%	2	10%
41. Έχει δυσκολία να σχεδιάζει και να προετοιμάζει έργα (π.χ. να συλλέγει εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για μια εκδρομή ή για το σχολείο)	20	12	60%	4	20%	4	20%
42. Έχει δυσκολία να ολοκληρώνει έργα σε διαδοχή (π.χ. μικρά παιδιά: να ντύνονται το πρωί χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις, μεγαλύτερα παιδιά: να ολοκληρώνουν τις ασκήσεις για το σπίτι χωρίς συνεχείς υπενθυμίσεις)	20	8	40%	9	45%	3	15%

Πίνακας 5.1

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ: η αντίληψη του χώρου και των κατευθύνσεων του παιδιού στο φυσικό περιβάλλον:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
43. Έχει δυσκολία να βρίσκει τον δρόμο του/της (ακόμα και σε γνωστά μέρη)	20	14	70%	6	30%		0%
44. Φαίνεται ενοχλημένος/η από τις διαφορές ύψους (ακόμα και μικρό) όπως σε σχέση με το ανέβασμα σκάλας κ.ά.	20	18	90%	1	5%	1	5%
45. Έχει δυσκολία να εκτιμά την απόσταση ή το μέγεθος	20	15	75%	4	20%	1	5%
46. Έχει δυσκολία να κατανοεί τον προσανατολισμό και τις χωρικές κατευθύνσεις (τα μικρά παιδιά: φορούν το μπρος πίσω, τα μεγαλύτερα παιδιά: μπερδεύουν γράμματα όπως ρ, δ/ ε, 3 και αριθμούς όπως 6, 9)	20	11	55%	9	45%		0%
47. Σκοντάφτει πάνω σε άλλους ανθρώπους, κυρίως σε στενά μέρη	20	16	80%	3	15%	1	5%

Πίνακας 5.2

ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ: η παιδιού ικανότητα του να κατανοεί έννοιες του χρόνου:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
48. Έχει φτωχή συνείδηση του χρόνου, π.χ. δεν έχει ενστικτώδη αίσθηση για το πόσο διαρκούν "τα 5 λεπτά" ή "1 ώρα" ή είναι αβέβαιος/η σχετικά με το πόσο καιρό πριν συνέβη κάτι	20	9	45%	10	50%	1	5%

49. Έχει μόνο μια ασαφή ιδέα σχετικά με το τι ώρα είναι, εάν είναι πρωί ή μεσημέρι, ή εάν είναι ώρα να πάει στο σχολείο του/της ή όχι	20	12	60%	6	30%	2	10%
50. Ρωτάει επανειλημμένα σχετικά με το πότε θα συμβεί κάτι, π.χ. πόσος χρόνος έχει απομείνει πριν από μία εκδρομή ή πριν να είναι η ώρα να πάει σχολείο	20	10	50%	8	40%	2	10%
51. Μπορεί να διαβάξει μηχανικά το ρολόι, αλλά δεν κατανοεί την πραγματική έννοια του χρόνου	20	13	65%	5	25%	2	10%

Πίνακας 5.3

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ: η αντίληψη του παιδιού του σώματος του/της και οι αισθητηριακές εντυπώσεις:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
52. Δεν έχει την αίσθηση του πως εφαρμόζουν τα ρούχα, δεν μαζεύει τις κάλτσες ή το παντελόνι που έχουν πέσει κάτω	20	12	60%	5	25%	3	15%
53. Έχει απροσδόκητα φτωγή αντίληψη του κρύου, πόνου κ.ά.	20	16	80%	1	5%	3	15%
54. Έχει φτωγή επίγνωση του σώματος (αβεβαιότητα του μεγέθους του σώματος του/της σε σχέση με το περιβάλλον, π.χ. πέφτει ή σκοντάφτει πάνω σε πράγματα χωρίς να έχει πρόθεση να το κάνει)	20	14	70%	3	15%	3	15%
55. Είναι υπερβολικά ευαίσθητος/η στη σωματική επαφή (ενοχλείται από στενά ρούχα, εκλαμβάνει την απαλή επαφή ως έντονη)	20	16	80%	3	15%	1	5%
56. Έχει δυσκολία να μιμείται τις κινήσεις άλλων ατόμων	20	14	70%	5	25%	1	5%

Πίνακας 5.4

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΟΠΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ: η ικανότητα του παιδιού να αντιλαμβάνεται φιγούρες και σχήματα:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
57. Τείνει να παρερμηνεύει εικόνες, π.χ. μπορεί να αντιλαμβάνεται μια εικόνα ενός αυγού σαν αυτή ενός λουλουδιού	20	18	90%	2	10%	0	0%
58. Έχει δυσκολία να παρατηρεί μικρές διαφορές σε σχήματα, φιγούρες, λέξεις και σχέδια που μοιάζουν	20	15	75%	5	25%	0	0%
59. Έχει δυσκολία να ζωγραφίζει εικόνες όπως ένα αυτοκίνητο, ένα σπίτι	20	14	70%	4	20%	2	10%
60. Έχει δυσκολία στο να συναρμολογεί πάζλ.	20	13	65%	5	25%	2	10%

Πίνακας 6

ΜΝΗΜΗ: η ικανότητα του παιδιού να θυμάται γεγονότα ή εμπειρίες που έχει ζήσει:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
61. Έχει δυσκολία να θυμάται πληροφορίες σχετικά με προσωπικά δεδομένα, όπως η ημερομηνία γέννησης, η διεύθυνση του σπιτιού	20	8	40%	10	50%	2	10%
62. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα άλλων ανθρώπων (π.χ. το όνομα του δασκάλου, των συμμαθητών)	20	14	70%	4	20%	2	10%
63. Έχει δυσκολία να θυμάται τα ονόματα των ημερών της εβδομάδας, των μηνών και των εποχών	20	10	50%	7	35%	3	15%
64. Έχει δυσκολία να θυμάται μη προσωπικά γεγονότα που έμαθε στο σχολείο (π.χ. ιστορικά γεγονότα, χημικοί τύποι κ.ά.)	20	8	40%	12	60%		0%
65. Έχει δυσκολία να θυμάται τι έχει συμβεί πρόσφατα, όπως ποιος τηλεφώνησε, ή τι έφαγε πριν λίγες ώρες κ.ά.	20	13	65%	5	25%	2	10%
66. Έχει δυσκολία να θυμάται γεγονότα που συνέβησαν λίγο καιρό πριν, όπως το τι συνέβη σε μια εκδρομή, τι χριστουγεννιάτικα δώρα πήρε κ.ά.	20	15	75%	4	20%	1	5%
67. Έχει δυσκολία να θυμάται που βάζει πράγματα	20	10	50%	10	50%		0%
68. Έχει δυσκολία να θυμάται ραντεβού με τους συμμαθητές ή τι εργασίες έχει να κάνει	20	13	65%	6	30%	1	5%
69. Έχει δυσκολία να μαθαίνει ρίμες, τραγούδια, πίνακες πολλαπλασιασμού κ.ά. απ' έξω	20	7	35%	11	55%	2	10%
70. Έχει δυσκολία να θυμάται μακροσκελείς ή σύνθετες οδηγίες	20	5	25%	13	65%	2	10%
71. Έχει δυσκολία να κατατάξει καινούριες δεξιότητες, όπως τους κανόνες ενός καινούριου παιχνιδιού ή αθλήματος	20	14	70%	6	30%		0%

Πίνακας 7.1

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: η ικανότητα του παιδιού να κατανοεί την γλώσσα και την ομιλία:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
72. Έχει δυσκολία να κατανοεί εξηγήσεις και οδηγίες	20	9	45%	10	50%	1	5%
73. Έχει δυσκολία να ακολουθεί και να κατανοεί ιστορίες που διαβάζονται δυνατά	20	11	55%	8	40%	1	5%
74. Έχει δυσκολία να αντιλαμβάνεται τι λένε οι άλλοι άνθρωποι (συχνά λέει "τι;", "τι εννοείς;")	20	9	45%	8	40%	3	15%
75. Έχει δυσκολία με τις αφηρημένες έννοιες όπως "μεθαύριο", "στη σωστή σειρά"	20	8	40%	10	50%	2	10%
76. Τείνει να παρερμηνεύει ό,τι έχει ειπωθεί	20	12	60%	5	25%	3	15%

Πίνακας 7.2

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ: η ικανότητα του παιδιού για	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό

		γλωσσική έκφραση και προφορά των λέξεων:					
				μερικές φορές			
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
77. Είναι αβέβαιος/η όσον αφορά ομιλητικούς ήχους και τείνει να αρθρώνει λανθασμένα λέξεις	20	15	75%	5	25%		0%
78. Έχει δυσκολία να μαθαίνει τα ονόματα από τα χρώματα, τα γράμματα, τους ανθρώπους κ.ά.	20	14	70%	6	30%		0%
79. Έχει δυσκολία στην εύρεση λέξεων ή την επεξήγηση σε άλλους ανθρώπους, λέγοντας "το, το, το.."	20	12	60%	8	40%		0%
80. Έχει την τάση να θυμάται λέξεις λανθασμένα π.χ. λέει κεφαλόπονος αντί πονοκέφαλος	20	14	70%	6	30%		0%
81. Έχει δυσκολία να εξηγεί τι θέλει	20	14	70%	6	30%		0%
82. Έχει δυσκολία να μιλάει με ευχέρεια χωρίς διαλείμματα	20	14	70%	5	25%	1	5%
83. Έχει δυσκολία να εκφράζεται με ολόκληρες προτάσεις, γραμματικά σωστές προτάσεις, ή παραποιεί λέξεις	20	12	60%	6	30%	2	10%
84. Προφέρει λανθασμένα συγκεκριμένους ήχους (ψεύδισμα, δυσκολία στην προφορά του ήχου ρ, ρινική ομιλία κ.ά.)	20	14	70%	3	15%	3	15%
85. Δυσκολεύεται να προφέρει σύνθετες λέξεις όπως "ηλεκτρικός", "τρακτέρ"	20	17	85%	2	10%	1	5%
86. Έχει βραχνή φωνή	20	12	60%	6	30%	2	10%
87. Τραυλίζει	20	16	80%	1	5%	3	15%
88. Μιλάει τόσο γρήγορα που είναι δύσκολο να καταλάβετε τι λέει	20	17	85%	2	10%	1	5%
89. Έχει συγκεχυμένο λόγο	20	15	75%	3	15%	2	10%

Πίνακας 7.3

ΔΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: η ικανότητα του παιδιού να χειρίζεται τη γλώσσα και να επικοινωνεί με τους άλλους:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
90. Έχει δυσκολία να περιγράψει περιστάσεις ή εμπειρίες που έχει ζήσει με τρόπο ώστε να τον/την καταλαβαίνει ο συνομιλητής του (π.χ. τι έχει συμβεί κατά τη διάρκεια της ημέρας ή κατά τη διάρκεια των διακοπών)	20	8	40%	11	55%	1	5%
91. Έχει δυσκολία να παρακολουθεί τα λεγόμενα του άλλου	20	14	70%	4	20%	2	10%
92. Έχει δυσκολία να συμμετέχει σε συζήτηση π.χ. πρόβλημα από το να μεταβεί στη θέση του ακροατή σε αυτήν του ομιλητή	20	12	60%	6	30%	2	10%

Πίνακας 8.1

ΑΝΑΓΝΩΣΗ, ΓΡΑΦΗ, ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
93. Η κατάκτηση αναγνωστικών ικανοτήτων είναι πιο δύσκολη από την αναμενόμενη, δεδομένης της ικανότητάς του να μαθαίνει άλλα πράγματα	17	7	41%	3	18%	7	41%
94. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κάτι που διαβάζει	17	6	35%	6	35%	5	29%
95. Έχει δυσκολίες να διαβάζει δυνατά με κανονική ταχύτητα (διαβάζει πολύ αργά, πολύ γρήγορα, ή αποτυγχάνει να διαβάζει με ευχέρεια)	17	5	29%	5	29%	7	41%
96. Δεν του/της αρέσει να διαβάζει (π.χ. αποφεύγει να διαβάζει βιβλία)	17	3	18%	6	35%	8	47%
97. Μαντεύει όταν διαβάζει	17	5	29%	5	29%	7	41%
98. Έχει δυσκολία στην ορθογραφία	17	4	24%	8	47%	5	29%
99. Έχει δυσκολίες με το σχήμα των γραμμάτων και με το να γράφει τακτοποιημένα	17	6	35%	7	41%	4	24%
100. Έχει δυσκολίες να αποκτήσει συγκεκριμένο τρόπο γραφής	17	8	47%	5	29%	4	24%
101. Έχει δυσκολίες να κατακτά βασικές μαθηματικές έννοιες (πρόσθεση, αφαίρεση, συν, πλην)	17	5	29%	10	59%	2	12%
102. Έχει δυσκολίες στην επίλυση μαθηματικών προβλημάτων που του δίνονται γραπτά	17	7	41%	9	53%	1	6%
103. Έχει δυσκολίες στην εφαρμογή ποικίλων μαθηματικών κανόνων	17	7	41%	8	47%	2	12%
104. Έχει δυσκολίες στην εκμάθηση προπαίδειας	17	5	29%	9	53%	3	18%
105. Έχει δυσκολίες στη μαθηματική σκέψη	17	4	24%	11	65%	2	12%

Πίνακας 8.2

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΝΕΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
106. Έχει δυσκολίες να κατανοεί προφορικές οδηγίες	17	9	53%	7	41%	1	6%
107. Έχει δυσκολίες να κατανοεί ή να χρησιμοποιεί αφηρημένες έννοιες π.χ. όρους που σχετίζονται με το μέγεθος, τον όγκο, το χρώμα	17	6	35%	10	59%	1	6%

108. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε συζητήσεις με άλλα παιδιά	17	11	65%	5	29%	1	6%
109. Έχει δυσκολίες να μαθαίνει δεδομένα ή να κατατάξω γνώσεις σχετικές με τον περιβάλλοντα χώρο, για παράδειγμα, επιστημονικά θέματα στο σχολείο, γεγονότα για τη χώρα του/της, ή για το πώς λειτουργούν τα πράγματα κ.ά.	17	7	41%	9	53%	1	6%
110. Έχει εξαιρετικές γνώσεις ή δεξιότητες σε ορισμένα θέματα	17	7	41%	4	24%	6	35%
111. Είναι καλός/ή σε καλλιτεχνικά ή πρακτικά θέματα (να παίζει μουσικό όργανο, να σχεδιάζει, να ζωγραφίζει, να κατασκευάζει)	17	9	53%	5	29%	3	18%

Πίνακας 8.3

ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ (μόνο για παιδιά 8 ετών και άνω):	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
112. Έχει δυσκολίες να σχεδιάζει και να οργανώνει δραστηριότητες	17	9	53%	7	41%	1	6%
113. Έχει δυσκολία στην αλλαγή πλάνου ή στρατηγικών όταν αυτό απαιτείται (π.χ. όταν η αρχική προσέγγιση αποτυγχάνει)	17	12	71%	5	29%		0%
114. Έχει δυσκολίες στην κατανόηση εξηγήσεων και στην ακολουθία εντολών που δίνονται από ενήλικες	17	9	53%	7	41%	1	6%
115. Έχει δυσκολίες στην επίλυση αφηρημένων εννοιών	17	3	18%	11	65%	3	18%
116. Έχει δυσκολίες να συνεχίζει και να ολοκληρώνει έργα, συχνά τα αφήνει μισοτελειωμένα	17	8	47%	8	47%	1	6%
117. Δεν έχει κίνητρο για τις σχολικές εργασίες ή συγκρίσιμες μαθησιακές συνθήκες που απαιτούν γνωστική προσπάθεια	17	6	35%	4	24%	7	41%
118. Η εκμάθηση χαρακτηρίζεται αργή και κοπιώδης	17	6	35%	7	41%	4	24%
119. Κάνει πράγματα υπερβολικά γρήγορα, βιαστικά, ή βεβιασμένα	17	11	65%	5	29%	1	6%
120. Δεν αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, χρειάζεται αρκετή επιτήρηση	17	14	82%	3	18%		0%
121. Χρειάζεται αρκετή υποστήριξη, θέλει να γνωρίζει πότε τα πηγαίνει καλά	17	8	47%	7	41%	2	12%

Πίνακας 9

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: η ικανότητα του παιδιού να συμμετέχει σε κοινωνικές περιστάσεις και να αλληλεπιδρά με τους άλλους	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει	Ταιριάζει μερικές φορές	Ταιριάζει
--	-----------	---------------	-------------------------	-----------

		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
122. Δεν καταλαβαίνει πλήρως τα κοινωνικά συνθήματα άλλων ανθρώπων π.χ. εκφράσεις προσώπου, χειρονομίες, τόνος φωνής ή γλώσσα του σώματος	20	17	85%	2	10%	1	5%
123. Έχει δυσκολίες να κατανοεί τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων	20	16	80%	3	15%	1	5%
124. Έχει δυσκολίες να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των άλλων ανθρώπων	20	15	75%	5	25%	0	0%
125. Έχει δυσκολίες να εκφράζει προφορικά τα συναισθήματα όταν νιώθει μοναξιά, βαρεμάρα κ.ά.	20	16	80%	3	15%	1	5%
126. Μιλάει με μονότονη ή περιέργη φωνή	20	16	80%	3	15%	1	5%
127. Έχει δυσκολίες να εκφράζει τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις μέσω εκφράσεων του προσώπου ή της γλώσσας του σώματος	20	16	80%	2	10%	2	10%
128. Χρησιμοποιεί αισθητά παλιομοδίτικο στυλ	20	18	90%	2	10%	0	0%
129. Έχει δυσκολίες στο να συμπεριφέρεται όπως αναμένεται από τους συμμαθητές του/της	20	19	95%	1	5%	0	0%
130. Έχει δυσκολία να διαπιστώνει πως να συμπεριφέρεται σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, όπως όταν επισκέπτεται συγγενείς ή φίλους, όταν έχει ραντεβού σε γιατρό, όταν πάει στον κινηματογράφο	20	15	75%	5	25%	0	0%
131. Θεωρείται διαφορετικός/ή, περίεργος/η ή εγωκεντρικός/ή από τους συμμαθητές του/της	20	14	70%	4	20%	2	10%
132. Γελιοποιείται ακούσια κάνοντας του γονείς του/της να ντρέπονται ή τους συμμαθητές του/της να γελάνε	20	15	75%	4	20%	1	5%
133. Συχνά μοιάζει να στερείται κοινής λογικής	20	18	90%	2	10%	0	0%
134. Έχει φτωχή αίσθηση του χιούμορ	20	18	90%	2	10%	0	0%
135. Συχνά του ξεφεύγουν κοινωνικά ακατάλληλα σχόλια	20	16	80%	4	20%	0	0%
136. Έχει δυσκολίες να κατανοεί κανόνες και απαγορεύσεις	20	14	70%	5	25%	1	5%
137. Συχνά καβγαδίζει με τους συνομηλίκους	20	14	70%	6	30%	0	0%
138. Έχει δυσκολίες να κατανοεί και να σέβεται τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων, για παράδειγμα, ότι τα μικρότερα παιδιά χρειάζονται περισσότερη βοήθεια από τα μεγαλύτερα και ότι οι γονείς πρέπει να μένουν μόνοι τους όταν το ζητάνε κ.ά.	20	14	70%	6	30%	0	0%
139. Έχει δυσκολίες σε ομαδικές δραστηριότητες ή αθλήματα, επινοεί καινούργιους κανόνες για δικό του/της όφελος	20	16	80%	3	15%	1	5%
140. Έχει δυσκολία να κάνει φίλους	20	15	75%	4	20%	1	5%
141. Έχει φτωχή αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους του/της	20	14	70%	5	25%	1	5%
142. Έχει δυσκολίες να συμμετέχει σε ομαδικές δραστηριότητες	20	14	70%	4	20%	2	10%

143. Δεν τον/την δέχονται τα άλλα παιδιά να παίζει μαζί τους	20	14	70%	5	25%	1	5%
144. Δείχνει αδιαφορία για σωματική επαφή όπως οι αγκαλιές	20	13	65%	6	30%	1	5%
145. Έχει ένα ή σχετικά λίγα ενδιαφέροντα που καταλαμβάνουν σημαντικό χρόνο και περιορίζουν τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους	20	14	70%	3	15%	3	15%
146. Επαναλαμβάνει ή κολλάει σε προφανείς συμπεριφορές ή δραστηριότητες χωρίς νόημα	20	15	75%	5	25%	0	0%
147. Αναστατώνεται όταν υπάρχουν μικρές αλλαγές στην καθημερινή του ρουτίνα	20	15	75%	3	15%	2	10%
148. Η βλεμματική επαφή σε πρόσωπο με πρόσωπο καταστάσεις είναι μη φυσιολογική ή απουσιάζει	20	16	80%	3	15%	1	5%

Πίνακας 10

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ:	Απάντησαν	Δεν ταιριάζει		Ταιριάζει μερικές φορές		Ταιριάζει	
		Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό	Απάντησαν	Ποσοστό
149. Έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση	20	7	35%	10	50%	3	15%
150. Μοιάζει να είναι δυστυχισμένος, λυπημένος, καταθλιπτικός	20	17	85%	3	15%	0	0%
151. Παραπονιέται συχνά για συναισθήματα μοναξιάς	20	16	80%	4	20%	0	0%
152. Έχει προσπαθήσει να προκαλέσει σωματικά τραύματα στον εαυτό του/της ή μιλά για αυτά	20	15	75%	5	25%	0	0%
153. Έχει μειωμένη όρεξη	20	15	75%	3	15%	2	10%
154. Εκφράζει συχνά ότι νιώθει ανάξιος/α ή κατώτερος/η σχετικά με τα υπόλοιπα παιδιά	20	18	90%	2	10%	0	0%
155. Παραπονιέται συχνά για στομαχόπονους, πονοκεφάλους, αναπνευστικές δυσκολίες ή άλλα σωματικά συμπτώματα	20	17	85%	3	15%	0	0%
156. Δείχνει αγχώδης ή σε υπερένταση ή παραπονιέται ότι είναι νευρικός/ή	20	16	80%	3	15%	1	5%
157. Αγχώνεται ή στεναχωριέται όταν φεύγει από το σπίτι π.χ. για να πάει στο σχολείο	20	12	60%	8	40%	0	0%
158. Συχνά έχει προβλήματα στον ύπνο	20	15	75%	4	20%	1	5%
159. Συχνά έχει εφιάλτες	20	16	80%	4	20%	0	0%
160. Υποβατεί ή έχει νυχτερινά επεισόδια όταν δεν μπορούν να τον/την καθησυχάσουν οι γονείς	20	17	85%	2	10%	1	5%

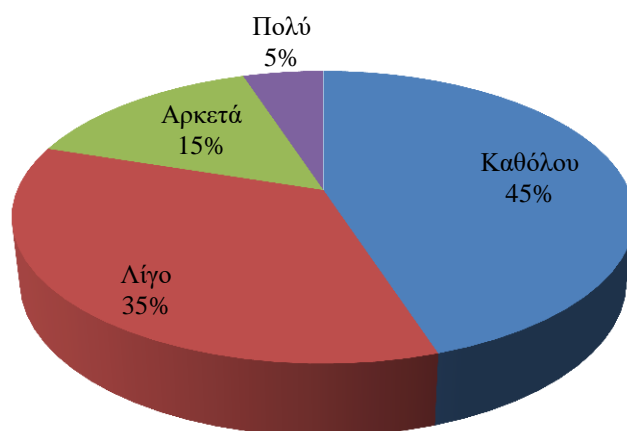
161. Συχνά γίνεται επιθετικός	20	14	70%	6	30%	0	0%
162. Συχνά λογομαχεί με τους ενήλικες	20	14	70%	6	30%	0	0%
163. Συχνά αρνείται να ακολουθήσει τις οδηγίες των ενηλίκων	20	15	75%	4	20%	1	5%
164. Συχνά ενοχλεί άλλους με το να κάνει σκόπιμα πράγματα που θεωρούνται προκλητικά	20	16	80%	4	20%	0	0%
165. Συχνά κατηγορεί άλλους για δικά του/της λάθη ή άσχημες πράξεις	20	15	75%	4	20%	1	5%
166. Συχνά νιώθει να προσβάλλεται ή να ενοχλείται εύκολα από άλλους	20	13	65%	5	25%	2	10%
167. Συχνά εμπλέκεται σε καβγάδες	20	16	80%	3	15%	1	5%
168. Είναι βίαιος/η με τα ζώα	20	19	95%	1	5%	0	0%
169. Λέει ψέματα κι εξαπατά	20	17	85%	3	15%	0	0%
170. Κλέβει πράγματα στο σπίτι	20	16	80%	4	20%	0	0%
171. Συχνά καταστρέφει τα προσωπικά αντικείμενα που ανήκουν σε άλλα μέλη της οικογένειας ή άλλα παιδιά	20	18	90%	1	5%	1	5%
172. Έχει περιοδικά επεισόδια λίγων ημερών με μεγάλη δραστηριότητα και καταιγισμό ιδεών	20	17	85%	3	15%	0	0%
173. Έχει επαναλαμβανόμενες περιόδους εμφανούς ευερεθιστότητας	20	18	90%	2	10%	0	0%

Γράφημα 1

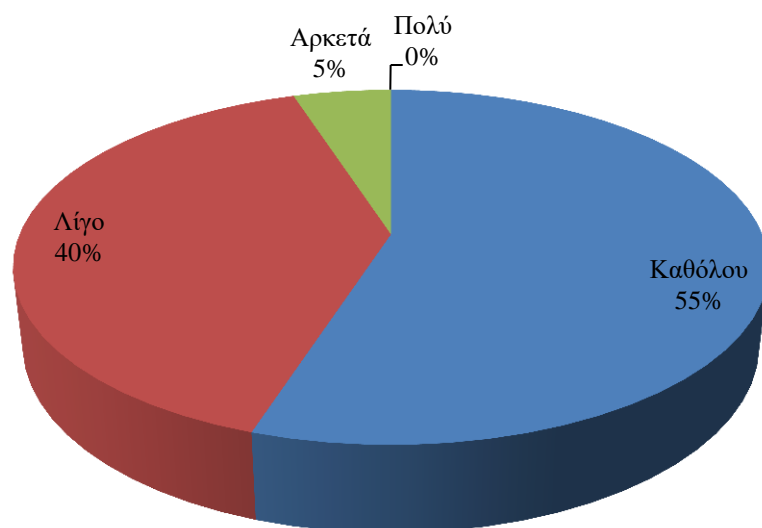
Γράφημα 2

Τα προβλήματα με την προσοχή, συγκέντρωση, υπερδραστηριότητα ή παρορμητικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού:

Γράφημα 3

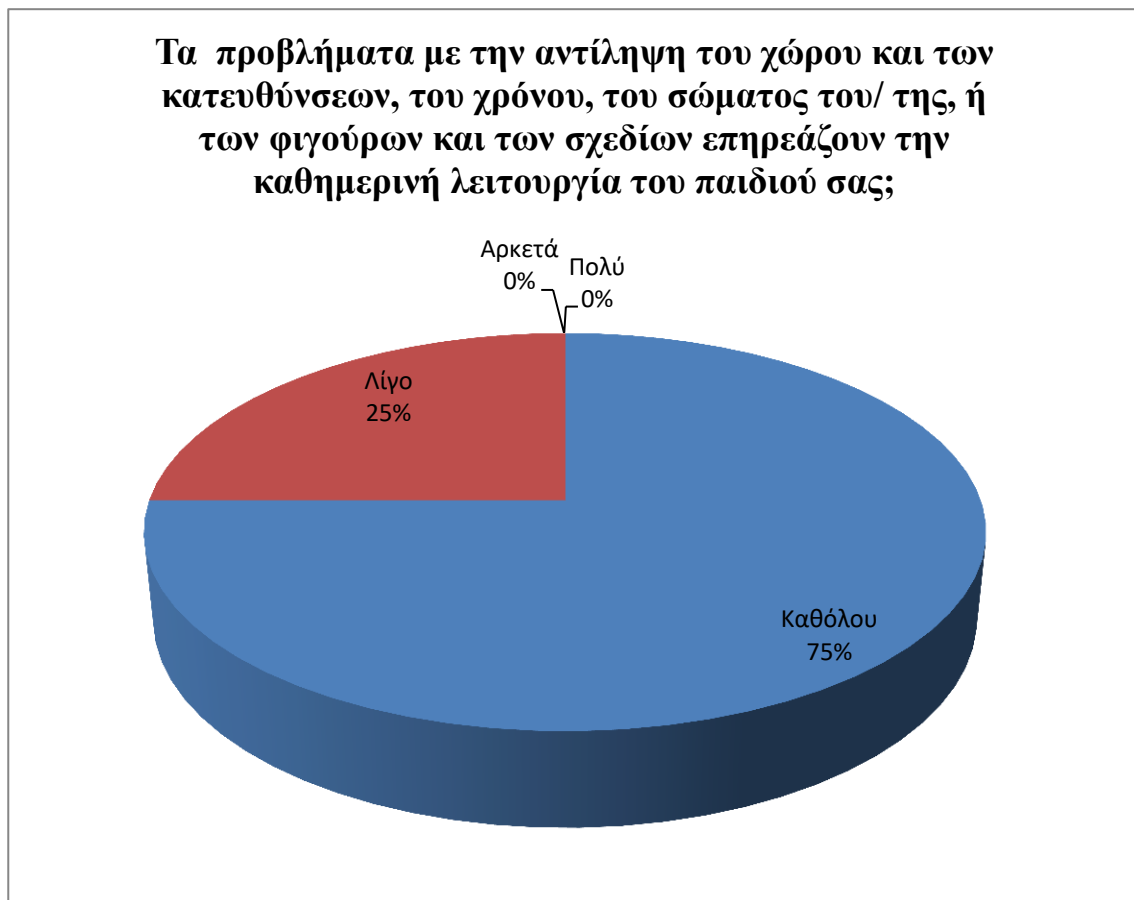
Η παθητικότητα ή η υποτοωικότητα επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού:

Γράφημα 4

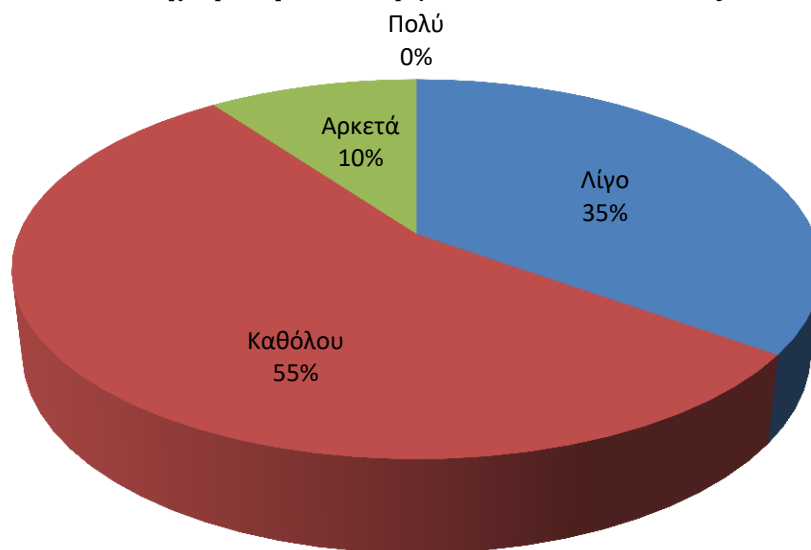

Γράφημα 5

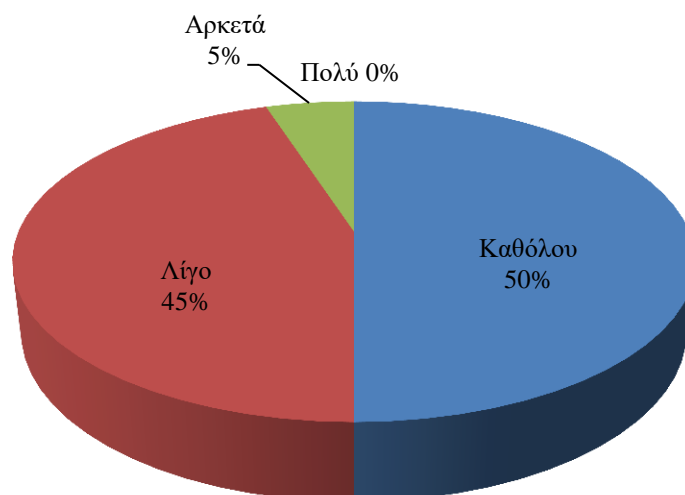
Γράφημα 6

Τα προβλήματα με τη μνήμη επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας:

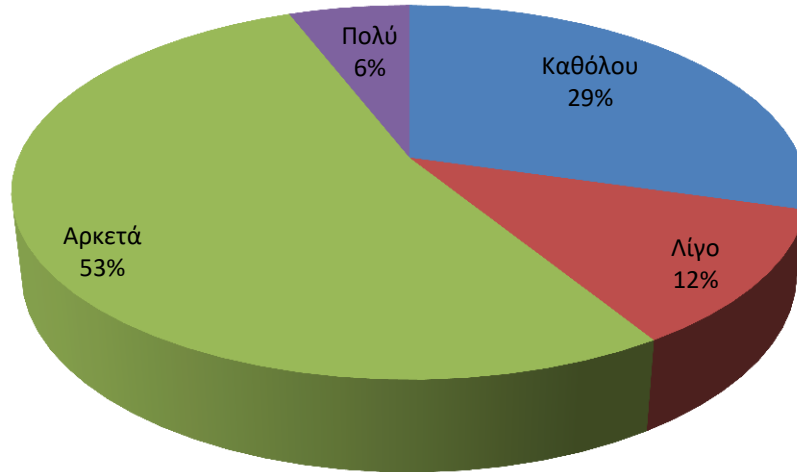
Γράφημα 7

Προβλήματα σχετικά με την κατανόηση της λώσσας, τη χρήση της γλώσσας ή την προφορική επικοινωνία επηρεάζουν τη καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας :

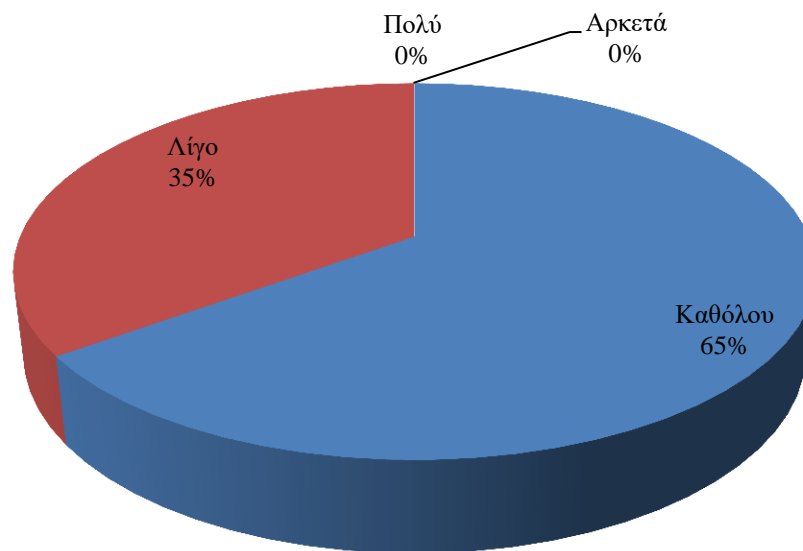
Γράφημα 8

Τα ακαδημαϊκά προβλήματα ή οι μαθησιακές δυσκολίες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας.

Γράφημα 9

Οι δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

Γράφημα 10

Τα συναισθηματικά προβλήματα, οι έμμονες πράξεις ή σκέψεις επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία του παιδιού σας;

